

ЗАМОК

29 вересня 2023 року, № 13-18 (397-402)

Газета Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

АНАЛІЗ ПІДСУМКІВ – ВИЗНАЧЕННЯ ЗАВДАНЬ – ГАРАНТІЇ УСПІХУ

Афанасій Ломакович, ректор академії, професор

Вже вдруге поспіль на засіданні Вченої ради нашого вищого закладу освіти доводиться зазначати, що розпочинаємо новий навчальний рік у складній ситуації воєнного стану, в напружених обставинах подолання фінансових, матеріально-технічних і комплексу обумовлених часом ситуативних труднощів. Однак зусиллями ректорату науково-педагогічного і адміністративно-технічного колективів вибудовуємо і реалізовуємо стратегічні завдання функціонування та розвитку академії на ближчий період і з орієнтацією на її позитивні перспективи в майбутньому.

Основа основ – контингент студентів

Маємо всі підстави констатувати той факт, що упродовж двох останніх навчальних років спостерігається зростання студентського контингенту. Про це свідчать конкретні статистичні дані: на початок нинішнього навчального року загальна кількість здобувачів вищої освіти в нашому навчальному закладі склала 2072 особи. Зауважимо, що минулоріч цей показник вказував на 1483 студенти. А це означає, що наше студентство зросло кількісно на 28,5%. Тож у цьому навчальному році наповнення навчальних аудиторій академії та коледжу зростає більше, ніж на чверть.

Безпосередньо в академії навчається 1664 особи, з них – 1079 чоловік за денною формою навчання, а 585 – заочно. За кошти регіонального замовлення здобуватимуть вищу педагогічну освіту 683 студенти, що складає 41% загальної кількості студентів академії, а за кошти фізичних осіб навчатиметься 981 студент (59% студентського контингенту академії).

Контингент здобувачів вищої освіти фахового коледжу, який у минулому навчальному році складав 372 особи, зріс на 8,6% і тепер складає 408 чоловік. Серед студентів коледжу за кошти регіонального замовлення навчається 357 осіб, тобто 87% від загальної кількості, а за кошти фізичних осіб – 51 студент (13%). Маємо зробити принципове зауваження: зростання студентського контингенту коледжу пов'язане із тим, що упродовж двох останніх років з нашого навчального закладу вийшло 237 бакалаврів і 87 магістрів, а під час вступних кампаній на навчання були прийнятими 373 чоловіки на бакалаврський рівень і 223 особи – на магістерський.

У підсумку, на бакалаврському рівні вищої освіти в академії навчатиметься 1112 осіб (66,8% від загального студентського контингенту академії); диплом магістра здобуватимуть 530 осіб (31,9% контингенту здобувачів вищої освіти); на освітньо-науковому рівні, тобто в аспірантурі, – 22 особи (1,3%). На гуманітарно-технологічному факультеті маємо 570 студентів, з яких 440 навчаються стаціонарно та 59,3% з них здобувають освіту за контрактом. Контингент студентів факультету фізичного виховання, біології та психології складає 501 особу, з яких 349 навчається на стаціонарі та 56,1% навчаються – за умовами контракту. На факультеті дошкільної та початкової освіти, історії та мистецтв здобуває вищу освіту 571 особа, з них на денному відділенні – 340 студентів, а за контрактом – 59,5%.

У формуванні контингенту здобувачів вищої освіти та в організації науково-педагогічного та навчально-виховного процесів ми зобов'язані враховувати ті корективи, які вносить військовий стан в Україні у зв'язку з російською агресією. Одна з таких коректив полягає в тому, що

значне зростання контингенту студентів-чоловіків, які прийшли на денну форму навчання за спеціальностями особливої підтримки, окреслює перед ректоратом і науково-педагогічним колективом академії й особливі виклики. Це стосується організаційних і науково-методичних заходів у забезпеченні якості освітнього процесу, ефективності роботи всіх структурних підрозділів, причетних до підготовки фахівців педагогічного профілю, – аж до посилення контролю за рівнем виконання навчальних планів і програм, за якістю роботи здобувачів вищої освіти з освоєння програмових матеріалів і за ефективністю

за кошти регіонального замовлення. Водночас 35 вступників до коледжу здобуватимуть освіту за контрактом.

Розпочалася друга хвиля проведення вступної кампанії, в процесі якої ми зобов'язані використати свій попередній досвід формування контингенту студентів академії та коледжу. Насамперед, необхідно вжити організаційні заходи щодо здійснення прийому на контрактну форму підготовки бакалаврів і магістрів усіх спеціальностей стаціонарної та заочної форм навчання. В цьому нам допоможе детальний аналіз вступних кампаній, проведених у попередні навчальні роки, врахування особливостей

надавати допомогу нашим працівникам у здійсненні відповідної цілеспрямованої роботи з їх вихованнями.

Організація освітнього процесу

Найважливішим і первинним аспектом організації навчального процесу в сучасних умовах стало і залишається гарантування безпеки освітнього середовища. У зв'язку з цим розпочали і здійснюємо освітній процес у змішаному форматі. Нами підготовлені та подані на розгляд Тернопільської обласної військової адміністрації необхідні документи щодо наявності та якості відповідних визначеним вимогам укриттів для захисту науково-педагогічного, адміністративно-технічного та студентського колективів академії та коледжу. Керівники структурних підрозділів, науково-педагогічні працівники нашого навчального закладу усвідомлюють сою посилену відповідальність за забезпечення регламентованої поведінки учасників освітнього процесу під час повітряної тривоги.

Таке позитивне явище як зростання контингенту студентів вимагає особливого підходу до організації освітнього процесу в академічних групах денної форми навчання, до забезпечення рівня та якості навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, насамперед тих, хто має статус особливої підтримки та здобувають другу вищу освіту. Це однаковою мірою стосується і магістратури, і бакалаврату, і коледжу. Враховуємо і той факт, що певна частина здобувачів вищої освіти денної форми навчання перебуває за кордоном, що формує необхідність організації навчального процесу у змішаній формі та покладе на наш науково-педагогічний колектив особливу відповідальність за якість підготовки таких студентів.

Умови, в яких перебувають заклади освіти у зв'язку з російською агресією проти України, змушують вносити необхідні корективи в організацію освітнього процесу. Зокрема, відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України та з метою економії енергоносіїв і безпеки освітнього середовища здійснюється ущільнення освітнього процесу, завершення якого передбачається у першій половині грудня. Тому найбільш насиченими у теоретичному та практичному навчальних навантаженнях виявляться вересень і жовтень цього року. За потребою доведеться використовувати додатковий робочий і навчальний час, здійснити корекцію термінів проходження різних видів практики та організації підсумкової атестації для магістрантів. Другий семестр планується розпочати з лютого місяця 2024 року.

Як завжди, на порядку денному залишаються акредитаційний та ліцензійний процеси. Навчальним закладом подано пропозиції щодо проведення акредитаційної експертизи у форматі «умовна акредитація», які погоджено Національним агентством. Восени цього року таку процедуру пройдуть магістерські програми «Трудове навчання та технології. Інформатика» і «Музичне мистецтво. Хореографія». Акредитацію бакалаврської програми «Біологія і здоров'я людини» буде проведено у квітні 2024 року. Національне агентство зараховує нам сертифікати про акредитацію трьох спеціальностей як акредитації освітніх програм із «Практичної психології», «Початкової освіти» та «Української мови і літератури. Історії». Акредитація названих програм буде завершена в 2024 році.

(Закінчення на стор.2)

3 Днем працівників освіти України!

Осінь гарна цьогоріч до вас,
дорогі наші педагоги.
Лист кленовий прискорює вальс
і лягає вам тихо під ноги.
Ще по-літньому сонячні дні.
Ще так зелені всюди багато.
Вихованці, сміливі й смішні,
вас вітають з Учителя святом.

Щоби квіти на радість цвіли,
Ми вам зичимо щастя земного.
Будьмо вдячні, щоб нас берегли
Наші Воїни-Ангели з Богом.
Хай в душі розквітає любов,
Хай Учителя слово величне
нам добром засівається знов,
а зростає розумним і вічним.

особистої участі кожного здобувача, який користується статусом особливої підтримки, в теоретичних і практичних заняттях.

Вступна кампанія-2023

Як і в попередні навчальні роки, вступна кампанія здійснюється кількома хвилями. За підсумками першої хвилі нинішньої вступної кампанії, на бакалаврський освітній рівень зараховано 373 особи, з яких 184 студенти навчатимуться за кошти регіонального замовлення, а за контрактом на денну та заочну форму навчання зараховано 189 осіб. На магістерський освітній рівень прийшли 223 особи, в тому числі за регіональним замовленням – 60 чоловік. Тобто регіональне замовлення виконане нами стовідсотково. За контрактом на денну та заочну форми навчання зараховано 163 особи. За освітньо-науковим ступенем «доктор філософії» 10 осіб навчатимуться за контрактом. У нашому Фаховому коледжі на навчання за освітньо-професійним рівнем «фаховий молодший бакалавр» зараховано 135 осіб, з яких 110 студентів навчатимуться

цьогорічної вступної кампанії та особливостей роботи з абітурієнтами з огляду на соціально-економічну і демографічну ситуацію в державі у зв'язку з дією воєнного стану. Особливої уваги потребує конкретно практична сторона нашої діяльності по формуванню студентського контингенту. Насамперед йдеться про здійснення активної профорієнтаційної роботи нашими науково-педагогічними працівниками в освітніх закладах регіону: в школах, ліцеях, коледжах. Для цього при плануванні профорієнтаційних заходів на наступний період необхідно здійснити чіткий розподіл освітніх закладів нашого регіону між науково-педагогічними працівниками кафедр академії та членами циклових комісій коледжу для конкретної профорієнтаційної роботи з нашими потенційними абітурієнтами безпосередньо на місцях їх навчання та проживання. Зауважимо, що педагоги загальноосвітніх навчальних закладів позитивно сприймають ідеї профорієнтаційної співпраці і готові

АНАЛІЗ ПІДСУМКІВ – ВИЗНАЧЕННЯ ЗАВДАНЬ – ГАРАНТІЇ УСПІХУ

Афанасій Ломакович, ректор академії, професор

Так само готуємо до завершення процедури ліцензування освітніх послуг із підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників за спеціальностями «Трудове навчання та технології», «Музичне мистецтво», «Фізична культура», «Біологія та здоров'я людини». Ректорат академії вважає за доцільне розпочати ліцензування даної освітньої послуги і за іншими спеціальностями.

Педагогічному колективу нашого фахового коледжу першочергово необхідно сконцентрувати зусилля на процедурі ліцензування нових спеціальностей. Попередньо йдеться про відкриття таких спеціальностей, як «Початкова освіта», «Музичне мистецтво», «Фізична культура і спорт», «Образотворче мистецтво. Декоративно-ужиткове мистецтво», «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Ректоратом академії завершено формування пакету документів для визначення Індексу ризику Державної служби якості освіти. Таку інформацію, яка містить всі показники діяльності закладу освіти, подано на розгляд згаданих Службі. Всі необхідні дані інтегруються з відповідно визначених джерел та оприлюдненої інформації на офіційному сайті академії. За результатами розгляду поданих матеріалів Державна служба якості освіти формує графік перевірки навчальних закладів.

Зауважимо, що бакалаврські та магістерські освітні програми цього навчального року мають ряд особливостей. Академією обрано вектор підготовки фахівців за подвійними спеціальностями з метою їх привабливості для абітурієнтів та майбутнього їх працевлаштування. Започатковано підготовку фахівців за освітньою програмою «Філологія. Германські мови та літератури». Це дало перші позитивні результати під час вступної кампанії та водночас посилює нашу відповідальність за якість підготовки здобувачів вищої освіти. Новим аспектом щорічних освітніх програм є включення до їх змісту окремих модулів, які забезпечують надання випускникам-бакалаврам кваліфікації викладача закладу фахової передвищої освіти, а магістрам – викладача закладу фахової передвищої та вищої освіти.

Крім того, у нових освітніх програмах збільшується з п'яти до восьми кількість кредитів для вивчення іноземної мови. Будемо продовжувати започатковану нами практику формування різномірних груп за результатами визначення рівня мовної компетентності вступників.

У цьому навчальному році для реалізації положень Концепції трансформації системи військової освіти України та з метою підготовки здобувачів вищої освіти до національного спротиву в усіх освітніх професійних програмах включено загальну компетентність «Здатність та готовність до виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України» та освітнього компоненту «Основи військової, військово-медичної підготовки та цивільного захисту». В окремих освітніх програмах філологічного і біологічного спрямування повертаємося до практики вивчення латинської мови.

Наукова робота і зміцнення кадрового потенціалу

Важливою складовою діяльності закладу вищої освіти і вирішальним фактором успішного та ефективного вирішення завдань підготовки фахівців для системи національної освіти виступає науково-дослідницька робота у синтезі зі зміцненням науково-кадрового потенціалу закладу вищої освіти.

В Академії працює достатньо кваліфікований науково-педагогічний колектив, здатний на належному рівні та з необхідною ефективністю виконувати завдання підготовки педагогічних працівників для системи загальної середньої освіти. На сьогодні шість із одинадцяти кафедр Академії стовідсотково укомплектовані науково-педагогічними працівниками із науковими ступенями та/або вченими званнями, три кафедри – в межах 90 відсотків і дві кафедри – близько 60 відсотків.

Однак загальновідомо, що перспективними щодо свого існування та ролі в розвитку вищого закладу освіти є лише ті кафедри, які мають власних, тобто штатних, докторів наук і професорів, а також працюють над підвищенням власного науково-кадрового потенціалу, турбуються про свій кадровий резерв. Найпотужнішим фактором вирішення науково-кадрових питань є підготовка докторів наук, що обумовлює необхідність стимулювання науково-педагогічних працівників до роботи над докторськими дисертаціями. Одним з інструментів такого стимулювання виступає можливість професійного стажування в авторитетних освітніх інституціях і академічних установах педагогічного профілю. У цьому контексті завідувачам кафедр і науковій частині необхідно звернути увагу на посилення контролю за обліком і звітністю про результати такого стажування, зокрема й за загальноприйнятою накопичувальною системою.

Разом із тим вважаємо, що перманентним повинен бути процес поповнення кафедр молодими кадрами, кращими випускниками Академії та інших закладів вищої освіти, професіоналами-практиками із загальноосвітніх, мистецьких, спортивних та інших закладів, дотичних до системи підготовки фахівців. Вищому закладу педагогічної освіти потрібні не тільки науковці, а й практики, насамперед висококваліфіковані асистенти для проведення практичних занять різних форм.

Тому одним із завдань вбачаємо забезпечення раціонального комплектування кафедр професорами, доцентами, викладачами та асистентами. Зазначимо, що Міністерство освіти і науки рекомендує диференціювати спрямування діяльності викладачів кафедр на наукову або викладацьку. При комплектуванні кафедр пропонується акцентувати увагу на врахуванні як результатів і перспектив наукової роботи науково-педагогічних працівників, так і на ефективність їх профорієнтаційної роботи та оцінку їх діяльності здобувачами вищої освіти. Планується посилення діяльності сектору моніторингу якості освіти та максимальне врахування думки студентів про якість викладання освітніх компонентів.

Одним з стратегічних завдань колективу Академії є активна співпраця з громадами регіону у сфері освіти, культурному, спортивному та мистецькому житті. У цьому навчальному році ми плануємо сконцентрувати зусилля на підписанні угод про співпрацю, участі у спільних проєктах та залученні коштів громад, благодійних фондів і організацій для поповнення навчально-наукової бази Академії.

Значна увага приділятиметься розширенню спектру надання Академією платних послуг і пошуку нових можливостей надходження коштів та їх раціональному використанню для зміцнення навчально-матеріальної бази та впорядкування і підтримання в належному стані наших територій.

Міжнародна діяльність

У контексті реалізації Стратегії реформування і розвитку академії ректорат навчального закладу особливу увагу звертає на розвиток міжнародного співробітництва та вдосконалення партнерства з науково-освітніми та культурно-мистецькими інституціями зарубіжжя. Змушені визнати, що на згадану сферу функціонування вищого закладу освіти України, в тому числі й нашого, здійснюють відчутний вплив несприятливі фактори воєнного стану. Однак і в цих умовах ми маємо деякі напрацювання та досягнення.

Насамперед відзначимо, що серед багатьох національних університетів України нам вдалося виборити своє місце у програмі підтримки Великобританією вітчизняних закладів вищої освіти та стати повноправним учасником програми підтримки українських університетів «ТВІННІНГ». Наголошуємо, що з огляду на цей факт першочерговим завданням кафедри іноземних мов та методики їх навчання має стати тісна співпраця з Університетом Вустера у поглибленому вивченні англійської мови, проведенні спільних наукових досліджень, написанні спільних проєктів та грантових заявок, відповідно до підписаного зі згаданим Університетом Меморандуму. В цьому документі зазначається, що стратегія розвитку нашого навчального закладу передбачає реформування системи підготовки вчителів і фахівців споріднених спеціальностей в Академії на засадах Британської моделі вищої освіти. В такому контексті ми повинні завершити проведення

аналізу Освітніх програм Університету Вустера та здійснити імплементацію їх елементів у зміст підготовки здобувачів вищої освіти в Академії.

Важливим досягненням ректорату стало встановлення партнерських відносин із британською організацією RIELLI INGLISH. За допомогою їхньої платформи Академія отримала безкоштовний доступ до поглибленого вивчення англійської мови. Згідно з домовленостями, вже в першому семестрі цього навчального року понад 150 студентів та 80 викладачів зможуть представити сертифікати за результатами проходження курсу онлайн-вивчення англійської мови. Надіємося, що результати проходження цього курсу будуть сприяти розширенню переліку навчальних дисциплін, які вивчатимуть в Академії англійською мовою.

У звітному періоді кафедрою іноземних мов та методик їх навчання виграно грант у програмі ЕРАЗМУС+ у співпраці з Університетом у м.Тарту (Естонія), реалізація якого розпочалась у лютому 2023 року. Грант, виграний науково-педагогічними працівниками цієї кафедри, має стати прикладом для наслідування та стимулом для активізації відповідної діяльності науково-педагогічними працівниками інших кафедр.

Незважаючи на певні технічні труднощі, нам вдалось розробити та перейти на двомовну нову версію офіційного вебсайту закладу. Обов'язком кожного структурного підрозділу Академії вважаємо вчасне висвітлення інформації про діяльність структурного підрозділу та її представлення англійською мовою.

Підписано ряд угод про співпрацю, серед яких – програма глобального навчального ринку «ФЮЧЕ ЛЕН» (Великобританія), Фондація «ПОРТА ВІТЕ» (Республіка Польща), Університет м.Ельблонг (Республіка Польща). У контексті співпраці з Посольством США в Україні маємо ділові контакти з Управлінням міжнародних зв'язків Департаменту освіти (США). Вони готові підтримати Академію у встановленні партнерських відносин з американськими закладами вищої освіти педагогічного спрямування. Цього року наш навчальний заклад отримав благодійну допомогу від міжнародних партнерів, зокрема з Німеччини. Це цифровий копіювальний апарат КОНИКА МІНОЛТА С-253 та лазерний принтер КЕНОН.

Діяльність закладу також зосереджена на поверненні із забуття науковців, освітан, митців, які жили і працювали в нашому закладі. Одним із таких митців є Генріх Германович, польський фотомайстер, котрий працював у Кременецькому ліцеї. Значними зусиллями нам вдалося віднайти негативи фотоплівки майстра. Проведені зустрічі з Консулом Республіки Польща Кшиштофом Василевським щодо відкриття в Академії у 2024 році Музею-студії Генріха Германовича. Ми підтримуємо контакти з його доньками, які високо цінують наші плани на вшанування пам'яті їхнього батька. Впевнені, що такі постаті варто повертати із забуття і наголошувати на тому, що вони працювали у нашому навчальному закладі та принесли славу для Кременця. Встановили контакти з правнучкою відомого польського фотохудожника Станіслава Схейбала Олександрю Схейбаль-Ростек, яка також зацікавлена у висвітленні ролі фототовариства у формуванні мистецької освіти у Кременецькому ліцеї.

Наголосимо, що у цьому новому навчальному році кожен структурний підрозділ, кожна кафедра мають віднайти і встановлювати нові контакти із зарубіжними освітніми інституціями, міжнародними культурно-мистецькими організаціями, що дозволить вивчати іноземний досвід, ознайомлювати з освітньою, науковою, дослідницькою діяльністю та втілювати кращі зарубіжні науково-освітні та культурно-мистецькі практики. Кожна кафедра цього року повинна стати учасником закордонних та вітчизняних грантових програм. Грантова діяльність структурного підрозділу буде одним із визначальних критеріїв оцінки результативності роботи цього підрозділу та його керівника.

...Навчальний рік завершився – навчальний рік розпочався. Освітня естафета зупинок не визнає: здобутки попереднього навчального року стають фундаментом для досягнень в наступному, а проблеми та упущення минулих навчальних зусиль стають стимулом до подальшого вдосконалення всієї системи науково-педагогічної та навчально-освітньої роботи навчального закладу.

АКТУАЛЬНО – ПРО ПОЧАЇВСЬКУ ЛАВРУ

Ніна БАГНЮК

Хоч із часу проходження української маніфестації під гаслом «Почаївська лавра мусить бути українською» пройшло вже 90 років (вересень 1933 року), та це питання й досі залишається відкритим, актуальним і непростим у вирішенні на фоні тривалої російської агресії проти України. Саме з цього приводу в Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії ім.Тараса Шевченка працювала наукова конференція «Почаївська лавра та її вплив

наук, професор Андрій Смирнов, професор кафедри історії імені професора М.П.Ковальського Національного університету «Острозька академія»; доктор історичних наук Володимир Борщевич, професор Рівненської духовної семінарії; кандидат історичних наук, доцент Володимир Собчук, вчений секретар Кременецько-Почаївського державного історико-архітектурного заповідника; доктор історичних наук, професор Елла Би-

Почаївська лавра». Його тематично продовжив доцент кафедри історії і методики навчання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, вчений секретар Кременецько-Почаївського державного історико-архітектурного заповідника, кандидат історичних наук Володимир Собчук досить цікавою темою «Автентичні та сфабриковані джерела історії Почаївського монастиря доунійної доби».

Старший науковий співробітник відділу історичних пам'яток Науково-дослідного інституту українознавства, доктор історичних наук, доцент Михайло Добрищенко проаналізував архівний матеріал «Почаївський монастир у духовному житті волинської шляхти кінця XVI – першої половини XVII ст. Свідчення testamentів, фундацій і дарчих актів». Не менш цікавого питання «Участь волинян у вшануванні Почаївською лаврою героїв Берестецької битви (1651 р.)» торкнувся Олександр Булига – директор Рівненського обласного краєзнавчого музею.

Протоієрей Микола Цап'юк – доцент кафедри Священного Писання і Богослів'я богословського факультету

нов актуальною темою «Почаївський церковний Собор 1941 року та його наслідки». Після цього відбулась презентація першого числа часопису «Церква і суспільство».

Модератором другого пленарного засідання виступив доктор історичних наук Володимир Борщевич. Старт виступам задав старший науковий співробітник Національного музею історії України Владислав Безпалько знайомством із «Гравюрами друкарні Почаївського монастиря у зібранні Національного музею історії України». Від мистецької до політичної сторінки зібрання перейшли Ірина Преловська – провідний науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, професор Київської православної богословської академії, доктор історичних наук, доктор церковно-історичних наук із темою «Почаївський з'їзд представників духовенства і мирян Волині 3–10 жовтня 1921 р. як складова українського церковно-визвольного руху» та науковець Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка, доктор історичних наук, професор Генріх Стронський у дослідженні «Незалежній державі – незалежна Церква. Виникнення Польської Автокефальної Православної Церкви». Цю тематику підтримала Інна Нерода – аспірантка кафедри історії України та археології Волинського національного університету імені Лесі Українки науковою розвідкою «Боротьба за автокефалію Православної церкви в Польщі в першій половині 1920-х років».

Професора Волинського національного університету імені Лесі Українки, професора Волинської православної богословської академії,

на формування української православної ідентичності». Українське духовенство та юні представники духовних освітніх закладів зібралися, щоб обговорити минуле, сьогодення та майбутню долю цієї світової святині.

Організатори наукового форуму – Православна Церква України, Інститут церковної історії, Тернопільська єпархія Православної Церкви України, Київська православна богословська академія, Волинська православна богословська академія, Рівненська духовна семінарія, Інститут української археографії та джерелознавства імені М.С. Грушевського Національної академії наук України, Кременецька гуманітарно-педагогічна академія ім.Тараса Шевченка, Національний університет «Острозька академія», Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник.

Співголовами конференції виступили Митрополит Львівський і Сокальський Димитрій Рудюк – доктор церковно-історичних наук, професор, голова Інституту церковної історії; Митрополит Тернопільський і Кременецький Нестор – Священноархімандрит Свято-Успенської Почаївської Лаври, кандидат богословських наук, голова Синодального управління взаємодії з молодіжно-патріотичними громадськими об'єднаннями; професор Афанасій Ломакович – ректор Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка.

До складу Оргкомітету увійшли Протоієрей Володимир Вакин, ректор Волинської православної богословської академії, кандидат наук із богослів'я, доцент; Протоієрей Віталій Лотоцький, ректор Рівненської духовної семінарії, кандидат наук з богослів'я; Протоієрей Віталій Клос, проректор з наукової роботи Київської православної богословської академії, доктор наук з богослів'я, професор; Протоієрей Миколай Лагодич, доцент Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, кандидат наук з богослів'я, кандидат історичних наук; доктор педагогічних наук, професор Микола Курач, проректор з стратегічного планування та наукової роботи Кременецької гуманітарно-педагогічної академії; доктор історичних наук Георгій Папакін, директор Інституту української археографії та джерелознавства ім.М.С.Грушевського НАН України; доктор філологічних наук, професор Микола Тимошик, професор Київського національного університету культури і мистецтв; доктор історичних

стрицька, завідувач кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства Тернопільського національного педагогічного університету ім.Володимира Гнатюка.

За жертвоне служіння задля збереження Божого дару свободи і незалежності Митрополит Тернопільський і Кременецький Нестор вручив настоятеля Собору Преображення Господнього в Кременці, протоієрею Володимирові Буграку та ректору Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, професору Афанасієві Ломаковичу медаль «Хрест Свободи».

Після реєстрації учасників конференції у Преображенському соборі відбувся Молебень за перемогу України. Під час відкриття наукового форуму в бібліотеці академії з вітальними словами до присутніх звернулися Митрополит Тернопільський і Кременецький Нестор, який також зачитав звернення Митрополита Київського і всієї України Епіфанія; ректор Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка, професор Афанасій Ломакович; директор Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України, доктор історичних наук Георгій Папакін, Митрополит Луцький і Волинський, владика Михайл і міський голова Кременця Андрій Смаглюк.

Робота наукового форуму проходила у форматі двох пленарних засідань. На першому засіданні модерував доктор історичних наук, професор Андрій Смирнов. Професор кафедри журналістики та зв'язків із громадськістю Київського національного університету культури і мистецтв, доктор філологічних наук, професор Микола Тимошик відкрив виступи дослідженням «Фортеця українства на Волині: обставини написання, змістові акценти та сьогочасний контекст дослідження Івана Огієнка «Свята

Волинської православної богословської академії, кандидат богословських наук, доцент – переніс акцент на «Роль та значення Почаївського з'їзду 1921 року в інституційній розбудові Волинської Кременецької єпархії міжвоєнного періоду». Духовну тематику продовжив Протоієрей Віталій Лотоцький – ректор Рівненської духовної семінарії, кандидат наук з богослов'я, котрий у своїй розповіді охарактеризував «Першу Божественну літургію українською мовою в Почаївській лаврі в жовтні 1921 р. як засіб розмосковлення Православної Церкви на Волині».

Диякон Андрій Мартинюк, викладач Рівненської духовної семінарії, магістр богослів'я зробив наголос на «Почаївській лаврі як об'єкті католицької ревіндикації 1929 – 1934 років». Професор кафедри церковної історії Рівненської духовної семінарії, доктор історичних наук Володимир Борщевич залишився абсолютною вірним тематиці конференції: він зупинився на «Почаївська маніфестації 1933 р.та її впливі на розвиток українського церковного руху в міжвоєнний період».

Закрив перше засідання його модератор, професор кафедри історії ім. професора М.П.Ковальського Національного університету «Острозька академія», доктор історичних наук, професор Андрій Смир-

кандидата історичних наук, професора Миколу Кучерепу зацікавила «Церковно-релігійна діяльність Волинського українського об'єднання в першій половині 1930-х років», а кандидат історичних наук Дмитро Гордієнко, старший науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України повідав про дослідника Почаївської лаври Андрія Хойнацького.

Неабиякий інтерес викликали наукові повідомлення ігумені монастиря Благовіщення Пресвятої Богородиці, кандидата філологічних наук, В.А. History, University of York Даниїла Бакай «Почаївська Лавра у публікаціях за межами України: ідентифікаційні та лінгвістичні аспекти» і бакалавра богослов'я, спеціаліста культурології Дениса Таргонського про «Русский мир» у Почаївській лаврі в період незалежності України. Протоієрей Василь Хоміцький, клірик Тернопільської єпархії ПЦУ, завершив друге пленарне засідання науковою розвідкою «Почаївська лавра – українська святиня».

У перерві між виступами у чудовому виконанні хорової групи Рівненської духовної семінарії прозвучав наспів Почаївської лаври «Величає душа моя Господа» (керівник Ірина Пасічник).

ФАХІВЦІ ПРО АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

Галина Сеньківська, кандидат історичних наук

«Актualiнi проблеми розвитку українського та зарубiжного мистецтва: культурологiчний, мистецтвознавчий, педагогiчний аспекти» – такою була тематика VIII Мiжнародної науково-практичної конференції, яку пiдготували науковцi факультету культури i мистецтв Волинського національного унiверситету iменi Лесi Українки у спiвпрацi з фахiвцями Українського державного унiверситету iменi Михайла Драгоманова та з участю їх колег iз Поморської академiї у Слупську (Республiка Польща). Органiзаційний комiтет конференції очолювали доктор фiлософських наук, член-кореспондент НАН України, академiк НАПН України, ректор Українського державного унiверситету iменi Михайла Драгоманова, професор Віктор Андрущенко, доктор наук з фiзичного виховання та спорту, заслужений дiяч науки i техніки України, ректор Волинського національного унiверситету iменi Лесi Українки, професор Анатолій Цюсi; польську сторону в Оргкомiтетi представляв доктор фiлософiї, завідувач кафедри музичного мистецтва Поморської академiї у Слупську, професор Ярослав Хацінський.

Учасники наукового форуму працювали в актуальних професійно-тематичних напрямках, спрямованих на висвітлення проблем, визначених програмами пленарного та секційних засiдань: «Культурна спадщина та її збереження в умовах війни та конфлiктiв: досвiд України та iнших країн», «Сучасна мова української традиції в сучасному мiжкультурному дiалозі», «Збереження iсторичної пам'ятi в сучасному мистецтвi України», «Етика в сучасному образотворчому мистецтвi України: концепції та напрями», «Мистецтво в епоху соціальних мереж», «Дiджиталізація як процес збереження та популяризації мистецтва», «iнновації в мистецтвi та дизайні», «Музичне мистецтво у вищiй школі: теорія i практика фахової пiдготовки студентської молоді», «Хореографічна культура України та Європи: педагогiчні та мистецькi аспекти».

Науковцi, якi працювали в тематичному напрямi «Культурна спадщина та її збереження в умовах війни та конфлiктiв: досвiд України та iнших країн», запропонували до фахового обговорення комплекс актуальних змiстових проблем теоретичної та практичної спрямованостi. Серед таких проблем особливий iнтерес учасників наукового засiдання викликав аналіз європейської культурної політики управління соціокультурним простором у контексті збереження культурної спадщини, польсько-українського дiалогу у дискурсі візуального мистецтва через портрети i рефлексії російсько-української війни, заходiв мiжнародної спiльноти зi сприяння збереженню iсторико-культурної спадщини України, сучасної українсько-польської мистецької спiвпрацi. Значна увага була придiлена висвітленню особливостей гуманістичного простору сучасної освiти, фольклорно-культурних традицій в українському національному мистецтвi, а також актуальних проблем збереження культурної спадщини українського народу в умовах російської агресії проти Української держави. Говорили вчені i про методологiю дослідження національної культурної спадщини та про етнопсихологiчну освiту як засiб збереження національної духовно-iсторичної пам'ятi, зверталися до конкретних iсторико-культурних проблем i питань, зокрема, аналізували проблеми національної культурної політики, висвітлювали значення архiвiв як центрiв збереження національної iсторико-культурної пам'ятi, давали характеристики рiзним культурно-мистецьким напрямам i школам, в тому числі українському авангарду, творчостi окремих дiячiв української національної культури.

У цьому проблемно-тематичному секторi конференції сказали своє слово i науковцi Кременецької гуманітарно-педагогiчної академiї iменi Тараса Шевченка: кандидат iсторичних наук, старший викладач кафедри iсторії та методики її навчання Галина Сеньківська у спiваторствi з кандидатом iсторичних наук, науковцем Харківського національного економічного унiверситету iменi Семена Кузнеця, доцентом Наталією Свинаренко представляють дослідження «Сучасна українсько-польська мистецька спiвпраця», а кандидат педагогiчних наук, доцент кафедри педагогiки, дошкiльної та початкової освiти Наталія Приймас – статтю «Бандурне мистецтво українського народу в iсторико-педагогiчному контексті (на прикладі твору Уласа Самчука «Живі струни. Бандура i бандуристи»)». Тандем нашого та харківського науковцiв у своїй аналітичній розвідці наголошують, що з початком російської агресії проти України сторiнки українсько-польського культурного спiвробiтництва збагатилися значною кількістю нових iмен i нових подiй, що має глибоке iсторичне корiння. Так, починаючи з 2012 року, традиційним став Фестиваль українсько-польського партнерства, в програмi якого – творчі змагання музичних гуртiв, джазових колективiв, танцювальних ансамблiв та iнші, що проводяться пiд патронатом Генерального Консульства Республiки Польща у Львові та стали досить популярними серед українських шанувальникiв музичного мистецтва.

Авторки високо оцінюють органiзаційні та творчі зусилля iнiціатора i художнього керiвника численних українсько-польських фестивалiв, диригента Романа Реваковича, якого називають амбасадором української музики в Польщі. Яскравим пiдтвердженням i свiдченням багаторiчної i системної роботи митця i органiзатора мистецьких дiйств iз популяризації українського музичного мистецтва є проведення в Республiці Польща «Днів української музики». Для наших днів харак-

терним стало зростання iнтересу до української музики та українського національного мистецтва взагалі зi сторони мистецтвознавцiв та поціновувачiв культури з європейських країн. Це не просто реакція європейської спiльноти на російську агресію в Україні, а й об'єктивний процес поглибленого вивчення та освоєння кращих звiрцiв нашої національної культури, зокрема музичного мистецтва. Показово, що «Дні української музики» в 2022 році проходили з особливим акцентом: російська агресія на українські землі викликала ще бiльшу прихильність до представникiв українського мистецтва, органiзаторiв i учасникiв заходiв, що проводилися в рамках українсько-польської культурної спiвпрацi. До цього варто додати трохи конкретики: активну i предметну пiдтримку заходам такої спiвпрацi надають окремі фiнансові установи Республiки Польща, за рахунок чого здiйснюються рiзні культурно-мистецькi проекти, серед яких – польсько-українська постановка опери Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм» для тимчасово евакуйованих українських дiтей.

Наші науковцi наголошують: вже сьогодні українські митцi, в тому числі i композитори, пишуть твори, в яких відображають трагічні події воєнного лихолiття, – i в цьому вони знаходять творчу пiдтримку від митцiв європейських країн, свiтоглядне розуміння від європейського споживача культурного продукту. Українські митцi засобом своєї творчостi, представленої у рiзних країнах свiту, спонукають зарубiжного глядача i слухача до поглибленого проникнення в багатства української національної культури, до розуміння української творчої та волелюбної душі. Авторки зауважують, що кількість українських митцiв, від театральних дiячiв до представникiв музичного мистецтва, що реалізують свій творчий професійний потенціал на європейських теренах, насамперед у Польщі, постійно зростає – i це в кiнцевому пiдсумку позитивно впливає на зростання рейтингу наших митцiв i розуміння вагомостi нашої національної культури. У свiтовому культурному просторi, особливо останнім часом, в умовах російської агресії проти України, спостерігається значне посилення iнтересу свiтової спiльноти до української духовної культури. А це означає, що наші митцi отримують новий i стимулюючий шанс для творчої самореалізації та для ефективного представлення українського національного мистецтва у свiтовому духовно-культурному просторi.

Доцент Наталія Приймас своєї статті «Бандурне мистецтво українського народу в iсторико-педагогiчному контексті (на прикладі твору Уласа Самчука «Живі струни. Бандура i бандуристи»)» наголошує, що система основних компонентiв духовного свiту особистостi, яка формується у процесі реалізації завдань національного виховання, передбачає такі засоби формування національної самосвiдомостi як рiдна мова, iсторія, культура, мистецтво, рiдна природа, національні традиції та звичаї. Розглядаючи сьогодні українське мистецтво у контексті суспiльно-iсторичного розвитку, маємо враховувати й акцентувати проблему збереження культурної спадщини України в умовах війни, революцій, суспiльно-політичних конфлiктiв. Унікальним джерелом для вивчення даного питання виступає лiтературна спадщина видатного українського культурно-освітнього та громадсько-політичного дiяча, письменника Уласа Самчука. Говорячи про мистецтво як одну iз найважливіших складових національної культури, він звертає увагу на iснування такого явища в контексті iсторії, а українське мистецтво розглядає у контексті та невідривно від свiтового, де вагоме місце відводить висвітленню функціонування та розвитку музичного, зокрема бандурного, мистецтва.

Аналізуючи українське мистецтво як важливий чинник державотворчого процесу, Улас Самчук акцентує на тому, що боротьба за українське мистецтво була невід'ємною складовою боротьби нашого народу за основи українського iснування, адже в намаганні ворогiв української державності знищити українську культуру було закладено саме такий політичний сенс – перешкодити формуванню духовно-культурних пiдвалив національної незалежності, позбавити процес боротьби за українську державність духовного змiсту. Саме тому письменник розглядає мистецтво як iстотну частину життя людини i спiльноти, як синтезований вираз духовного розвитку, iнтелектуальних надбань i моральної досконалості національної особистостi, а в кiнцевому пiдсумку, національне мистецтво як важливий елемент життя національної спiльноти формує i забезпечує престиж нації у цивiлізованому свiті. Розглядаючи мистецтво в його iсторичному розвитку, Улас Самчук насамперед звертає увагу на народне мистецтво, яке у своєму розвитку час від часу потрапляло на штучно створені ворогами українського народу соціально-економічні та політичні перешкоди. Але воно залишалося джерелом національної духовної сили, що допомагала українцям вижити в умовах найскладнішого iсторичного лихолiття.

У творах письменника міститься багато фактичного матеріалу та цінних думок про українську музичну культуру, про її роль i місце у свiтовому музичному мистецтвi. Значна частина цих матеріалiв стосується діяльності Капели бандуристiв iменi Тараса Шевченка – її творчому шляху до свiтового визнання, до свiтової слави, яку вона здобула у свiтовому музичному мистецтвi, як складова i представник української культури, як одна iз «найбiльших мистецьких цiнностей українського громадянства на американському континенті». У своїй працi Улас Самчук показав високий рівень i духовну силу музичного мистецтва українського народу, розкрив окремі суттєві грані

музики та хореографії, їх вияви, народну основу як джерело високого професійного мистецтва. Його дослідження стало своєрiдним джерелом вивчення iсторії української музики, її естетичних особливостей i мистецької визначеності. Як знавець музичного мистецтва, письменник розглядає питання сприйняття музики, її розуміння, аналізує основні виражальні засоби, музичні жанри, рiзнобiчно висвітлює виконавське мистецтво, говорить про розвиток українських музичних iнструментiв, про вiдомих композиторiв, виконавцiв i репертуар – i на серйозно аргументованій основі робить висновок, що «ніяка національна музика не виявила досi свою народність з такою величністю i силою, як музика українська». В загальному пiдсумку, Улас Самчук надає нам можливість «правдиво зрозуміти й оцінити вагу музики в житті людства, з'ясувати її значення для розуміння всiєї культури народу».

Особливе змiстове навантаження має тематичний напрям «Сучасна мова української традиції в сучасному мiжкультурному дiалозі». Автори наукових статей характеризують традиціоналістичний дискурс України та сучасного свiту, українську культуру нашого часу як екосистему сучасної культури, а свiтоглядну культуру – у контексті творчої самореалізації особистостi як основи її культурного становлення; розкривають особливості невербальної комунікації в мiжкультурному дiалозі та специфіку вербалізації культурних символiв як засiб національної самоiдентифікації учасникiв мiжкультурного дiалогу; висвітлюють також конкретні методологiчні питання, зокрема трансформацію нематеріального культурного спадку весільної обрядовості в кiно, від смислового контексту «Тіней забутих предкiв» до означення формою у «Скаженому весіллі», або дизайнерський наратив крос-культурних аспектiв вiдбудови та iнші.

Окремі науковцi працювали над проблемою «Збереження iсторичної пам'ятi в сучасному мистецтвi України», де вони характеризують мистецтво пам'ятi як основу національно-культурної iдентичності українцiв i визначають глибину пам'ятi народного мистецтва, конкретно висвітлюють особливості становлення iнструментальних колективiв з Волині наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть i навіть досліджують гастрономічні традиції у вимірах iсторичної пам'ятi та мурал-арт як складник мiжкультурного дiалогу креативних iндустрiй.

У четвертому тематичному напрямi «Етика в сучасному образотворчому мистецтвi України: концепції та напрями» висвітлювалися питання еволюції етнічного напрямку в iнтер'єрі та формування його елементiв, функціонування стріт-арту пiд час російської агресії проти України, конструювання художніх образiв персоналії української iсторії в стародавньому та сучасному українському народному мистецтвi, використання стилістики вiдомих майстрiв образотворчого мистецтва минулого у творчості сучасних художникiв. Придiлена увага висвітленню національної символіки у художній творчості майстрiв рiзних жанрiв i напрямкiв, в тому числі використанню етнічних символiв у студентських мистецьких проєктах. Висвітлені національні етнічні мотиви у творчості художникiв-графікiв ХХ – початку ХХІ століття. Говориться про формування графічного художнього образу на заняттях з рисунку у закладах вищої освiти мистецького спрямування. В цій секції представлені наукова стаття науково-педагогiчних працiвникiв нашого навчального закладу, доцента кафедри мистецьких дисциплiн i методик їх навчання Тетяни Балбус, i викладача нашого Фахового коледжу Богдани Гуменюк «Образ Козака Мамая в сюжетних зображеннях стародавнього та сучасного українського народного мистецтва», а також дослідження науковця Волинського національного унiверситету iменi Лесi Українки, кандидата мистецтвознавства, доцента Олександри Панфілової «Кременець як осередок польського авангардного мистецтва ХХ – початку ХХІ століття».

Автори дослідження про Козака Мамая наголошують, що особливо актуальними в перiод боротьби українського народу iз зовнішніми ворогами є образ народного героя – захисника України. Вони нагадують, що у ХVІІІ та ще й у ХІХ століттях досить популярним був образ саме такого народного героя – Козака Мамая, який в образотворчому мистецтвi став популярним персонажем «народної картини» – цікавого та оригінального за змiстом i формою українського художнього феномена, як жанру, що його відносять до українського образотворчого фольклору. У статті зазначається, що зародження українського народного живопису відноситься до часiв формування української народності, а вже в рукописних книгах ХІV – ХVІ століть є чимало художніх елементiв, що зустрічаються в українській мистецькій творчості пізніших часiв.

Образ козака Мамая в усіх картинах відзначається певною статичністю, в той же час персонажі жанрових сцен перебувають у русі. Подiбне явище зустрічаємо i в українському народному живописі: в композиції основна канонізована постаць з часом змінюється значно повільніше, ніж персонажі, що увійшли в композицію після неї. Бiльшість картин iз зображенням козака Мамая супроводжуються віршованими текстами, походження яких пов'язане iз вертепною народною драмою. Характерно, що сюжет картин про «Козака Мамая» розвивається у двох планах: героїчному i гумористичному, або сатиричному, – причому постаць самого Мамая незмінно залишається монументальною, а елементи гумору чи сатири виявляються в зображенні iнших персонажiв (шляхтича, шинкаря чи лихваря).

ФАХІВЦІ ПРО АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

Галина Сеньківська, кандидат історичних наук

Наші науковці не опускають і соціального аспекту в історії «народної картини». Вони підкреслюють, що розшарування селянства, зубожіння значної його частини за умов формування нових капіталістичних відносин негативно вплинуло на розвиток народного живопису, насамперед, з причини приходу на мистецький ринок дешевих друкованих лубочних картин, а це вимушено перетворило «народну картину» у предмет торгу, в якому вирішальну роль відіграє не художня цінність, а ринкова ціна мистецького продукту. В художній народній творчості пріоритетом стає орієнтація на смаки покупця та на ринкові умови і вимоги: народний митець змушений поступатися своїми художніми принципами і догоджати смакам покупця. Вже в XIX столітті «народна картина» у традиційному своєму вигляді практично не зустрічається.

Однак мистецькі традиції часів «народної картини» остаточно втраченими не були. В наш час, як і десятиліттями раніше, майстри народного мистецтва у свій творчості звертаються до першоджерел народної образотворчості, до витоків давніх етнічних традицій. Вони по-новому переосмислюють історичні події, тисячолітній досвід і культурні надбання наших предків, по-новому інтерпретують народні звичаї та обряди, віддають шану неповторній красі рідної природи. Підтвердження цього: більше десяти років Національна спілка майстрів народної творчості України проводить Всеукраїнські виставки-конкурси народного мистецтва «Кращий твір року», на яких представляються твори народних майстрів з усіх регіонів України. У підсумку, приходимо до однозначного висновку: традиційне народне мистецтво гідно представляло і представляє українське мистецтво у світовому духовно-культурному просторі.

Безсумнівно науково-пізнавальне і культурно-виховне значення має краєзнавчо-аналітична розвідка історико-культурного спрямування «Кременець як осередок польського авангардного мистецтва 30-их років XX століття», підготовлена кандидатом мистецтвознавства, доцентом кафедри образотворчого мистецтва Волинського національного університету імені Лесі Українки та доцентом кафедри мистецьких дисциплін і методики їх навчання нашої академії (за сумісництвом) Олександром Панфіловою. Дослідниця зазначає, що вже з XIX століття волинське місто Кременець стає популярним місцем проведення європейських художніх пленерів. Особливо знаковими для розвитку регіонального образотворчого мистецтва були 30-ті роки XX століття, коли до Кременця на організовані тут пленери почали прибувати митці з різних куточків України, Польщі, а потім й інших країн – і місто стало постійним майданчиком художніх пленерів з участю майстрів пензля різних шкіл і напрямів. Учасники пленерів належали до різних мистецьких груп, але їх об'єднували спільні художні ідеї та проекти. Як говорив відомий художник того часу Ян Цибіс, митці виходили з того, що найважливішими для живописного твору є кольори, їх взаємодія та інтенсивність, а тема і сюжет картини – залежні та похідні від них. Творчість учасників кременецьких пленерів стала знаковою для образотворчого мистецтва Польщі, України, вийшла на європейський культурний простір.

На жаль, роль Кременця як локації польської, конкретно краківської, пленерної школи практично не визначена і не досліджена, хоча його значення у цьому контексті залишається беззаперечним. Винятково мальовниче розташування нашого міста, дерев'яна архітектура XIX століття, Єзуїтського колегіуму,

панорамні пейзажі створювали не лише творчу атмосферу, але й уможлилювали духовно-продуктивне перебування у місті та спілкування учасників пленерів та місцевих жителів – шанувальників образотворчого мистецтва. Кременець настільки зачарував художників своєю красою як невичерпним джерелом для творчого натхнення та комфортом для проведення мистецьких акцій, що чимало митців залишилися тут на постійне місце проживання (серед них – С.Щепанський, Е.Крха, Г.Заремб'янка, С.Осостович, Є.Васильковський, С.Схейбаль). У такому плані важливим фактором виступав потужний польськомовний навчальний заклад – Кременецький ліцей з єдиними у тогочасній Польщі курсами для вчителів образотворчого мистецтва. Важливу роль відігравала Кременецька канікулярна художня студія, що згуртувала навколо себе багато знакових художників – випускників провідних мистецьких академій: Краківської, Варшавської, Вроцлавської. Серед викладачів студії та учасників пленерів найчисельнішу групу складали художники-колористи, для яких саме колір визначав настрій художньої картини, її розуміння та всю її суть. А суттю їх творів було зображення дійсності виключно за допомогою кольору: світло, простір, форму явища митці виражали розмаїтими барв.

Результатом перебування у Кременці цілої плеяди відомих для свого часу художників стали так звані «кременецькі пейзажі». У довоєнний період без краєвидів Кременця практично не відбувалася жодна значна виставка. До нашого часу частини творів із кременецьких пленерів знаходяться у музеях Кракова, Варшави, Вроцлава, Любліна, самого Кременця (зокрема, у фондах Кременецького краєзнавчого музею) та у приватних колекціях. Таким чином, можемо стверджувати, що Кременецька пленерна школа була середовищем становлення польського авангарду, який досяг вершини свого розвитку в середині XX століття, місцем творчих мистецьких експериментів, нових мистецьких пошуків та локацією активної виставкової діяльності. Тож Кременець назавжди увійшов у історію європейського образотворчого мистецтва як осередок пленерного живопису, як місце творчого натхнення та мистецьких починань.

Над актуальністю та гострою проблематикою працювали науковці, які спрямувалися на вивчення «Сучасного стану і перспектив соціально-критичного мистецтва України». Серед проаналізованих ними тем – соціально-перетворювальний потенціал критичного мистецтва та його реалізація в сучасному соціумі, затьняний відгомін радянського мистецтва у соціально-критичному мистецтві сьогодення, вплив молодіжних субкультур на сучасне мистецтво, основи синтезу мистецтв України в нинішній час; навіть йдеться про сакральне мистецтво Тернопільщини XXI століття.

Не меншою актуальністю відзначається і тематичний напрямок «Мистецтво в епоху соціальних мереж». Тут в поле зору фахівців потрапив феномен музики у контексті сучасної культурологічної та філософської думки, вплив соціальних мереж на сприйняття мистецтва різними категоріями громадян та зворотний вплив мистецтва на зміст і форми функціонування соціальних мереж, зокрема, у контексті оптимізації доступності мистецтва та збільшення аудиторії митців за допомогою соціальних медіа. Приділена увага сучасним тенденціям розвитку музичного театру, кібермистецтву у цифровій культурі, а також проблемам соціально-культурного капіталу.

«Діджиталізація як процес збереження та популяризації мистецтва» – одна із найактуальніших проблем сучасного соціально-культурного процесу. Науковці розкривали особливості діджиталізації об'єктів культурної спадщини та процесів цифровізації художніх колекцій у контексті сучасної медіакультури і навчання мистецтва на заняттях з іноземних мов за допомогою електронних ресурсів, а дотично до цього – і формування цифрової компетентності учнів і студентів на заняттях інформатики засобами мистецтва. Йдеться також і про цифрові технології як засіб об'єднання мистецької спільноти у сфері музичного мистецтва, а в підсумку – про перспективи цифрової гуманітаристики.

Учасники науково-практичної конференції аналізували й «Інновації в мистецтві та дизайні». Ключові інноваційні потреби і дизайн освіти в Україні, роль і місце штучного інтелекту у мистецтві та в процесі творчості, етнонаціональна специфіка музики в контексті гендерної семантики, вплив цифрових технологій на окремі види мистецтва та образна виразність сучасного цифрового мистецтва, актуальні інструменти комунікації у сфері мистецтва, інноваційні технології в сучасному дизайні (дизайн інтерфейсів користувача, дизайн візуальної ідентичності мережевого медіа, дизайн ігрових механік, рукотворні шрифти графічного дизайну, колір як домінуючий засіб дизайну), категорія Всесвіту у творах українських митців, арт-терапія як складник соціокультурної діяльності, роль нейромереж у процесі створення графічних зображень, взаємодія засобів образотворчого і музичного мистецтв – такими були тематичні напрямки спеціального фахового аналізу.

Науковців особливо цікавила конкретна методологічна проблематика «Музичне мистецтво у вищій школі: теорія та практика фахової підготовки студентської молоді». Вони висвітлювали історію та перспективи музичної освіти в Україні, вплив музично-інформаційних технологій на розвиток сучасного музичного мистецтва; досліджували принципи активізації виконавського потенціалу інструменталістів і вокалістів та проблеми розвитку функціональної мобільності ігрового апарату виконавців-інструменталістів, акмеологічний підхід до вокальної підготовки здобувачів музичної освіти. Йшлося і про конкретні методичні проблеми, як от, про роль музикотерапії у формуванні та застосуванні інформаційних технологій навчання та виховання, впровадження інформаційних технологій у процес формування музично-педагогічного професіоналізму студентів і про особливості їх вокально-хорової підготовки, про методику формування комунікативних умінь у роботі оркестрового чи ансамблевого колективів та інструментальний супровід в ансамблевій творчості виконавців.

Працювали музикознавці і над тематикою «Хореографічна культура України та Європи: педагогічні та мистецькі аспекти». В цьому напрямку їх увагу привернула творчість видатних майстрів класичної та народно-сценічної хореографії окремих європейських країн, України та її регіонів, зокрема хореографічного мистецтва Волині, де вони висвітлювали особливості волинської школи народно-сценічного танцю.

За матеріалами VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми розвитку українського та зарубіжного мистецтва: культурологічний, мистецтвознавчий, педагогічний аспекти» опубліковано однойменний Збірник наукових праць.

СТОРІНКА З ІСТОРІЇ МАТЕМАТИЧНОЇ НАУКИ

Надія БАБІЙ, кандидат технічних наук, доцент

На базі кафедри інформаційних технологій та методики навчання інформатики Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка відбувся науково-інформаційний семінар «Математична наука та освіта у Кременецькому Колегіумі: минуле, сьогодення, стратегії та перспективи розвитку». Співорганізаторами та учасниками Міжнародного наукового дійства виступили

професор Ростислав Григорчук доповіддю «Математична наука і освіта завтрашнього дня як визначальний вектор світового прогресу». У цьому ж тематичному секторі працював і доктор фізико-математичних наук, завідувач кафедри математичного моделювання Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, професор Ігор Черевко, який конкретизував дискусійну проблематику дослідженням «Математична наука і освіта на факультеті математики та інформатики і кафедри математичного моделювання Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича». Такий же історико-аналітичний підхід до тематики наукового дискурсу у виступі «Історія розвитку математичної освіти у Кременці (персоналії)» здійснила кандидат

ло Петрик висвітлив «Деякі підходи до викладання математичних дисциплін у навчальних закладах України». «Світоглядні позиції видатних українських вчених світової слави Івана Пу-

науковці Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, Університету штату Техас (Сполучені Штати Америки) та Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Теоретична частина програми наукового зібрання була виконана в історичній читальній залі бібліотеки колишнього Кременецького Колегіуму та нинішньої Академії.

Науково-інформаційний семінар відкрила вітальним словом проректор нашої Академії з навчально-педагогічної роботи, кандидат психологічних наук, доцент Марія Боднар. Фаховий дискурс науковців-фахівців розпочав доктор фізико-математичних наук, почесний професор Техаського університету, лауреат премій Стіла, Гумбольдта і Боголюбова,

технічних наук, завідувач кафедри інформаційних технологій та методики навчання інформатики нашої Академії, доцент Надія Бабій. Доктор фізико-математичних наук, завідувач кафедри програмної інженерії Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, професор Михай-

лю та Олександра Смакули у контексті розбудови української науки, освіти та виховання української еліти» характеризував директор Фонду імені Олександра Смакули, кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри фізики Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя Василь Липовецький.

Учасникам семінару були запропоновані тематичні екскурсії «Історія Кременецького Колегіуму», яку провели завідувач Музею історії нашого навчального закладу Валентина Шпак і перший заступник Кременецького міського голови Микола Матвійук, та «Історія Древнього Кременця» з відвідуванням Замкової гори, Кременецького ботанічного саду, інших видатних місць Кременця, де екскурсоводом виступила магістрант нашої Академії Юлія Конончук.

ЗАМОК

НАУКОВИЙ ВІСНИК: ВИПУСК ШІСТНАДЦЯТИЙ

Вадентина БЕНЕРА, доктор педагогічних наук, професор

Видавничий дім «Гельветика» опублікував шістнадцятий випуск «Наукового вісника Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки». Видання до публікації підготувала редакційна колегія, очолювана головним редактором, доктором педагогічних наук, професором Валентиною Бенерою та заступником головного редактора, доктором педагогічних наук, професором Миколою Курачем, до складу якої входять провідні науковці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Корошленка, Рівненського державного гуманітарного університету, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Житомирського державного університету імені Івана Франка, Інституту педагогіки НАПН України, Національного університету біоресурсів і природокористування України, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Люблінського технічного університету (Республіка Польща) та Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Випуск рекомендований до друку Вченою радою нашої академії. Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем вищої школи, історії розвитку педагогічної теорії та освітньої практики, теорії та практики навчання і виховання, вищої освіти за рубежом, особистісно-професійної позиції педагога у новій парадигмі виховання.

Наукове видання включає такі змістові розділи: «Освітні, педагогічні науки», «Початкова освіта», «Середня освіта (за предметними спеціальностями)», «Професійна освіта (за спеціалізаціями)», «Фізична культура і спорт». Розділ «Освітні, педагогічні науки» розпочинається статтю польських науковців, доктора габілітованого, професора Любельської політехніки в Любліні Галини Рарот та її колеги по Університету, інженера Кароля Чайковського «Питання засвоєння надлишкової інформації молоддю в постмодерному світі», в якій здійснена спроба вирішити проблему, що порушується фахівцями і дослідниками-аналітиками педагогічної спрямованості: як впливає нинішнє зростання потоку різноманітної інформації на розуміння світу дітьми та молоддю і чи не приведе таке зростання до падіння інтересу споживачів інформаційного продукту та до формування недовіри інформаційним джерелам?

Науковці кафедри біології, екології та методи їх навчання нашої академії, кандидати біологічних наук Ольга Дух і Неля Цицюра, кандидат сільськогосподарських наук, старший викладач Олександр Бондар висвітлюють «Професійний розвиток педагогів на засадах філософії «Zero Waste» у системі підвищення кваліфікації». Автори вважають, що впровадження філософії «Zero Waste» у систему підвищення кваліфікації педагогів, використання практичних кейсів екологізації освітнього простору закладів освіти, нових освітніх інструментів, дозволять покращити якість роботи з учнівською молоддю щодо формування екологічного стилю життя та впровадження принципів сталого розвитку в освітній простір закладу освіти. Розроблений і апробований освітній курс «Розвиток екологічної грамотності молоді на засадах філософії «Zero Waste» у системі підвищення кваліфікації дозволяє ефективно спрямовувати теоретичні та практичні інновації, підвищити професійний розвиток педагога під час реалізації освітніх цілей сталого розвитку.

«Едукація майбутніх працівників соціальної сфери основ турботи про себе»

– тема статті кандидатів педагогічних наук, доцентів Житомирського державного університету імені Івана Франка Світлани Коляденко та Ольги Ілліної. Науковці висвітлюють досвід практичної підготовки працівників соціальної сфери до вторинної травматизації під час надання соціальних послуг населенню України у воєнний та післявоєнний період. Вони наголошують, що в умовах війни та в післявоєнний період метою допомоги соціальних працівників є: забезпечення суспільству та кожному окремому громадянину можливості пережити кризу, зберегти свою гідність, права та відновитися після травматичних подій.

Доцент Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Тараса Шевченка Тетяна Запороженко і магістрантка цього ж ВНЗ Катерина Мірошніченко характеризують «Теоретичні засади використання Lego-технологій в умовах Нової української школи». Автори дослідження наголошують, що використання таких технологій на уроках математики в початковій школі сприяє створенню освітнього середовища, у якому формується соціальна компетентність, розвиваються світогляд і зв'язне мовлення учнів, формується характер дитини, а також визначають основні підходи до ефективного впровадження Lego-технологій як умови формування ключових математичних компетентностей учнів початкової школи. Доцент Тетяна Запороженко у співавторстві з магістранкою Владиславою Смоляр визначають «Роль дидактичної гри на уроках математики в Новій українській школі», де вони приходять до висновку, що одним із ефективних шляхів удосконалення процесу навчання математики в Новій українській школі є дидактична гра. У результаті проведеного дослідження ними виявлено, що з метою розвитку пізнавальної активності учнів на уроках математики доцільно використовувати дидактичні ігри, які забезпечують наявність ігрової дії, включають дидактичні завдання при вивченні нового матеріалу, повторенні та закріпленні вивченого матеріалу, формуванні трудових умінь і навичок, використанні здобутих знань на практиці.

Науковці кафедри педагогіки теорії та методики технологічної освіти та інформатики нашої академії, доценти Олена Фурман, Надія Бабій та Ігор Галаган визначають специфіку «Упровадження мобільного навчання в освітній процес». У роботі зазначено, що одним із шляхів вирішення цієї проблеми є впровадження в освітній процес онлайн-сервісів, соціальних мереж і нових методик. Обґрунтовано, що сучасний стан розвитку інформаційно-комунікаційних технологій допускає використання в навчальному процесі інноваційних методик навчання, однією з найефективніших, найсучасніших, найцікавіших із яких є мобільне навчання. Автори зазначають: зміст навчальної мобільності полягає в тому, що здобувачі освіти можуть здобувати знання та здійснювати навчальний процес без обмежень у часі та просторі, а це є важливим чинником на даному етапі розвитку суспільства. У статті обґрунтовано висновок, що незважаючи на можливі недоліки, застосування мобільних навчальних засобів позитивно впливатиме на навчання освітян, мобільні технології, зокрема й мобільні навчальні додатки, будуть перспективним упровадженням в освітній процес.

Кандидати педагогічних наук, завідувач кафедри теорії і методики трудового навчання та технологій Ірина Цісарук, доценти цієї ж кафедри Віталій Цісарук і Олександр Омельчук працювали над темою «Інформаційна безпека учасників освітнього процесу як елемент безпечного освітнього середовища». У їх статті досліджено пріоритетні напрями розвитку інформаційної безпеки студентської молоді в закладах освіти, охарактеризовано детальну інформацію (персональні дані здобувачів освіти, викладачів та інших категорій працівників; структурова-

на навчальна інформація, яка забезпечує освітній процес; наукові напрацювання, які наділено ознаками інтелектуальної власності та захищено законодавством), що перебуває в розпорядженні закладів освіти в Україні, а також установлено, що в межах розроблення ефективної стратегії інформаційної безпеки закладів освіти виділяють такі основні напрями, як нормативно-правове забезпечення, організаційні заходи, профілактична робота, адміністративно-технічні процедури.

Методика «Використання інтерактивних технологій у процесі навчання іноземної мови» висвітлюють наші науковці, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри іноземних мов і методик їх навчання, доцент Василь Кучер і кандидати педагогічних наук, доценти Інна Клак і Надія Яценюк. Вони виходять з того, що в сучасній науковій літературі особливої популярності набув термін «інноваційна педагогічна технологія», що означає цілеспрямоване, систематичне та послідовне впровадження у практику оригінальних прийомів, новаторських способів, педагогічних дій і засобів, які охоплюють цілісний навчально-виховний процес, від визначення його мети до очікуваних результатів, а це передбачає впровадження в навчально-виховний процес інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій. Автори наголошують: використання інноваційних технологій на уроках іноземної мови, зокрема інтерактивних, сприяє підвищенню якості та досягненню ефективності процесу навчання та рівня пізнавальної активності учнів; підвищує продуктивність їхньої іншомовної мовленнєвої діяльності та мотивацію до виконання завдань; формує вміння осмислювати отриману інформацію, висловлювати й обстоювати власну думку; спонукає учнів до саморозвитку; полегшує та покращує процес засвоєння матеріалу; дозволяє використовувати всі види мовленнєвої діяльності.

Науковці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор Інна Ячук і кандидат педагогічних наук, доцент Наталія Казакова характеризують «Цінності основи громадянського патріотизму». У своєму дослідженні вони підкреслюють, що громадянський патріотизм належить до цінностей світогляду, державної ідеології та загальнолюдської моралі та виступає потужним засобом згуртування української нації, необхідним механізмом взаємодії людини, колективу, суспільства та держави. Процес його формування відбувається на основі національних цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність), загальнолюдських цінностей (любов, повага, гідність, справедливість), принципів любові та гордості за власну державу, її історію, мову, здобутки та досягнення. Нинішня політична ситуація, пов'язана з російським вторгненням на територію держави та зазіханням на її цілісність, пробудила громадянську активність у багатьох українців, підвищила почуття тривоги та відповідальності за державу, український народ, рідний край, актуалізувала проблему національнопатріотичного виховання, спонукала переглянути ставлення до державотворчих процесів країни, її історії та культури, традицій і звичаїв українського народу.

У розділі «Початкова освіта» опублікована стаття аспірантки Одеської академії неперервної освіти Вікторії Щур «Критерії, показники та рівні формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів». Методичну компетентність майбутніх педагогів вторка трактує як складну багатифункціональну систему професійно-педагогічних умінь і особистісних здатностей педагога, що визначають його спроможність до ефективної організації освітнього процесу в початкових класах відповідно до освітніх завдань. У статті підкреслюється, якість освіти багато в чому залежить від майстерності реалізації професійних функцій самим педагогом, тому

проблема підготовки майбутніх педагогів завжди зберігала свою актуальність, а особливого значення набула у процесі впровадження реформи «Нова українська школа». Авторка характеризує структуру методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів, в якій виокремлено стимуляційно-мотиваційний, пізнавально-когнітивний (загальнопізнавальний і власне пізнавальний аспекти), діяльно-творчий і особистісно-рефлексивний компоненти.

Розділ «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» розпочинається науково-методичним дослідженням «Методика вивчення сюжетних зображень українського народного мистецтва на уроках образотворчого мистецтва в закладах загальної середньої освіти», яке підготували науково-педагогічні працівники нашого навчального закладу, доцент кафедри мистецьких дисциплін і методики їх навчання Тетяна Балбус і викладач образотворчого мистецтва Фахового коледжу академії Богдана Гуменюк. Дослідниці підкреслюють, що особливо важливим складником сучасного освітнього процесу є вивчення народного мистецтва в загальноосвітній школі, бо ознайомлення з ним виховує любов, збагачує світогляд, дає учням розуміння його цінності для становлення особистості, громадянина. У статті досліджено історичні етапи становлення народних станкових картин по всій Україні; розкрито характерні ознаки твору народного мистецтва; проаналізовано основні теми, мотиви, художньо-сміслові ознаки сюжетних зображень в українському народному мистецтві. Авторки простежили шляхи вивчення українського народного мистецтва на уроках образотворчого мистецтва в закладах загальної середньої освіти та проаналізували розділи і теми програми, дотичні до змісту статті. Вони наголошують, що учні під час дослідження народного мистецтва на прикладі сюжетних зображень вчать аналізувати твори, на основі зразків створювати власні сюжетні композиції, розширюють знання про культуру та мистецьку спадщину України, чим виховуються любов до народного мистецтва, власне художнє бачення, становлення особистісного розвитку та збагачення емоційно-естетичного світогляду.

У цьому ж розділі опублікована стаття кандидата педагогічних наук, доцента кафедри педагогіки і психології нашої академії Любові Кравець та вчителя методиста Кременецького академічного ліцею імені Улапса Самчука Валентини Луб'яницької «Практичний досвід формування в дітей навичок соціальної комунікації (soft skills) в умовах закладу загальної середньої освіти». Автори статті наголошують на визначальній ролі м'яких навичок (soft skills) у розвитку успішної, щасливої, реалізованої людини в епоху інформатизованого суспільства та зазначають, що сучасний життєвий простір, насичений позитивними та негативними конотаціями, зумовлює необхідність оновлення змісту освітнього процесу школи та сім'ї. Тому заклад освіти повинен забезпечити якісні умови для формування змістовних soft skills в умовах освітнього середовища Нової української школи. У статті наголошено на важливому значенні набуття учнями набору рис і знань, які допоможуть їм бути успішними: робота в команді, лідерство, швидкість адаптації, комунікабельність, критичне мислення, побудова міжособистісних відносин. На думку авторів, освітня програма повинна забезпечувати набуття здобувачами soft skills упродовж усього періоду навчання. Школярі повинні брати участь в учнівському самоврядуванні, наукових, культурних і соціальних заходах, що активно сприяє розвитку та вдосконаленню soft skills – комплексу неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і, на відміну від спеціалізованих навичок, не пов'язані з конкретною сферою, які, на нашу думку, і є одним із шляхів формування навичок соціальної комунікації.

НАУКОВИЙ ВІСНИК: ВИПУСК ШІСТНАДЦЯТИЙ

Вадентина БЕНЕРА, доктор педагогічних наук, професор

Стаття асистента кафедри іноземних мов і методик їх навчання нашої академії Надії Данік «Дидактика культури філософії Казимира Твардовського» відкриває розділ «Професійна освіта (за спеціалізаціями)». У статті проаналізовано модель філософської освіти, розроблену Казимиром Твардовським, яка має великий потенціал як пропедевтика філософії в середній школі й університеті. Розкрито зміст цієї моделі, яка може стати цінним орієнтиром для розробки конкретних підходів до освіти, сприяти формуванню критичного мислення та самосвідомості студентів. Здатності аналізувати складні концептуальні проблеми та формуванню власних філософських позицій. Окрім того, у статті розглядаються інші важливі аспекти філософської освіти, як-от формування особистісної культури та розвиток моральності учнів.

Наукові співробітники Інституту модернізації змісту освіти Ольга Флярковська, Тетяна Лященко, Вікторія Мельничук і професор Київського національного університету будівництва й архітектури Руслан Дименко аналізують «Управлінські засади діяльності психологічної служби в системі освіти України». У статті відображено стан і розвиток психологічної служби в системі національної освіти, висвітлені результати діяльності та шляхи вдосконалення і підвищення ефективності функціонування психологічної служби в системі освіти України, а також проаналізовано форми науково-методичного забезпечення психологічного супроводу та соціально-педагогічної роботи в освітніх установах різного рівня. Підкреслено, що головним поточним пріоритетом діяльності закладів освіти нині є забезпечення психологічної стійкості учасників освітнього процесу, які постраждали від російської збройної агресії. Саме в такому аспекті та за таких умов роль психологічної служби системи освіти істотно зростає: для подолання соціально-психологічних проблем, які виникають у сім'ях учасників бойових дій, ветеранів, створено консультаційні пункти психологічної допомоги та надання підтримки населенню, учасникам подій, постраждалим та їхнім родичам у разі виникнення відповідних потреб на базі обласних навчально-методичних центрів, кабінетів і лабораторій психологічної служби.

«Особливості викладання математичного моделювання в курсі вищої математики закладу вищої освіти для студентів технічних спеціальностей» висвітлюють доктор педагогічних наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка Валентин Собчук спільно з магістранткою механіко-математичного факультету цього ж вищого закладу освіти Валерією Любченко. Автори статті виходять з того, що для студентів технічних спеціальностей математика є не лише навчальною дисципліною, а й інструментом аналізу професійної діяльності, організації, моделювання й управління технологічними процесами. Окрім цього, необхідно враховувати той факт, наголошують вони, що останні досягнення в науці та техніці були б неможливими без розроблення та застосування ефективного апарату математичного моделювання, тому математичне моделювання є потужним інструментом розв'язання технічних, інженерних, технологічних і наукових проблем, у зв'язку з чим стає важливим і необхідним елементом навчальних програм і навчального процесу. Навички математичного моделювання посідають важливе місце серед загальних результатів освоєння студентами основних освітніх програм (особистісні характеристики, результати метапредметного характеру), предметних результатів. Володіння теоретичною базою й інструментарієм математичного моделювання є невід'ємним атрибутом сучасного фахівця. Трансформація сучасної освіти відповідно до суспільно-економічних запитів основним завданням підготовки фахівців технічної спеціальності передбачає формування у студентів не лише знань, умінь і навичок, а й особливих компетенцій, сфокусованих на здатності

застосування цих знань, умінь і навичок у майбутній професійній діяльності.

Доцент доцент кафедри хорового диригування Інститут мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету Світлана Якимчук і магістр цього ж вищого закладу освіти Олексій Чумак характеризують «Стильові особливості хорової творчості Мирослава Скорика крізь призму музично-теоретичного аналізу Літургії святого Іоана Золотоустого». На основі наукових праць багатьох музикознавців автори статті узагальнюють індивідуальні риси композиторського стилю в багатьох жанрах у різні періоди творчості другої половини XX століття та першого десятиріччя XXI століття, розглядається новий напрям – «неофольклоризм», один із провідних у розвитку сучасної української музики й у творчості Мирослава Скорика, який створив безліч варіантів синтезу основ народних пісень за допомогою музичного письма сьогодення, чим розкрив себе як яскравий хоровий композитор і зробив вагомий внесок у національну традицію духовної музики. Композитор звертався до розкриття двох головних філософських тем, які завжди по-новому осмислював у різні періоди життя. Це – тема Людини як особистості, що переживає світоглядні зміни та нетривалість буття, єдиним сенсом і прихистком якої стає Бог, а друга – тема Весни, як початку оновлення та вічного стимулу життя. Можливо, тому новим самоосмисленням композитора стає хорова духовна музика. Це творчий поворот від складного до простого, до акапельної музики, що несе свою чистоту та красу. Відбувається зміна жанрових орієнтирів і ставлення до тексту. Творчість Мирослава Скорика тяжіє до тієї традиції вітчизняної музики, яка акумулювала в собі найрізноманітніші інтонаційні пласти, зокрема фольклор, ліричні солоспіви, світські патріотичні твори та сакральні композиції, а його звернення до релігійної хорової музики світоглядно було підготовлено ще з дитинства, морально-релігійними та музичними пріоритетами родини Скориків.

«Особливості тренувальних занять юних спортсменів 15–17 років, які займаються гирьовим спортом», визначені науковцями Харківської державної академії фізичної культури, кандидатами наук з фізичного виховання та спорту, доцентами Віктором Джимом і Людмилою Кануновою, складають зміст статті, якою відкривається розділ «Фізична культура і спорт». Автори зазначають, що гирьовий спорт не є олімпійським видом спорту, але популярний серед молодого покоління в Україні, тому важливо вивчати особливості гирьового спорту в його застосуванні для покращення фізичної форми юних спортсменів. Популярність цього виду спорту викликає не тільки зацікавленість до нього, а також потребує відповіді на численні запитання спортсменів, любителів гирьового спорту від представників науки, тренерського складу щодо принципів і методів побудови тренувального процесу, відновлювальних засобів і запобігання травматизму під час організації спеціальних занять. Така зацікавленість має й ту підставу, що в результаті застосування протягом річного циклу підготовки зазначених у навчальній програмі обсягів тренувальних навантажень для юних спортсменів, які займаються гирьовим спортом, виявляється поліпшення їхніх спортивних показників, що супроводжується успішними виступами в низці престижних змагань.

При підготовці статті «Порівняння серії бокових ударів руками (хук) у кваліфікованих боксерів різних типів манер ведення двообою» фахівці Харківської державної академії фізичної культури доцент Віктор Джим і викладач кафедри атлетизму та силових видів спорту Юрій Мартинюк провели дослідження в дитячо-юнацьких спортивних школах міст Харкова і Полтави. У цих дослідженнях брали участь 25 кваліфікованих спортсменів, які займаються боксом в різних типах манер ведення поєдинку. Внаслідок проведених досліджень автори статті стверджують, що результати, які показали кваліфіковані бок-

сери, мають різний характер за визначеними групами: Ігровика, Силовика, Темповика. Перша група боксерів – Ігровиків – мала досить потужні удари, нешвидкісний характер нанесення ударів, що властиву типу Ігровика. Група Силовиків мала такі показники: нешвидкісний характер нанесення ударів, але загальна кількість кілограмів нанесених ударів свідчить про те, що група Силовиків наносить особливо потужні удари, що і свідчить про правильність обраного типу бою. Найцікавіший тип манери ведення поєдинку – Темповик, який показує надшвидкісний характер нанесення ударів, а також досить високу загальну кількість кілограмів цих ударів. Дослідники стверджують, що кожний тип має свій характер ударів, які потрібно постійно вдосконалювати різними методами підготовки, тренування інших типів манери ведення поєдинку.

Проведений аналіз результатів дослідження показав, що висока підготовленість кваліфікованих боксерів забезпечує якісну змагальну діяльність, в чому особливе значення має індивідуальний підхід до різних типів манери ведення поєдинку, до підготовки боксерів до змагальної діяльності.

Підготовка та вихід у світ чергового, шістнадцятого випуску наукового видання Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка «Науковий вісник. Педагогічні науки» свідчить про належну ефективність і конкретну результативність авторської, аналітико-теоретичної, науково-дослідницької творчості та науково-педагогічної роботи професорсько-викладацького складу, всіх працівників нашого закладу вищої освіти.

ГЕРОЇ ПОРЯД

Олександр Ястремський – асистент кафедри спортивних ігор та туризму Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Т. Шевченка. Випускник Кременецького гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка за напрямом підготовки «Педагогічна освіта»; кваліфікація бакалавра педагогічної освіти, вчителя фізичної культури і валеології, організатора туристичної роботи та Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура», кваліфікація викладача фізичного виховання. Прийнятий на посаду асистента кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання і по сьогоднішній день працює на кафедрі спортивних ігор та туризму (перейменована на кафедру теорії та методики фізичного виховання) Кременецького гуманітарно-педагогічного інституту (згодом академії) імені Тараса Шевченка. У науковому доробку понад 10 публікацій, серед яких 3 статті у фахових наукових виданнях, у тому числі співавтор навчального посібника «Книжка молодого вчителя фізичної культури» з грифом «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України та «Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти фізичного виховання і спорту».

Призваний по мобілізації та проходив службу у військовій частині В0105 на посаді головного сержанта-командира гармати. Нагороджений грамотами та відзнаками за активну участь в бойових діях в зоні проведення Антитерористичної операції Донецької та Луганської областей. Нагороджений відзнакою Президента України «За участь в антитерористичній операції».

3 вересня 2021 року проходить службу у 108 окремому гірсько-штурмовому батальйоні ЗСУ. Нагороджений орденом «За мужність» III ступеня, Почесним нагрудним знаком Головнокомандувача ЗСУ Валерія Залужного «Золотий хрест».

Ми гордимось нашим воїном і зичимо йому щасливого повернення додому

МОЛОДІ НАУКОВЦІ ПРО ЕСТЕТИЧНІ ЦІННОСТІ ЛЮДИНИ

Олена ПАСІЧНИК, кандидат філологічних наук, доцент

У видавництві «Крок» (Тернопіль–Кельце) побачив світ чотирнадцятий том науково-журналу Школи Відкритого Розуму, яка діє в рамках Міжнародного інтеграційного проекту для студентів, магістрантів і аспірантів. Тематична спрямованість тому – «Естетичні цінності сучасної людини». Дане періодичне видання є продуктом науково-творчої співпраці молодих науковців Університету імені Яна Кохановського у Кельцях, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка.

Книгу рецензували доктор політичних наук, професор Університету імені Яна Кохановського в Кельцях Ришард Стефанський, ад'юнкт цього ж Університету, кандидат філологічних наук Катажина Нобіс-Влязло і доктор філологічних наук, професор Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка Олександр Глотов. Видання підготувала до друку Науково-редакційна рада, очолювана доктором філологічних наук, професором Олегом Лещаком (головний редактор) і кандидатом філологічних наук Юрієм Завадським (відповідальний редактор), а до складу її увійшли доктори філологічних наук, професори Оксана Лабашук, Володимир Заїка, Олег Волковинський і кандидат філологічних наук, доцент Олена Пасічник.

Видання містить наукові праці учасників Міжнародного інтеграційного проекту «Школа відкритого розуму» з проблематики специфіки естетичних цінностей, підготовлені упродовж минулого року. Молоді науковці з українських, польських і естонських закладів вищої освіти презентують результати колективного інтердисциплінарного дослідження базових проблем естетики людського буття в сучасному світі. Книга адресована фахівцям у галузях гуманітарних і суспільних наук, студентам, магістрантам і аспірантам освітніх інституцій, які цікавляться проблемами методологічних та інтердисциплінарних досліджень у гуманітарній сфері людського досвіду. Даний том включає наукові статті, систематизовані у трьох тематичних напрямках: «Естетика художньої творчості», «Культурні та естетичні аспекти суспільних відносин» і «Естетика економічної діяльності».

Розділ «Естетика художньої творчості» відкривається статтею молодого науковця Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Ірини Марцінковської «Особливості творення психологічних портретів персонажів роману Макса Кідрука «Доки світло не згасне назавжди», де авторка демонструє, що психологізм героїв твору виявляється у двох напрямках: повістувальному та експресивному, де гармонійне злиття зовнішнього і внутрішнього «Я» відбувається після тривалої внутрішньої боротьби. Її колега по Університету Марія Годинська характеризує «Образи-символи у віршах зі збірки Сергія Жадана «Антенa», зокрема образно-символьну систему розділу збірки «Три роки ми говоримо про війну».

Представниця Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця Вікторія Шершень аналізує «Естетичну складову сучасних музичних кліпів українських виконавців», де приходить до висновку, що витвір мистецтва та його естетичний прояв формують художню і частково ціннісну парадигму суспільства. Дослідженням «Картини Середньовіччя: символічний складник у процесі інтерпретації» Карина Хандуріна поповнює внесок майбутніх харківських економістів у вивчення мистецтва попередніх епох, причому її стаття ґрунтовно ілюстрована, що дуже корисно для такої тематики.

Дослідниця з Університету Яна Кохановського в Кельцях Тетяна Уткіна предметом вивчення обрала «Образ жінки у Новому Заповіті» і прийшла до висновку, що опис жінок у релігійному тексті фокусується на їх внутрішньому духовному наповненні, на визначенні їх місця та ролі в суспільному житті.

Євангельську тематику пропонує представник цього ж Університету Владислав Городецький: тема його статті – «Фізіологічні метафори у висловлюваннях Ісуса Христа в Євангелії від Матвія». Тут автор доводить, що, використовуючи метафору як когнітивний інструмент, комуніканти досягають необхідного для них розуміння релігійних канонів.

Над проблематикою цього розділу активно працювали студенти-четвертокурсники спеціальності «Українська мова і література» нашої Академії. Софія Борак конкретно і достатньо ґрунтовно висвітлює тему «Поетичне слово у мистецькому житті Кременеччини». Вона наголошує, що традиції майстрів поетичного слова попередніх часів успішно збагачують представники сучасної генерації кременецьких поетів і звертається до поетичної творчості Івана Потія, Юлії Бондючної, Анастасії Михальчук, Романа Левандовського, Романа Дубровського, Павла Старуха, поезія яких впливає на людські емоції, викликає естетичні переживання, сприяє формуванню естетичного смаку.

Особливий змістово-методологічний підхід до аналізу творів образотворчого мистецтва у статті «Світ рослин і тварин Марії Приймаченко» обрала наша студентка Владислава Українець. Авторка підкреслює актуальність проблематики: російські окупанти знищують історико-культурні надбання українського народу, в тому числі неповторні роботи видатної української художниці Марії Приймаченко, яка своїм світосприйняттям розширила межі образного осмислення суспільних явищ. Її мистецтво оповите мудрістю та вираженістю, позначене чистотою художніх засобів, напругою і шляхетністю кольорів, естетичним впливом на глядача. Таке мистецтво українці покликані знати і зберегти.

Майбутній учитель української філології Ірина Вітичук у своїй аналітичній статті запевняє, що «До щастя завжди є стежка», і в цьому вона переконує читача за допомогою твору Марії Ткачівської «Присмак дикої рожі». Авторка статті розпочинає із дефініції щастя, яке вона вважає станом душі, що цілковито задоволена життям і наповнена відчуттям глибокої та безмежної радості, і продовжує аналізом твору Марії Ткачівської, де героїв постійно супроводжує музика, що робить їх щасливими, наповнює життя сенсом, допомагає долати нелегкі повороти долі. Студентка повідомляє читачам цікаву деталь: у давній Греції до державної влади допускалися люди, які володіли грою хоча б на одному музичному інструменті та знали теорію та історію музичного мистецтва.

Розділ «Культурні та естетичні аспекти суспільних відносин» розпочинається статтею дещо несподіваної тематики «Деякі питання естетики смерті на прикладах культур народів європейської та латиноамериканської цивілізацій», підготовленою молодим науковцем Черкаського державного технічного університету Володимиром Півненко. Автор підводить нас до висновку, що суть естетизації смерті полягає у створенні таких умов, за яких людина буде переконана, що після смерті буття її не чекає. Тріо молодих дослідників із цього ж Університету у складі Ірини Яковецької, Наталії Чугай, Анни Чепурної характеризує «Тактильні макети як вид дидактичного обладнання для дітей з особливими потребами» і наголошує на тому, що інклюзивизація означає повне залучення дитини з особливими особистими потребами до життя школи, а це вимагає змінити організацію простору класу і внести відповідні зміни до навчального процесу, аби повністю залучити незвичну дитину до життя класу.

Безсумнівний інтерес викликає аналітична стаття представниці Університету Яна Кохановського в Кельцях Анастасії Стародубцевої «Концепт «руський мір» в сучасній російській провладно-ангажованій поезії: вербалізація ключових наративів». Авторка виходить із того, що з розгортанням агресивних дій Росії проти України в політичні та медіадискурси все глибше проникає мовне кліше «руський мір», і розкриває зміст цього концепту з явно негативним змістом: пріоритет інтересів Кремля на теренах колишнього Союзу, об'єднання народів навколо Москви на ґрунті російської

мови та російського православ'я, особливої російської ментальності та російської культури, збирання (повернення) земель колишньої Російської імперії та Союзу, протистояння особливої російської цивілізації агресивному Заходу, єдність Росії з її співвітчизниками за рубежом з правом втручатися у внутрішні справи інших країн.

Вікторія Гураль (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка) представила актуальну тему з несподіваним акцентом – «Літературно-мистецький фестиваль і естетика війни». Така тема, наголошує авторка, ніколи не була такуваною, тим більше, з'явилася потреба художнього осмислення російсько-української війни. Естетичне осмислення воєнних дій зі сторони агресора і зі сторони жертви агресії – діаметрально протилежне, вона підтверджує словами: «Білий цвіт молоді черешні осипається на кулет». Це означає, що наш захисник і серед своїх пекельних буднів не забуває про прекрасне і про все те, заради чого він захищає свою землю, свій народ, свою Україну. А черешня – то один із флористичних символів України. Представниця того ж вищого закладу освіти Ольга Бендзар висвітлює «Поліваріантність інтерпретації символічних значень в сучасній календарній обрядовості українців», які відображають світогляд і свідомість українців як основу формування національних моральних цінностей.

Оригінальну проблемну тему «Деміфологізація розуміння Середньовіччя як періоду стагнації Європейської цивілізації» розробляє молодий аналітик Артем Терещенко (Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця), який спростує уявлення і твердження про Середньовіччя як про гірший період європейської історії, і свої спростування аргументує конкретним історичним матеріалом зі сфери науки, медицини, тогочасними графічними відкриттями.

Магістрантка Таллінського університету Марія Макаренко досліджує тему «Культурна дипломатія Китаю (на прикладі діяльності Інституту Конфуція)». Вона виходить із тези, що культурна дипломатія – одна із важливих форм забезпечення позитивного іміджу країни серед міжнародної спільноти.

Розділ «Естетика економічної діяльності» розпочинається статтею молодих науковців Черкаського державного технічного університету Наталії Чугай, Ірини Яковець та Ірини Кравченко «Метафора як засіб створення образу в дизайні». Авторки вважають дизайн елементом комерційної діяльності, що приносить відповідний прибуток через збагачення споживчої цінності, отже і вартості продукту. Метафора в цьому процесі виступає інструментом створення об'єктів дизайну, бо метафоричний акцент у дизайні є ключовим: саме завдяки йому продукт вражає, запам'ятовується своєю оригінальністю, водночас, зрозумілий користувачу своєю доступністю та логікою. Ярославу Олексенко із Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця захопила тема «Реклама у контексті естетичного дослідження». Вихідна позиція її статті: тема естетики потужно сколихнула віртуальний сектор сучасного суспільства, що суттєво вплинуло на зміст і форми рекламної комунікації зі споживачем; у центр уваги маркетингологів потрапило застосування естетики в рекламі, віртуальне сприйняття реклами, рекламний дизайн, зв'язок реклами з мистецтвом, внаслідок чого реклама стала об'єктом естетичного дослідження. Юлія Лисецька (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка) висвітлює конкретну професійну тематику «Технічні аспекти реставрації кераміки», в чому демонструє реставрацію як низку послідовних етапів, кожен з яких має своє особливе значення і не може бути замінений іншим – і все це складає зміст роботи реставраторів з використанням відповідних знань, застосуванням доцільної методики та спеціального інструментарію.

...Чотирнадцятий випуск Наукового журналу Міжнародного інтеграційного проекту для студентів, магістрантів і аспірантів «Естетичні цінності сучасної людини» поповнив науково-методичний сектор бібліотек вищих закладів освіти України, Польщі та Естонії. Молода наука зупинок не знає і не визнає – і напередодні нових зустрічей в рамках Школи відкритого розуму» та нові випуски нашого Наукового журналу.

КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

відповідно до Закону України «Про вищу освіту»
ОГОЛОШУЄ КОНКУРС

на заміщення вакантної посади:

завідувача кафедри біології, екології та методик їх навчання – 1 посада.

Перелік документів, які подають претенденти закладу освіти на ім'я ректора академії: заява, список наукових праць і винаходів; документи, які підтверджують підвищення кваліфікації протягом останніх п'яти років (дипломи, сертифікати, свідоцтва, інші передбачені законодавством України документи); копія документа про повну загальну середню освіту, який підтверджує вивчення особою української мови як навчального предмета (дисципліни) або копія державного сертифіката про рівень володіння державною мовою; письмовий звіт за попередній період про наукову, навчальну, методичну, організаційну роботу; пропозиції факультету та пропозиції кафедри про участь у конкурсі у формі витягу з протоколів загальних зборів трудового колективу факультету і трудового колективу кафедри (для претендентів на посаду завідувача кафедри).

Претенденти, які не працюють в академії, крім заяви подають: особовий листок з обліку кадрів (засвідчений за попереднім місцем роботи); 2 фотокартки розміром 4х6 см, автобіографію; копії документів про повну вищу освіту, науковий ступінь, вчене звання, засвідчені в установленому порядку; копію паспорта громадянина України (стор. 1, 2, 3 і 11); копія документа про повну загальну середню освіту, який підтверджує вивчення особою української мови як навчального предмета (дисципліни) або копія державного сертифіката про рівень володіння державною мовою; копію трудової книжки, засвідчену кадровою службою за основним місцем роботи із зазначенням дати засвідчення; список наукових праць і винаходів та інші документи, які свідчать про професійні якості претендента.

Термін подання документів на участь у конкурсі – 30 днів від дня опублікування оголошення у пресі (газета «Замок») та офіційному веб-сайті академії.

Документи подаються у відділ кадрів академії за адресою: вул. Ліцейна, 1, м. Кременець, 47003. Телефон для довідок: (03546) 2-19-91.

ШКОЛА ВІДКРИТОГО РОЗУМУ. ЗУСТРІЧ XXIX

Олена ПАСІЧНИК, кандидат філологічних наук, доцент

В рамках Міжнародного інтеграційного проекту для студентів, магістрантів та аспірантів «Школа відкритого розуму» відбулася XXIX зустріч її учасників. Молоді науковці Польщі, України, Німеччини, Естонії працювали над проблемою «Homo scientis: пізнавальний досвід людини». Зустріч проходила на науково-творчих майданчиках польських міст Кельце, Нова Слупа, Бодзентин. Серед її співорганізаторів – Університет Яна Кохановського в Кельце (Польща), Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Кременецька гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Національний університет «Чернігівський коледж» імені Тараса Шевченка (Україна), Талінський університет (Естонія), Марбурзький університет (Німеччина), а також Асоціація Центру східної культури в Кельце, Асоціація інтеграції «Європа-Схід», Управління міста та гміни Нова Слупа, місцева влада Свентокшиського воєводства. До організаційного комітету зустрічі входили польські науковці, професори Олег Лещак, Ришард Стефанський, Катажина Нобіс-Власло, фахівці української вищої школи, професори Оксана Лабашук (Тернопіль), Оксана Просяник (Харків), Наталія Коваленко (Кам'янець-Подільський), доцент Олена Пасічник (Кременець), а також представники польських місцевих органів самоврядування та культурно-освітніх організацій.

Зустріч науковців чотирьох країн розпочалася методичними практиками, в процесі яких Олег Лещак вирішував «Проблеми науки і пізнання у функціонально-прагматичному та культурно-цивілізаційному аспектах», його колега Ришард Стефанський працював над проблемою «Моно-, мульти- та міждисциплінарність у науці» (обидва – Кельце), Леся Пікун (Чернігів) розкрила «Своєрідність міфологеми «золотої риби» в сучасній художній літературі для підлітків», Оксана Лабашук (Тернопіль) визначала «Науковий та естетичний потенціал автобіографічного нарративу», Оксана Просяник (Харків) висвітлювала тему «Реінтерпретація поглядів учено-го як наукова і методологічна проблема».

Науковий дискурс, здійснений учасниками за програмою зустрічі, характеризувався багатовекторною спрямованістю та змістовою насиченістю. На перших засіданнях конференції прозвучали доповіді про «Виклики і перспективи науки та пізнання» (Дар'я Рубан, Харків), «Контрастний підхід в лінгвістичних дослідженнях» (Маг-

далена Вуйчек, Кельце), «Фразеологічну інтерпретацію поняття «досвід» в українській мові» (Анна Швець, Кам'янець-Подільський), «Концептуалізацію «сценічності» та «драматичності» драматургічних текстів як наукових понять» (Сузанна Богуща, Кельце). Сказали своє слово і молоді науковці нашої Академії: Владислава Українець повідомила про те, що сказала «Літературна критика про Агату Крісті як майстриню детективного жанру та розповідей про надприродне», а Софія Борак розповіла про «Інтерпретацію роману «Поліанна» Елеонори Портнер на уроках зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти».

«Особливості вербалізації символів флори та фауни в англійській художній літературі» характеризувала Юлія Мойсеюк; цією ж тематичною стежиною пішла її подруга по університету Марія Май, яка обрала тему «Вербалізація поняття «час» у сучасній англійській мові» (обидві – Чернівці), а Дмитро Клименко (Кельце) здійснив «Спробу аналізу та впорядкування когнітивних і культурних елементів категоріального концепту «птаха» (на чеському фольклорному матеріалі); таку тактику запозичила його колега по Університету Тетяна Уткіна: вона також робить «Спробу визначення теоретичних основ функціонально-прагматичного підходу до аналізу тексту». Олеся Трофимлюк (Кам'янець-Подільський) оприлюднила дослідження «Рецепція переживання «хрущовської відлиги» письменниками-шістдесятниками у щоденниках Леся Танюка».

«Функціонально-прагматичний підхід до аналізу медіа-простору сучасних Росії та Японії» – тема виступу Аріни Сидоркіної. В цьому ж тематичному полі працювала Анастасія Фаріон (Кам'янець-Подільський) з темою доповіді «Судова реформа 1864 року та функціонування системи правосуддя в українських губерніях Російської імперії у другій половині XIX – на початку XX століття в оцінках сучасників». Ярослава Олексенко говорить про «Застосування семіотики як науки у брендингу», Анастасія Костенко – про «Роль цінностей в психологічній структурі особистості». Образно кажучи, «делікатну» проблему відважилася вирішувати Марія Макаренко (Таллін), бо обрала тему «Прогнозування майбутнього в китайсько-тайванських відносинах: підхід на основі теорії ігор». Зберегла вірність літературній проблематиці наша студентка Марія Кочубей: вона аналізує «Концепт «сон» у творах «Ловець снів» Стівена Кінга та «Сни з колодязя» Алли Рогашко». Актуальну та гостру тематику розробляють Катерина Гуменна і Каріна Почитайло (Тернопіль): їх зацікавила «Ідентифікація шейків як чинник формування критичного

мислення в умовах російсько-української війни».

Харків'янка Альона Невдачина пояснює «Культурний код як основну засаду формування цінностей нації». До історичної проблематики звертаються Оксана Вавшко, яку цікавить «Селянство в імперській Росії як предмет рефлексії сучасної історіографії», Тарас Маховський, котрий обрав тему «Революція і право: історіографічні рефлексії», та Максим Сльоткін, який висвітлює «Національні «образи Іншого» в історичній думці XX–XXI століть». Філологічна проблематика привернула увагу Вікторії Дорогої із дослідженням «Символіка фітонімів у складі фразем на позначення розумових здібностей людини» й Анастасії Ковальської з розвідкою «Образна основа фразеологічних одиниць на позначення розумових здібностей людини», а Юлія Лисецька розкриває тему «Керамічний комплекс Рудковецького городища як елемент культурного спадку» (всі – Кам'янець-Подільський).

Анастасія Стародубцева (Кельце) характеризує «Культурно-цивілізаційний підхід в концептуалізації історичних понять». Специфічне дослідження з проблеми «Використання штучного інтелекту у сфері журналістики як комунікаційного інструменту» запропонував Артем Терещенко (Харків). Молодий дослідник із Марбурга Патрік Копець висвітлює «Методологічні аспекти дослідження проблем безпеки міграційних процесів», а наша студентка Ірина Вітичук виступила на заключному засіданні «Школи відкритого розуму» з науковим повідомленням актуального спрямування, перспективного змісту та оптимістичного звучання – «Передбачення майбутнього людства у творах художньої літератури: компаративний аспект».

Учасникам XXIX зустрічі Міжнародного інтеграційного проекту для студентів, магістрантів та аспірантів «Школа відкритого розуму» була запропонована широка культурно-мистецька програма. Вони здійснили оглядово-пізнавальну екскурсію в Кельце з відвідуванням Національного музею, ознайомилися з історико-культурними пам'ятниками міст Опатова, Нової Слупи, Бодзеня, побували, зокрема, в замку Кшиштопор, в парку «Легенда» в Новій Слупі, відвідали Музей стародавньої металургії в Свентокшиському воєводстві та Музей Мечислава Радвана у Новій Слупі, подивилися футбольний матч у Бодзенці, брали участь у творчо-мистецьких вечорах представників польської, української та естонської національних культур.

Попереду – пошуково-творча підготовка та емоційно-піднесене очікування нової, цього разу – ювілейної, XXX-ої зустрічі членів «Школи відкритого розуму».

БОРИС ХАРЧУК – У ПОЛІ ЗОРУ МОЛОДІ

Олег ЗБРУЧАНСЬКИЙ

Як і щорічно, у день народження Бориса Харчука науковці кафедри української мови і літератури та методики їх навчання разом зі студентською молоддю запросили на «письменницькі іменини» усіх спраглих до тайни художнього слова відомого українського прозаїка.

На цей раз засідання наукової лабораторії «Мовно-літературні процеси на Волині упродовж століть» відбулось у форматі III Студентських наукових читань «Борис Харчук – очима молодих».

Літературна світлиця, що стала більше схожа на літературний музей, дійсно в цей день наповнилась численними експонатами з родинного архіву письменника-краянина. Все тут дихало історією завдяки багаторічним пошукам харчужознавця, кандидата філологічних наук, доцента Олега Василюшина. Саме він, як координатор дійства, акцентував на тому, що представники лабораторії заздалегідь отримали завдання опрацювати епістолярні матеріали і спробували їх уперше оприлюднити широкому колу шанувальників творчості письменника.

Читання відкрили магістранти Маріанна Доберчак та Ірина Кібиш, які наголосили на актуальності творчості Бориса Харчука у колі шістдесятників. Їхні повідомлення засвідчили, що об'єктом художнього осмислення Б.Харчук обрав Волинь, її історію, а найперше – волиняків, які у минулому вели боротьбу за волю, а нині їхні нащадки зі зброєю в руках відстоюють своє право жити на рідній землі.

Епістолярій дав змогу студентам глибоко проникнути в перипетії творчих стосунків із багатьма респондентами.

Цікаві враження лягли в основу повідомлень, виголошених студентами-філологами Христинною Шелест («Лист Євгена Куртяка до Б. Харчука»), Анною Макачук («Листи В.Дідковського до Б.Харчука»), Софією Масло («Листи Г. Юхимчука до Б.Харчука»), Катериною Ковальчук («Листи Б.Харчука до вчительки Г.Ф. Патути»), Марією Кочубей («Листи А.Тетьори до Б. Харчука»), Софією Павлик («Листи Світлани та Роксани Харчуків до Б.Харчука»), Олено Дражньовської («Листи Дмитра Ткача до Б.Харчука»).

У дещо іншому ракурсі прозвучав виступ студентів-другокурсників. Валентина Баранчук декламувала вірша В.Вихруща «Полудне» повідала присутнім про родинну садибу Харчуків у Лозах, де завжди панував «такий блаженний затишок в дворі, тепло долонь, усмішка щира мами». Вікторія Захарчук у «Пастелях про давнє» Б.Харчука в образі середньовічного кривавого диктатора Нерона помітила нинішнього північного кровопивцю-агресора. Юлія Ковалик на основі статті Ф.Рогового «Очисний вогонь його душі» (йдеться про Б.Харчука)

проаналізувала історію літературних і приятельських стосунків між письменниками. Юлія Нечипорук вибрала із щоденникових записів Харчука найцікавіші моменти, що стосуються начерків до нереалізованих художніх полотен «Плчч ненародженої душі» та «Проводи». Анастасія Бухало й Анна Баглик презентували «Бібліографічний покажчик Б.Харчука» (упорядник Р.Харчук), де чимало позицій відведено і дослідникам нашого краю.

Свою «наукову родзинку» запропонували і студенти-першокурсники. Особливе по-жвавлення викликала наукова розвідка Світлани Ставінської «Листи батька до Б.Харчука», які за своєю формою були дещо короткими, а за змістом – сповнені глибокою повагою і любов'ю до сина-письменника. Надія Вашишин, Ольга Олійник та Олександра Пилипака роздумували над листами творчих людей, з якими листувався письменник під час навчання в Літературному інституті ім. М.Горького.

До своїх вихованців долучилися і їх наставники. Кандидат філологічних наук, доцент Інна Волянчук зробила акцент на тому факті, що Б.Харчук як мовна особистість завжди приваблював молодих дослідників. Мова його творів уже не раз перебувала у центрі наукового аналізу наших студентів. Тому й закликала до активного читання творів письменника.

Кандидат філологічних наук, доцент Ірина Комінярська зазначила, що треба віддати належне Олегові Василюшину, який засіває ниву харчужознавства добірним зерном, що й підтвердили наукові виступи.

На завершення Читань завідувач кафедри, доктор філологічних наук Віталій Назарець запевнив, що Харчукове джерело ніколи не зміліє, бо воно вщерть наповнене чистою водою прагнення до знань. Останнім акордом заходу стало солодке частування в літературній кав'ярні.

ДІАЛОГ ДВОХ КУЛЬТУР - 2023

Анатолій БАГНЮК, головний редактор «Замку»

Як і щороку, в день народження Юліуша Словацького, у Кременці проходить традиційний українсько-польський літературно-мистецький форум «Діалог двох культур».

Організаторами «Діалогу...-2023» виступили Тернопільська обласна державна адміністрація, Тернопільська обласна рада, Департамент Тернопільської ОДА, Обласний літературно-меморіальний музей Юліуша Словацького у Кременці та Музей Юзефа Пілсудського у Сулеювку й Асоціація польських письменників (Республіка

«Українська дума» Юліуша Словацького: рецепція, важливість перекладу та питання оприлюднення».

Польський гість, постійний учасник «Діалогу...» та його співорганізатор Маріуш Ольбромський з Асоціації польських письменників провів презентацію своєї нової поетичної збірки «Przemiana dymu, zakwitną róże. Wiersze o walce o Ukrainę». Переклад українською мовою та післямову здійснила доктор наук Віра Меньок із Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка; ілюстрації Олега Грищенка з Києва.

Професорка Валентина Соболев з Варшавського університету зупинилась на болючій темі «Антропологія війни. Сповіді зі звільненого Ізюма». Продовжив цю непросту тематику президент варшавського відділення Асоціації польських письменників Збігнєв Збіковський у виступі «Spilnomowa, czyli ukraińska poezja w Warszawie w czasie wojny».

Дотичну тему «Літературний батальйон Тернопільщини тримає оборону. Тернопільщина в сучасному літературному просторі» розкрила Валентина Семеняк – голова Тернопільської обласної організації Національної спілки письменників України.

До «мирної» тематики «Про співпрацю в галузі культури і мистецтва між Культурним центром в Перемишлі та культурними установами Львова за останнє десятиліття» перейшов директор Культурного центру в Перемишлі Януш Чарський. Його підтримала Олена Гаськевич – старший науковий співробітник Музею-господаря аналізом «Взаємин Юліуша Словацького з протилежною статтю як одного з факторів впливу на його творчість».

Історичний аспект виступів презентували доктор історичних наук, професор Микола Бармак з Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка («Українські військовополонені й інтерновані у таборах Польщі (1919–1924 рр.)»), заступник директора з наукової роботи Бережанського краєзнавчого музею Микола Проців («Польські імена на вулицях Бережан першої половини XIX ст.») і завідувачка відділу з основного виду діяльності, виконавчач обов'язки директора Обласного комунального музею Богдана Лепкого в м.Бережани Наталія

школи україністики (Київ), професор Людмила Ромащенко охарактеризувала «Український текст у житті і творчості Зенона Фіша». Доктор Ян Мусял зі Східноєвропейського університету в Перемишлі дав оцінку «Передвиборчого Езопа Александра Фредро». Кандидат філологічних наук, доцент Олег Василюшин з Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка та поет, член НСПУ Ігор Фарина проаналізували «Літературні переклади в інтерпретації українських та польських авторів (Леся Степовичка, Тадей Карабович, Володимир Дячун, Мілош Беджицький)».

Малгожата Кароліна Пекарська, представниця Правління Спілки польських, ознайомила з «Історією території сучасної України в ілюстраціях до «Ілюстрованої історії Польщі» Августа Соколовського». Ірина Антонюк, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії музики Львівської національної музичної академії ім. М.В.Лисенка розкрила «Невідомі сторінки з історії українсько-китайських музичних зв'язків».

«Трилогія Лободовського про Україну. Зауваження

Польща) у співпраці з Генеральним Консульством Республіки Польща в Луцьку, Кременецькою районною державною адміністрацією, Кременецькою районною радою, Кременецькою міською радою, Кременецькою гуманітарно-педагогічною академією імені Тараса Шевченка та Костелом

святого Станіслава у Кременці.

Після зустрічі гостей всі учасники вшанували пам'ять Великого Кобзаря, вклонилися воїнам, загиблим у російсько-українській війні, долучилися до богослужіння в Костелі св. Станіслава за спокій душі Юліуша Словацького, віддали шану його матері на Туницькому цвинтарі.

Урочиста частина за традицією продовжилась на подвір'ї Обласного літературно-меморіального музею Юліуша Словацького інавгураційними виступами директора Департаменту культури та інформаційної політики Тернопільської ОДА Світлани Байталюк, головного спеціаліста Наталії Собкович, голови Кременецької РДА Віталія Кудлака, міського голови Кременця Андрія Смаглюка, голови Товариства польської культури в Кременці Мар'яна Кані. Вітальне слово від ректора Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка Афанасія Ломаковича зачитав проректор зі стратегічних ініціатив і виховної роботи Микола Сиротюк. Приємним дарунком гостям був виступ вокально-інструментального ансамблю римо-католицької парафії Костелу святого Станіслава у Кременці із «Заповітом» Юліуша Словацького.

Літературно-мистецька частина наукової конференції «До 214-ої річниці від дня народження Юліуша Словацького» відкрилася у Салоні Саломеї прем'єрою відеофільму «Тут залишається дух Юліуша Словацького» з участю режисерки Анни Гордієвської та обговоренням фільму.

Наукові виступи розпочала кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник, головний хранитель фондів Інституту літератури ім. Т.Шевченка Національної академії наук України Наталя Лисенко доповіддю

Стрілець («Богдан Лепкий та Митрополит Андрей Шептицький: точки дотику»).

Історико-культурну частину наукової конференції продовжили виступи групи українських і польських науковців. Професорка Беата Обсудевич-Невінська з Люблінського католицького університету Івана Павла II говорила «Jeszcze o Julianie Wołoszynowskim, pisarzu z Podola». Старший науковий співробітник Міжнародної

про мову» стала темою виступу професора Генрика Дуди з Люблінського католицького університету Івана Павла II.

Його продовжив кандидат історичних наук Данило Кравець з Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В.Стефаника інформаційним повідомленням «Роль поета Юзефа Лободовського у польсько-українському зближенні після Другої світової війни».

Об'єднуючої для двох народів проблеми «Спільномова, або українська поезія в Польщі» торкнулася Ольга Ольхова – кандидат філологічних наук, доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Поет і перекладач, кандидат фізико-математичних наук, доцент Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського Роман Ладика презентував твори Юліуша Словацького, Адама Міцкевича, Збігнєва Герберта у власних перекладах.

На завершення наукового форуму київський піаніст, лауреат міжнародних конкурсів, доктор філософії, доцент Національної музичної академії України ім.П.І.Чайковського Ігор Рябов розкрив «Особливості творчого стилю Василя Барвінського у фортепіанній музиці (До 195-ї річниці від дня його народження)» і запропонував мелодії творів Василя Барвінського у власному віртуозному виконанні.

У рамках українсько-польського літературно-мистецького форуму «Діалог двох культур» в Обласному літературно-меморіальному музеї Юліуша Словацького відкрито мистецькі виставки кременецької художниці Ольги Зозулі та місцевого майстра-різьбяра Василя Петровського.

ПОЛЬСЬКА СТОРІНКА «ДІАЛОГУ»

Ірина СКАКАЛЬСЬКА, доктор історичних наук, професор

В українсько-польського науково-освітнього та культурно-мистецького проекту «Діалог двох культур» оформилася низка корисних і перспективних традицій, серед яких – організація рівноцінних зустрічей науковців і митців України та Польщі як на українських, так і на польських творчих майданчиках саме в рамках одного діалогового форуму. Наукове та культурно-мистецьке дійство проходило під патронатом Міністерства культури і національної спадщини Республіки Польща, а його співорганізаторами та учасниками виступили Музей Юзефа Пілсудського у Сулеювку, Літературно-меморіальний музей Юліуша Словацького у Кременці, Музей археології та етнографії у Лодзі, Спілка польських письменників, Фондація «Допомога полякам на Сході», культурно-мистецькі та науково-освітні інституції Польщі та України, в тому числі Кременецька гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка.

Учасники такого представницького наукового дискурсу аналізували надзвичайно важливу і змістово складну проблему історичної спрямованості «Легіонери і Січові стрільці – солдати Армії УНР і ЗУНР та Війська Польського в битвах за незалежність Польщі та України: традиції та пам'ять». Польські науковці, доктори Домінік Плаза і Маріуш Ольбромський, директор Музею Юзефа Пілсудського, доктор Роберт Андрейчук і директорка Музею Юліуша Словацького у Кременці Тамара Сеніна зробили вступ до проблематики наукового дискурсу, який розпочав професор Музею Юзефа Пілсудського Влодзімеж Сулея доповіддю «Юзеф Пілсудський про головне українське питання напередодні 1914 року». Професор Пшемислав Вайнгертнер обрав темою доповіді «Неочевидне коріння польсько-українського альянсу». До своїх польських колег долучилися українські фахівці, професор Національного університету «Острозька академія» Володимир Трофимович («Важкий шлях до Варшавського Договору») та професор Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка Микола Бармак («Українські військовополонені та інтерновані особи у таборах Польщі (1919–1924)»).

Професор Гжегож Новік доповідав про зіткнення з брусилівськими військами, а його колега Марек Дуткевич – про санітарну службу під час боїв на Волині в 1915–1916 роках. Конкретні мілітарні питання аналізували польські дослідниці, доктор Агнешка Єджеевська («Йозеф і Вільгельм Вільчинські в боях на редуках Пілсудського в 1916 році») і магістр Єва Козловська («Втрачені легіонери під Костюховкою влітку 1916 року»). В цьому тематичному секторі працювали й українські дослідники-аналітики. Професор Національного університету «Острозька академія» Андрій Смірнов висвітлював «Проблеми українсько-польських відносин в діяльності Степана Скрипника в 1930-их роках», а кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та методики її навчання Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка Володимир Собчук презентував ґрунтовне дослідження «Голосами епохи жайх: околиці Кременця доби Другої світової війни в документах репресивно-каральних органів РСР».

Доктор історичних наук, завідувачка кафедри історії та методики її навчання нашої академії, професор Ірина Скакальська здійснила змістовний історико-теоретичний екскурс у проблематику цього річного «Діалогу двох культур»: вона запропонувала дослідження «Освітньо-культурний діалог у міжвоєнний період (20–30-ті роки) у Кременці: українські та польські діячі, співпраця у контексті публічної історії». Її колега із Кременецького національного університету імені Михайла Остроградського, доктор історичних наук, професор Ганна Капустян також дотрималася персоналістського підходу до аналізу наукової проблематики у своєму дослідженні «Рафаель Лемкін: спроба створити світ, у якому поважають гуманітарне право». Польський науковець Ярослав Горєцький висвітлює «Діяльність

Центру Діалогу Костюховка по збереженню могил і забезпеченню місць пам'яті боїв Легіону на Волині». Дослідник Тадеуш Частек розповідає про спільну працю польських студентів Студій Східної Європи та їх українських колег з Національного університету «Острозька академія» на солдатських похованнях 1920 року на цвинтарях в Острозі та Бродях. Наукові працівники Національного інституту Польської Культури і Дитинства за кордоном Марта Шимська і Магда Гувовська говорили про культурний аспект співпраці польських і українських фахівців з охорони дитинства. Науковий співробітник Тернопільського обласного краєзнавчого музею, магістр Світлана Чеканова наголосила на спільних заходах обох сторін, спрямованих на збереження наших національних культурних спадщин в Україні, що було проілюстровано матеріалами із фондів Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Цікаву наукову розвідку у формі інформаційного повідомлення оприлюднив доктор Стефан Артимовський: він розповів про знаки і значки Української Народної Республіки в збірках Музею Юзефа Пілсудського у Сулеювку. Учасники «Діалогу...» отримали інформацію про діяльність науково-освітніх і культурно-мистецьких інституцій у Польщі, зокрема про Вищу Східноєвропейську школу у Перемишлі.

В програмі «Діалогу двох культур» був помітним не тільки науково-освітній, а й культурно-мистецький акцент. Конкретно і першим таким акцент забезпечив український піаніст, лауреат міжнародних конкурсів, доцент Національної музичної академії України, доктор філософії Ігор Рябов: у його творчо-теоретичному виступі

античної культури, а дослідник із Вроцлавського університету Ян Курек – про особливості польського іконопису. Цікавою для кременчан стала доповідь професора Яна Вольського «Віра в неможливе: що Марія Добровська побачила у Кременці восени 1929 року». Наш учений, професор Інституту Івана Франка НАН України Євген Нахлік працював над темою «Українсько-польська історія та українсько-польські літературні взаємини в Галичині». Науковий працівник Літературно-меморіального музею Юліуша Словацького у Кременці Людмила Охоцька запропонувала дослідження «Образ Юліуша Словацького в період пандемії та російсько-української війни ХХІ століття».

Професор Інституту літературних досліджень Польської Академії Наук Анна

як і науковець Єржи Клошінський аналізують «українські сліди» у творчості Артура Гутнікевича. Польські фахівці Богдан Задура, Веслав Капель, Павел Кушинський у своїх виступах торкнулися теми впливу російсько-української війни на культурно-мистецькі взаємини польського та українського народів.

Широким був тематичний діапазон виступів українських дослідників: науковий співробітник Інституту літератури імені Т.Г.Шевченка НАН України Наталя Лисенко здійснила аналіз-інтерпретацію «Української думки» Юліуша Словацького, мистецтвознавець із Тернопільського обласного художнього музею Ольга Ваврик визначила роль Андрея Шептицького у формуванні галицького мистецтва. Ще

один наш музеєзнавець Наталя Стрілець із Літературно-меморіального музею Богдана Лепкого у Бережанах подала тему «Краків Богдана Лепкого», а її колега із Літературно-меморіального музею Юліуша Словацького у Кременці Станіслав Люткевич розповів про збереження експонатів цього музею в умовах російсько-української війни. Про зміцнення українсько-польських взаємин в дні російської агресії проти України говорила головний редактор журналу «Жінка» Тамара Маркелова. Змістом виступу ректора Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, професора Афанасія Ломаковича стали «Візі на тему створення у Кременці музею Генрика Германовича – польського митця світового рівня ХХ століття». Кременецьку тематику продовжила директор Літературно-меморіального музею Юліуша Словацького у Кременці, Тамара Сеніна, яка за матеріалами тематичного круглого столу міжнародного формату, книги «Музика в літургії», виданої нашою Академією, озвучила доповідь «Органна музика у Кременці: історія та сучасність».

До програми «Діалогу двох культур» входив комплекс культурно-мистецьких заходів. Його учасники отримали змогу ознайомитися з культурно-мистецькими та архітектурними пам'ятками Варшави, Лодзя, Сулейовка, Аркадії, Неборова. Вони були присутніми на концертах класичної та сучасної музики у виконанні польських майстрів інструментального мистецтва, на презентації фільму «Тут залишився дух Словацького» режисера Анни Гордієвської, відвідали місцеві музеї, зокрема Музей Фредерика Шопена у Варшаві.

Один із головних підсумків цього річного ХХІІІ «Діалогу двох культур»: ми продовжуємо розширювати надійні основи зміцнення українсько-польських взаємин на рівні науково-освітніх і культурно-мистецьких інституцій та поглиблюємо стосунки між науковцями, мистецтвознавцями, освітянами і студентською молоддю обох країн.

«Традиції західно-європейської музичної культури у творчості титанів української фортепіанної музики Василя Барвінського та Віктора Косенка» прозвучали твори цих композиторів-класиків національної музики у його власному виконанні. Професор Варшавського університету Валентина Соболь і магістрантка цього ж вищого закладу освіти Каміла Бродовська презентували дослідження «Дмитро Павличко і Польща». Науковець Інституту археології та Етнології Польської Академії Наук Альфред Твардецький говорив про сучасні дослідження

Насіловська і наукові співробітники Фондації імені Юліуша Словацького Беата Казімірек і Ельжбета Панайота-Навроцька характеризують особливості та значення творчості окремих представників польської літератури. До конкретно важливих питань польсько-українських літературних взаємин звертаються професори Катаржина Садковська (образ польської поезії міжвоєнного Львова та її місце в польсько-українських контактах) і Людмила Сірук (наукова літературна критика польської літератури українськими неокласиками), професор Гражина Галкевич-Со-

СВЯТО МОЛОДИХ НАДІЙ

Перший літній місяць у Кременці завершився урочистостями з нагоди вручення дипломів випускникам Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка та її Фахового коледжу.

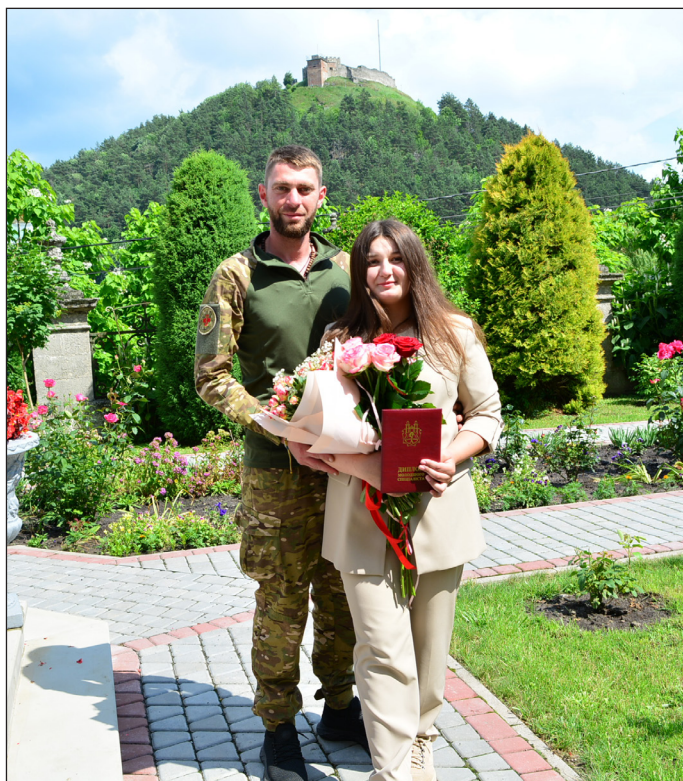
Винуватців свята вітали т.в.о. ректора академії, проректор із стратегічного планування та наукової роботи, доктор педагогічних наук, професор Микола Курач, виконувач обов'язки директора Фахового коледжу, кандидат філологічних наук, доцент Роман Дубровський, наставники молоді та випускники.

Слово для оголошення наказу надали проректору з навчально-педагогічної роботи, кандидату психологічних наук, доценту Марії Боднар та заступнику директора з навчально-виховної роботи Фахового коледжу, кандидату педагогічних наук Павлу Яловському.

Присутні вшанували пам'ять загиблих захисників України хвилиною мовчання і віддали шану тим, хто стоїть на захисті нашої землі.

Після урочистого отримання дипломів солісти-вокалісти Олександра Бондар та Ярослав Намчук подарували випускникам пісенні вітання, а Гімн України завершив урочистості з надією на Перемогу та щасливу долю нашого молодого покоління.

ДЕНЬ ЗНАНЬ В КОГПА ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

У перший день осені всупереч усім незгодам і тривогам, пов'язаним з війною, у Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії імені Тараса Шевченка та Фаховому коледжі академії відбулись урочистості з нагоди Дня знань.

В академії з вітальними бесідами до першокурсників та їх батьків звернулися декани факультетів, які коротко ознайомили здобувачів із роботою факультету, особливостями розкладу, сайту Академії, матеріально-технічною базою, а також представили завідувачів кафедр і кураторів академічних груп та студентського декана.

По завершенні представлення слово передали викладачам кафедри історії, доктору історичних наук, професору Ірині Скакальській, кандидату історичних наук, доценту Володимиру Собчуку та старшому викладачеві Василю Ільчишину, які прове-

коледжу, кандидата філологічних наук, доцента Романа Дубровського.

Традиційно директор вручив першокурсникам символічний Ключ знань, який прийняла до надійних рук Ірина Топольницька.

Від імені випускників до вітального слова запросили студентського директора, четвертокурсницю спеціальності «Трудове навчання та технології» Вікторію Камінську, яка вручила студентів першого курсу Юрію Собчуку головний документ і перепустку до світу студентства - Залікову книгу із побажаннями йти у майбутнє упевненим кроком і честь студента тримати високо, любити Україну; шанувати свій народ, батька й матір.

Для промови присяги вірності традиціям навчального закладу запросили на сцену студентку першого курсу Марію Дмитрук.

Для винуватців святкового заходу та їх рідних прозвучали пісні у виконанні солістів: ведучої програми Ольга Гончар («Герої сини»), Ярослава Намчука («Серце козака») та «Почуття мами» від Світлани Марчук та Олександри Бондар.

Гімн України завершив урочисту частину заходу.

Усіх попередили про необхідні дії під час повітряної тривоги, показали укриття.

Для проведення інструктажу з техніки безпеки запросили до слова інженера з охорони працівники Олександра Ємця та відповідального з питань цивільного захисту Сергія Томашівського.

Урочистості підготував режисер-сценарист Сергій Колісецький.

ли лекції на тему «Україна у моєму серці». Групи старших курсів провели першу лекцію зі своїми кураторами по аудиторіях.

Деяко святковішим став цей день для першокурсників Фахового коледжу. Урочистості у залі Тадеуша Чацького відкрив Гімн України, хвилина мовчання в пам'ять про загиблих захисників нашої Вітчизни та щирі вітальні слова в. о. директора

У РАМКАХ ОСВІТНЬОГО ПРОЄКТУ

Тетяна ФАСОЛЬКО
кандидат педагогічних наук, доцент

У Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії ім.Тараса Шевченка триває впровадження освітніх ініціатив МОН України. Уже другий рік поспіль заклад бере участь у проєкті «Сприяння освіті», що реалізується у співпраці з The LEGO Foundation.

Метою проєкту є підвищення якості освіти через формування прагнення відійти від педагогіки шаблонів, готовності взяти за основу у майбутній професійній діяльності ігрові технології, методи діяльнісного підходу. Серед основних векторів проєкту виокремлюють формування комунікативних навичок, розвиток креативності педагога та дітей, вміння працювати в команді.

Реалізацію співпраці шляхом впровадження спецкурсів «Педагогіка гри» та «Діяльнісний підхід у початковій школі» забезпечує

кафедра педагогіки, дошкільної та початкової освіти, колектив якої отримав кейси необхідних методичних матеріалів до кожної із запропонованих тем, набори LEGO конструкторів, «білі» книги, парціальну програму «Творці майбутнього» та методичні рекомендації до неї.

Нещодавно науковці кафедри радо вітали в Академії керівницю

освітніх ініціатив The LEGO Foundation в Україні Оксану Рому та регіонального тренера проєкту Ларису Панкулич. Відбулась організаційна зустріч з проректором зі стратегічного планування та наукової роботи, доктором педагогічних наук, професором Миколою Курачем та проректором з навчально-педагогічної роботи, кандидатом психологічних наук, доцентом Марією Боднар, в ході якої окреслено цілі імплементації спецкурсів у ЗВО України, визначено вектори подальшої співпраці.

Тренери були активними учасниками на парі зі спецкурсу «Педагогіка гри» у 31-ДО групі спеціальності «Дошкільна освіта». Матеріал передбачав формування у студентів розуміння закладу дошкільної освіти як території гри. Тема включала велику кількість активностей студентів, виконання творчих самостійних завдань: студенти брали участь у SMART зарядці, «полювали на скарби», активно взаємодіяли в командах, створюючи та презентуючи своє бачення закладу дошкільної освіти майбутнього (створених із самостійно підібраних матеріалів для творчості), ознайомились із теоретичним підґрунтям унікальних можливостей ігрової діяльності через аналіз та осмислення фактів нейропсихології тощо. Зміст теми дав можливість здобувачам освіти оволодіти великою кількістю сучасних термінів, як от: «агентність», «стан потоку», «дизайнерське мислення» педагога, «діти покоління одного пальця», «гра як наскрізний процес»...

Сподіваємось, що опрацювання змісту запропонованих тем спецкурсу сформує у здобувачів освіти ціннісне ставлення до дитинства як унікального етапу життя кожної людини, використання необмежених можливостей ігрових технологій, методів діяльнісного підходу в освітній діяльності дошкільників.

Цінним і незабутнім для студентів стало спілкування із тренерами, їх активна участь у роботі на парі, побажання бути носіями змін в освіті майбутнього. Дякуємо за надану можливість бути учасниками такого цікавого і корисного для нас усіх проєкту!

РОЗМОВЛЯЙ ПОЛЬСЬКОЮ МОВОЮ - MUW PO POLSKU

Микола СИРОТЮК,
проректор з виховної роботи та міжнародного співробітництва

У рамках тісної співпраці польських та українських освітніх і державних установ Кременецьку гуманітарно-педагогічну академію ім.Тараса Шевченка з робочим візитом відвідала делегація Генерального Консульства Республіки Польщі у Луцьку у складі Консула Кшиштофа Василевського та віце-консула Міхала Банаши.

Метою свого візиту польські колеги визначили зустріч з науково-педагогічними працівниками та студентами спеціальності «Польська мова та зарубіжна література» і вручення їм книги «MUW PO POLSKU» («Розмовляй польською мовою»).

Під час зустрічі Кшиштоф Василевський поспілкувався зі майбутніми вчителями польської мови, наголосив на важливості вивчення іноземних мов, особливо у нинішній час, коли ці знання відкривають для нашої молоді цікаві можливості для подальшого фахового зростання і нові горизонти для самоствердження у житті.

Від імені студентства до поважних гостей звернувся магістрант спеціальності «Польська мова та зарубіжна література» Максим Соколовський і подякував Кшиштофу Василевському та Міхалу Банаши за цінний і корисний дарунок. До слів вдячності за надану навчально-методичну літературу долучилися представники ректорату Кременецької ОГПА ім. Тараса Шевченка. Колектив академії надіється на подальші спільні проєкти.

Вікторія КАМІНСЬКА

ПОСВЯТА-КВЕСТ

Посвята у першокурсники студентів Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка та її Фахового коледжу знову пройшла у традиційній формі інтелектуально-спортивно-мистецького квесту.

Організаторами квесту виступили студентський ректорат (заступник студентського ректора Валентин Нестерук), профспілковий комітет студентів (голова Володимир Притула) і культорганізатор Сергій Колісечкий.

У заході брали участь 12 команд: №1 – «Стонік», №2 – «Незламні», №3 – «Фортуна», №4 – «Мішки», №5 – «Фраєри», №6 – «Грибочки», №7 – «Ластівки», №8 – «Вісімки», №9 – «Котики», №10 – «Реал Мадрид», №11 – «Дівчата рулять» і №12 – «Міцні горішки».

Команди змагалися, рухаючись по дванадцяти станціях, серед яких – визначні й історичні місця

нашої академії: двірник адміністративного корпусу, погруддя Тараса Шевченка, зал Гуго Коллонтая, читальний зал бібліотеки, стадіон, спортивний зал, гуртожиток тощо.

Першокурсники змагалися у своїх інтелектуальних, спортивних, мистецьких здібностях, які оцінювалися відповідною кількістю балів. І в результаті цієї цікавої наполегливої, інколи виснажливої, проте дружньої та веселої боротьби вияснилося, що гордитися своїми досягненнями можуть команди «Стонік» (53 бали), «Фраєри» (49 балів), «Грибочки» (48 балів), «Фортуна» (47,5 бала) і «Міцні горішки» (47 балів). Решта гравців вибороли дещо нижчі результати, проте мають рівнятися на своїх колег і покращувати свій інтелектуально-спортивно-мистецький потенціал. Проте найважливіші речі залишилися на однаково святковій висоті: дивовижний настрій, заряд бадьорості та смаколики від студентського профспілкового комітету.

ДВІ СФЕРИ ЖИТТЯ ПРОФЕСОРА ВАСИЛЮКА

(до 85-річчя від дня народження)

Людство знає і шанує дві найважливіші та найнеобхідніші професії: професію лікаря та професію вчителя. Бо саме вони турбуються про найважливіше та забезпечують найнеобхідніше в нашому житті, щоденно дбають про основу дійсного щастя кожного з нас, про тілесне та духовне здоров'я. Саме цим двом, Богом освяченим сферам людської життєдіяльності присвятив свою духовну енергію, творчі сили свого розуму та серця професор Василь Миколайович Василюк.

Фахівці, свідоме життя яких пов'язане із турботою про фізичне і душевне здоров'я кожного із нас, – люди особливі. Насамперед тим, що вони несуть професійну відповідальність за готовність життєдіяти представників інших фахових напрямків, бо забезпечують основи та джерела їх здатності виконувати доручені їм соціальні функції та конкретні службові обов'язки. Лікарі та вчителі – це категорії найшасливіших людей, які знають, для чого вони прийшли у цей світ і в чому полягають їх обов'язки перед цим світом, перед іншими людьми і перед самими собою.

До цих людей і належить професор кафедри біології, екології та методик їх навчання нашої академії, доктор медичних наук, професор Василь Василюк. Його життєтворчість – це літопис трудових звитяг людини, яка поєднала науку з працею, освіту з медициною, навчання з лікуванням, а в підсумку – теорію з практикою на ґрунті високої єдності духовності з тілесністю.

Своє 85-річчя професор Василь Василюк зустрічає з вагомими життєвими здобутками і творчими професійними досягненнями. Його життєвий і професійний доробок вражає конкретними, навіть статистично вираженими показниками: у нього за плечима – шістьдесят років лікарської практики, майже шістьдесят років науково-педагогічного стажу; ним опубліковано більше двохсот авторських наукових робіт; має десять патентів на винаходи і три авторських свідоцтва, шість раціоналізаторських і дві авторських пропозиції; входить до складу групи вчених, що створила противиразковий препарат «Етоній»; під його керівництвом чотири молодих науковці захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук. Основні віхи його фахово-творчого зростання: у 23 роки став головним лікарем дільничної лікарні, у 31 – кандидатом медичних наук, у 52 – доктором медичних наук, у 63 – професором. Та головне досягнення ювіляра – продуктивне, активне і творче довголіття. Многая літа Вам, професоре!

Ректорат і профком академії; деканат факультету фізичного виховання, біології та екології; кафедра біології, екології та методик їх навчання; редакція газети «Замок».

АКТУАЛЬНО – ПРО ЕКОПОСЛУГИ

Неля ЦИЦЮРА кандидат біологічних наук

Завдяки навчанню у Всеукраїнської академії I-Tree4UA від Екоклубу «Зелена Хвиля» науково-педагогічним працівникам кафедри біології, екології та методик їх навчання, кандидатам біологічних наук, доцентам Ользі Дух та Нелі Цицюрі і студентам Лізі Бебневій та Ігорю Бондарю вдалось отримати нові знання, які успішно впроваджуються під час реалізації освітнього процесу. Цінними також є практичні навички використання інструментів I-Tree та новий досвід роботи з технологією оцінювання екосистемних послуг у грошовому еквіваленті.

Екосистемні послуги – це всі корисні блага, які можна отримати від близького сусідства з природою, і вони мають свою ціну. Про важливість послуг зелених насаджень варто наголошувати завжди, оскільки більшість людей враховують лише вартість деревини, яку можна використати у промисловості. Проте ми отримуємо ряд послуг і благ, яких часто не оцінюємо. Зокрема, дерево має здатність вловлювати CO₂, NO₂, SO₂ та інші сполуки із повітря, одночасно надаючи нам

послуги по його очистці, або має здатність затримувати до 500 л води, надаючи нам послуги регулювання дощового стоку. Вагомість цих послуг необхідно враховувати під час планування господарської діяльності для забезпечення стійкого розвитку.

Одним із етапів реалізації проектних робіт під час навчання було встановлення інформаційних табличок з даними щодо екосистемних послуг окремих дерев, які можна побачити на території природоохоронних установ та освітніх закладів Кременеччини. Приємним бонусом розроблених проектних робіт стало отримання набору для інвентаризації дерев, який поповнить матеріальну базу кафедри.

ДО ПРОБЛЕМ СПОРТИВНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Олександр БЕЗНОСЮК, професор

У видавництві Бухарського державного університету (Узбекистан) побачив світ підручник для вищих закладів освіти «Спортивна психологія». Навчальне видання підготувала група науковців у складі дійсного члена Академії педагогічних і соціальних наук, чемпіона світу зі спортивного преферансу, судді міжнародної категорії з більярду, професора кафедри педагогіки і психології Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, професора Олександра Безносока; доктора педагогічних наук, декана факультету фізичної культури Бухарського державного університету (Узбекистан), професора Баходира Мамурова; дійсного члена Міжнародної академії педагогічної освіти, доктора педагогічних наук, завідувача кафедри методики професійної освіти Ташкентського державного педагогічного університету імені Нізамі (Узбекистан), професора Уткіра Карімова; доктора філософії (педагогічні науки), старшого викладача кафедри педагогіки та психології Державного педагогічного університету м.Навої (Узбекистан) Дінари Ельчієвої; заслуженого майстра спорту СРСР, заслуженого працівника фізичної культури і спорту України, дворазової олімпійської чемпіонки (1976, 1980), віце-чемпіонки світу (1975) з гандболу, завідувачки кафедри фізичного виховання і спорту, професора Київського національного університету імені Тараса Шевченка Тетяни Кочергіної (Макарець). Таким чином, у створенні підручника брали участь науковці та фахівці України та Узбекистану: доктори наук і професори, керівники факультетів і кафедр спортивного профілю вищих закладів освіти, які мають значний теоретичний і практичний досвід в галузі фізичної культури та спорту.

Підручник рекомендується для спортивних психологів, тренерів, педагогів і студентів факультетів закладів вищої освіти спортивного, психологічного та педагогічного спрямування. Книга включає вісім розділів: «Сучасний стан проблеми психологічного забезпечення підготовки спортсменів», «Спортивна психологія як напрям психологічної науки», «Теоретичні основи психології спорту», «Характеристика і компоненти особистості спортсмена», «Психологія спортсмена: проблеми і їх вирішення», «Психологічні аспекти підготовки спортсмена», «Методичне забезпечення роботи спортивного психолога» та «Психотехніки регуляції психічного стану, розвитку необхідних якостей спортсмена».

Автори виходять із того, що в сучасному спорті спостерігається постійний ріст рівня спортивних досягнень на фоні значного підвищення тренувальних і змагальних навантажень, які вимагають пошуку ефективних методів підготовки спортсменів до змагань, спрямованих на реалізацію їх резервних можливостей. Важливим фактором вирішення такої проблеми виступає психологічне забезпечення системи підготовки спортсменів, де виникає необхідність систематизації досягнень сучасної спортивної психології в єдності зі складовими тренувального процесу.

Вдосконалення системи підготовки спортсменів засобами психологічного забезпечення виступає однією із важливих проблем, що вимагає застосування інноваційних наукових знань з урахуванням того факту, що фізіологічні ресурси спортсменів мають певні обмеження, але вони можуть бути розширеними і підсиленими за рахунок мобілізації психологічних ресурсів. Саме в цьому – основне покликання спортивної психології, яку автори вважають галуззю психологічної науки, що вивчає закономірності психічних феноменів людини в процесі її спортивної діяльності. Потреба в такому вивченні обумовлена специфічними умовами спортивної діяльності, для якої характерне прагнення до максимальних досягнень, що веде до граничних фізичних і психічних навантажень. Йдеться про вивчення впливу спортивної діяльності на психіку спортсменів, розробку психологічних умов для підвищення ефективності тренувального процесу та психологічних основ перед змагальною підготовкою спортсменів, вивчення психологічних явищ у спортивному колективі.

В розділі «Сучасний стан проблеми психологічного забезпечення підготовки спортсменів» розглядаються історичні передумови формування понятійного апарату спортивної психології, проблеми та зміст психологічної підготовки в сучасному спорті, вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на діяльність спортсменів, поняття психодіагностики і психокорекції як базових складових психологічного забезпечення спортивної діяльності, а також управління та контроль психологічної підготовки спортсменів.

«Спортивна психологія як напрям психологічної науки» висвітлює унікальність і проблематику психології спорту, акцентує на актуальності психологічного забезпечення спортивної діяльності, характеризує структурні та функціональні основи, мікро- та макрорівні надійності в спорті, а також звертає увагу на психологічний контроль та управління спортивною діяльністю.

Розділ «Теоретичні основи психології спорту» містить матеріали про системну організацію та рівні функціонування психіки спортсмена, про категорії психічних процесів, властивостей і стану, розкриває відмінності між психічним станом і станом психіки, подає структурно-функціональну модель, функції, складові психічного стану спортсмена. Тут же йдеться про мотиваційну сферу та динаміку цілеспрямованості у спортивній діяльності, про критерії досягнення спортивних цілей, навіть про роль і проблеми агресії та тривоги в спорті.

Особливий інтерес викликає розділ «Характеристика і компоненти особистості спортсмена», де подається поняття особистості та особистості спортсмена, професійних психологічних якостей і психологічних особливостей спортивної діяльності, вказаний поведінковий, емоційно-вольовий, мотиваційний та інтелектуальний компоненти особистості спортсменів, а також типи їх темпераменту і нервової діяльності. Приділена увага емоційній стійкості спортсменів, їх вольовій регуляції та психічній саморегуляції.

Значне змістове навантаження має розділ «Психологія спортсмена: проблеми і їх вирішення». Тут висвітлюються психологічні аспекти спортивного відбору на основі задатків, схильностей, здібностей із врахуванням етапів психологічного розвитку, мотивації та цілей спортивної діяльності, а також показників моделі успішного спортсмена. Приділена увага оптимізації психічного стану спортсмена, зокрема в тренувальному процесі, на змаганнях та після змагань. Висвітлені поняття стану тренуваності та стану спортивної форми, акцентовано на особливостях відносин тренера і спортсмена, відносин із партнерами та суперниками, а також на особливостях гендерних відносин у спорті.

«Психологічні аспекти підготовки спортсмена» спрямовані на характеристику функціональної, технічної, психологічної, стратегічної і тактичної підготовки, на визначення, формулювання та усвідомлення цілей спортивної діяльності, а також психологічної підготовки до тренувальної роботи. Значна увага приділена психологічній підготовці спортсменів і команд; визначені її основи, елементи, види, засоби і методи, йдеться про основи психорегуляції та психологічні основи фізичної підготовки, про формування і вдосконалення спортивних навиків, про психологію діяльності тренерів і суддів.

У розділі «Методичне забезпечення роботи спортивного психолога» розкрито методика оцінки та самооцінки психічного стану спортсмена, діагностики нейродинамічних і особистісних особливостей, психомоторної сфери, надані рекомендації з використання психодіагностичних матеріалів.

Заключний розділ «Психотехніки регуляції психічного стану, розвитку необхідних якостей» дає достатній матеріал практичної спрямованості: усвідомлення тренувального процесу, співвідношення стабільності та максимального результату, відчуття втоми та бажання тренуватися, формування навиків психічної готовності та прийомів саморегуляції – техніки, що складають основу процесу психологічної підготовки суб'єктів спортивної діяльності.

Автори підручника переконують, що одним із принципових і важливих питань практичної психології спорту є питання про вплив і взаємодію психолога в роботі зі спортсменом, бо при всій багатогранності та складності психологічних факторів, що здійснюють вплив на спортсмена, головним залишається надання спортсмену допомоги чи сприяння в усвідомленні того стану, в якому він перебуває, щоб допомогти здійснювати саморегуляцію та самоуправління як у період напруженої тренувальної роботи, так і в екстремальних ситуаціях спортивного протистояння. Спортивний психолог має допомогти спортсмену усвідомити, які фактори допомагають, а які заважають йому в досягненні належного спортивного результату, і на цій основі сформувати у нього прийоми і техніки володіння собою в екстремальних спортивних (змагальних) ситуаціях. В цьому – суть і сенс, завдання і спрямованість спортивної психології, предметом якої виступає психічний стан спортсмена.

САД, ЯКИЙ НАДИХАЄ...

Шум вікових дерев, мальовничі ландшафти, барвисте розмаїття рослин, захоплюючі прогулянки екологічними маршрутами, незабутні панорами Кременецьких гір і Мало-го Полісся, історичного центру древнього Кременця з унікальними архітектурними ансамблями, що відкривається з території гір, – усе це змушує повернутися сюди ще раз. У Сад, який заворує і надихає, пробуджує найпотаємніше і сокровенне.

Кременецький ботанічний сад... Він був творчою майстернею для поета-романтика Юліуша Словацького. У листі до матері він зазначив: «... я мав таке відчуття, яке переносило мене у давні дитячі літа... Здавалося мені, що ходжу з тобою по ботанічному саду, що бачу місяць і чую твій голос – чую ім'я Юлька. Я повторював стократ моє власне ім'я: чи не вимовлю його твоїм материнським голосом... твоїми очима дивився на пустий єзуїтський костел і думкою шукав осиротілу лавку бабуні...».

Тут черпали і черпають натхнення митці, зокрема художники, і під час екоплерів, і під час невимущених прогулянок просто неба під кронами вікових дерев.

Ще з початку свого існування Кременецький ботанічний сад став головною профільною науково-дослідною установою для Київської, Подільської та Волинської губерній. За часів Францішека Шейдта, Віллібальда Бессера, Діонісія Міклера був плацдармом для винаходів і відкриттів. Адже саме тут розпочато перші наукові дослідження з флористики, систематики та інтродукції рослин, що дало початок ботанічній науці в Кременці.

Нині науковці працюють над збереженням і поповненням у штучних умовах колекцій генофонду живих рослин, особливо рідкісних та зникаючих видів; проведенням науково-дослідних робіт з інтродукції та акліматизації, розмноження та ефективного використання видів рослин місцевої та світової флори; веденням навчальної та освітньо-виховної роботи в галузі ботаніки, екології, охорони природи, селекції, рослинництва; над розробкою теоретичних і практичних основ декоративного садівництва, ландшафтно-архітектурної та створенням об'єктів садово-паркового мистецтва.

Колекційний фонд установи на сьогодні налічує понад 2000 таксонів, серед яких рослини природної флори, ягідних та плодівих культур, лікарських, кормових, пряноароматичних, квітниково-декоративних рослин, рідкісні і малопоширені види.

Унікальність Кременецького ботанічного саду в тому, що він поєднує колекцію і дослідження рослин з охороною та збереженням у природному стані самотнієї рослинності Кременецьких гір. Щороку тут вивчають можливість інтродукції щодо десятків нових видів рослин з усього світу.

Площа Саду становить 200 га, більшість якої – це природні ландшафти складного рельєфу з перепадами висот до 150 м (максимальна абсолютна позначка у межах території 399 м, мінімальна – 255 м). Більшість території (170 га) представлена лісовими насадженнями штучного та природного походження, трав'янистими ценозами степової та наскальної рослинності. Схили території Саду покриті грабовими, дубово-грабовими, модриновими, сосновими, сосново-березовими, ясенново-кленовими лісами штучного та природного походження. Унікальності території надають тераси, створені за часів існування Кременецького педінституту.

Надзвичайно багатий потенціал території установи для освоєння в галузі зеленого туризму. Цьому сприяють різноманітна рослинність, мальовничі краєвиди, горбиста місцевість із перепадами висот, цікаві природні об'єкти (Куличівська ущелина, гора Воловиця та ін.).

У Кременецькому ботанічному саду, як і в інших природоохоронних установах, не лише триває наукова робота, а й проводять еколого-просвітницькі заходи, які і об'єднують, і стимулюють. Триває співпраця з навчальними закладами та науковими установами Європи. Традиційними стали всеукраїнські та міжнародні конференції.

Історія Кременецького ботанічного саду сягає чи не середини 18 століття і сповнена колізій. І донині джерела дивують діаметрально протилежними поглядами на те, хто насправді заснував Кременецький ботсад. Серед прізвиськ засновників фігурують Діонісій Міклер і Віллібальд Бессер... Вони, звісно, чимало зробили для розвитку ботанічного саду. Проте, як стверджує дослідниця Марія Мушинська-Красновольська («Rocznik wolynski»: Rowne, 1939), «Ідея і перший план походили від професора Шейдта, який аж до своєї смерті в 1807 році керував садом, розмістивши у ньому ряд вітчизняних та закордонних рослин». За іншою дослідницею, Вандою Грембецькою, Францішек Шейдт, користуючись фінансовою та організаційною підтримкою Чацького, «надав садові форм і розмірів майже університетського закладу»...

Однак повернімося до 18 століття, зокрема до 1754 року. Саме тоді було закладено Кременецький ботсад як аптекарський сад єзуїтського колегіуму. І, власне, з 1754-го

починається перший етап його історії. Другий етап тривав із 1805 року, коли ботсад став навчальною базою для Вищої Волинської гімназії, і аж до переведення його до Києва. Третій етап – відродження – починається з 1990 року, коли Маринюк Сергій Володимирович, голова Кременецького районного комітету з охорони природи, добився видання довідки за підписом тодішнього голови Тернопільського облвиконкому про те, що фінансування Кременецького ботсаду бере на себе облвиконком, виробив необхідні документи, після чого було видано відповідну Постанову про відновлення статусу ботанічного саду.

Отож, коротко про основні віхи історії найдавнішого в Україні ботанічного саду. Першоосновою Кременецького ботсаду став єзуїтський сад – аптекарський, збільшений більш ніж удвічі.

За свідченням історика ордену єзуїтів Залеського, 1754 року при єзуїтському колегіумі починає діяти аптекарський сад; ліки, виготовлені з власної сировини, єзуїти продають в першій за історію міста Кременця аптеці.

1773-го орден єзуїтів розформували. Кременецький колегіум та його сад і далі використовували для освітньої діяльності. На основі колегіуму Комісія Народної Освіти утворила Кременецьку особливу школу.

1803 року в листі до Гуго Коллонтая Францішек Шейдт науково обґрунтував потребу організувати ботанічний сад найвищого рівня саме в Кременці. На пагорбі Слави магістрат міста виділив для цього двадцять моргів землі.

Із 1805-го Кременецький ботанічний сад – навчальна база Вищої Волинської гімназії.

Упродовж 1805–1807 рр. його очолював Францішек Шейдт. Він став головною профільною науково-дослідною установою для Київської, Подільської та Волинської губерній.

Як зазначила дослідниця Ванда Грембецька, «Францішек Шейдт, який приїхав у Кременець разом із іншими професорами з Кракова, привіз для новоствореного навчального закладу просвітницькі традиції цього осередку науки й культури, а також свій досвід ученого, багаторічного директора ботанічного саду й професора природничих наук». Ф. Шейдт був директором ботсаду при Ягеллонському університеті. Отож, очевидно, увесь досвід із впорядкування цього ботсаду застосував при організації ботанічного саду найвищого рівня в Кременці. І можемо тільки здогадуватися, як би все склалося, якби не Францішек Шейдт.

Протягом 1806–1809 рр. над удосконаленням ландшафтного дизайну ботанічного саду працював майстер садово-паркового мистецтва світового рівня Діонісій Міклер. Як стверджує Марія Мушинська-Красновольська, «реалізація плану [який склав Францішек Шейдт, – авт.], його фахове опрацювання, було довірене... Діонісію Міклеру, який працював у Польщі з 1790 року і заклав кілька вірцевих парків.

Наступником Шейдта з 1809 був доктор медицини Віллібальд Бессер». Францішек Шейдт мав позитивний вплив на становлення Віллібальда Бессера.

Завдяки фундаменту, закладеному Шейдтом, як зазначила В. Грембецька, «Бессер зміг швидко працювати й досягнув чималих результатів. Він продовжив справу Францішека Шейдта з перетворення Кременця у важливий пункт на карті досліджень європейської флори».

З 1809-го директором Кременецького ботанічного саду став австрієць Віллібальд Бессер. За його директорування ботсад увійшов до номенклатури ботанічних садів світу.

У 1810 році видано перший каталог Кременецького ботанічного саду. Усього за Бессера вийшло 16 каталогів разом із додатками.

З 1834 року Кременецький ліцей переведено до Києва. Ботанічний сад, який існував при ліцеї, передано Університету святого Володимира (нині Київський національний університет імені Тараса Шевченка).

Рослини, що вижили дорогою до Києва, лягли в осно-

ву Ботанічного саду ім. акад. О.Фоміна.

1841–1950 роки є білою плямою в історії Кременецького ботанічного саду.

Починаючи з 60-х рр., на його території діяли агрошкола (після Другої світової війни в родинному маєтку Дзембовських), реорганізована згодом у сільськогосподарський технікум; агробіостанція (у 1950–1969 рр., при природничому факультеті Кременецького педагогічного інституту, на базі ботанічного саду та плодової школи); станція юних натуралістів (у 1969–1990 рр., створена на базі агробіостанції).

В 1990 році відповідно до Постанови Ради Міністрів УРСР №37 відновлено статус Кременецького ботанічного саду.

У період з 1990 до 1996 року його очолював Сергій Маринюк – ініціатор та організатор відновлення статусу цього ботсаду як наукової установи. За його директорування закладено розсадник біля школи-інтернату на площі 0,3 га, налагоджено співпрацю з 36 ботанічними садами.

Упродовж 1996–2010 років Кременецький ботанічний сад під керівництвом кандидата сільськогосподарських наук Василя Стельмашука стає провідною науковою та еколого-освітньою природоохоронною установою на території Північно-Західної України. Започатковано міжнародну співпрацю з навчальними закладами та науковими установами Європи, Америки, Азії (Італія, Нідерланди, Польща, Росія, Канада, Республіка Корея).

З початком 2001 року відповідно до розпорядження Кабміну України від 27 травня 2000 р. №246 Кременецький ботанічний сад перейшов у підпорядкування Міністерства екології та природних ресурсів України.

Працівники ботанічного саду працюють над примноженням здобутків, залишених у спадок попередниками. Створюються нові колекційно-експозиційні ділянки. З'являються фотозони, що стають улюбленими для екскурсантів, туристів. «Трон природи», «Сухе озеро», «Сад магнолій», «Сад витких культур», «Формовий сад», «Сад Бессерівських рослин», «Втаємничений сад ароматів», колекція рододендронів, альпійська гірка, гірка кизильників, гірка шпилькових, штамбові форми – кожен з відвідувачів знаходить для себе тут щось своє, оригінальне, будь-якої пори року, у будь-який час.

Кременецький ботанічний сад щороку старається дивувати новинками. Оригінальними роботами місцевого майстра-різьбяра Василя Петровського поповнюється галерея просто неба «Відкритий портал». Гармонійно вписавшись у ландшафт Кременецького ботанічного саду, вони створили єдину композицію.

Полотна Василя Петровського – це не лише гра об'єму і лінії. Тут сенси, які нашіптувала авторіві стихія дерева. Тут зв'язок поколінь: теперішнього і минулого, людини і природи, тимчасового і вічного, часу, його пульсації, цінностей, успадкованих нами від предків...

Відвідувачі мають чудову нагоду піднятися над буденністю і зануритись у світ мистецтва, доторкнутися до прекрасного і побути наодинці з собою, забути про суєтне і відчуття тепло каменю. Жива і нежива природа, земне і небесне, реальне й віртуальне – все це гармонійно поєднує «Відкритий портал».

Задум «Відкритого порталу» зародився й успішно був утілений, у березні 2020 року. За два роки галерея просто неба поповнилась новими роботами, арт-об'єктами, які стали улюбленими для відвідувачів, туристів, екскурсантів, любителів оригінальних селфі та фото.

Родзинкою Кременецького ботанічного саду є ландшафтна скульптура «Трон природи». Ця робота посіла перше місце яку на Міжнародному конкурсі «GoldenTimeTalent». Зі слів автора, Василя Петровського, він хотів створити не просто нову скульптуру, а справжню візитівку

Кременецького ботанічного саду, яка спонукатиме людей зупинитися і замислитися. Адже цей сад, як стверджує майстер, – яскравий приклад того, яка досконала, унікальна і неповторна її величність Природа. Кожен елемент роботи – символічний і наповнений своїм сенсом. Тут є і поверхня землі, і її надра. А сам трон з обличчям дівчини втілює в собі небесну сферу. Тут поєднується земне і небесне, ландшафт і розмаїття рослинного світу, масштабність і водночас дуже точні тонкі деталі – все тут логічно продумане, філософськи виважене і мистецьки довершене.

Сьогодні митець любить затишок і спокій, які його надихають. Мальовничість Кременецького ботанічного саду, багатий рослинний світ і природні ландшафти допомагають творчій особистості відновитися та часто підштовхують до нових ідей.

Хай і для Вас Кременецький ботанічний сад стане джерелом спокою, відновлення та натхнення. Хай виникне у Вас тисяча запитань і залишиться стільки ж вражень.

Сектор еколого-освітньої роботи
Кременецького ботанічного саду

НОВА МОНОГРАФІЯ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ ІЛЬЄНКА

Ольга ДУХ, кандидат біологічних наук

Творчий доробок доктора біологічних наук, професора кафедри біології, екології та методик їх навчання Миколи Ільєнка, автора 145 науково-теоретичних і навчально-методичних праць, в тому числі двох монографій та чотирьох навчальних посібників для студентів біологічних спеціальностей, поповнився монографією «Найважливіші поведінкові стереотипи тварин». В цьому академічному фаховому виданні описані основні види поведінки та психіки окремих безхребетних і хребетних тварин, серед яких основна увага приділена птахам і ссавцям, особливо приматам. Притому всі акти поведінки тварин об'єднані в такі, що в основному пов'язані з харчуванням, і такі, що пов'язані з харчуванням і розмноженням. Автор монографії розкриває залежність між поведінкою та психікою тварин, а також із рівнем розвитку їх нервової системи. При висвітленні цього питання широко використовує приклади інстинктивних реакцій. Окремо висвітлюються проблеми наявності у тварин пам'яті, інсайту, альтруїзму, агресії, символічної мови. Матеріали монографії, її теоретичний зміст, методологічно-практичне навантаження та фактологічне наповнення матимуть вагомий фаховий значення для біологів, антропологів, психологів, медичних працівників, ветеринарних лікарів, студентів вищих закладів освіти біологічних спеціальностей, усіх, хто цікавиться природничо-науковою інформацією про фауну планети і України зокрема.

У своєму дослідженні науковець наголошує, що поведінка і психіка тварин тісно взаємопов'язані та залежать від рівня розвитку їх нервової системи. Стан психіки тварин оцінюють на основі спостереження за ними в природі. Вивчення поведінки тварин вимагає обов'язкового використання досягнень іншої біологічної науки – психології тварин, а також входження у сферу ще однієї науки цього ряду – етології, як науки про поведінку, бо саме етологія пояснює, що поведінка тварин виявляє їх здатність до функціональної діяльності високого рівня, особливо у сфері споживання та розмноження, про що засвідчують здійснювані твариною окремі життєво необхідні операції, як локомоція, маніпуляція, побудова захисних споруд, охорона території, міграція, вибір партнера, турбота про потомство, а регуляторами згаданих функцій виступають або інсайт, або умовні рефлекси (в людини такими регуляторами виступають усвідомлені дії). Оцінка психічного стану тварини, її здатності пам'ятати і будувати плани здійснюється тільки на основі спостереження за зовнішніми проявами її поведінки, тобто аналіз поведінки тварини є основою об'єктивної оцінки її внутрішнього стану. Саме поведінка тварини свідчить, наскільки вона агресивна, емоційно збуджена чи пригнічена, яку має пам'ять і наскільки здатна доцільно спрямовувати свої дії. А це означає, що психіка і поведінка тварини тісно взаємопов'язані (на відміну від людини, в якій поведінка не завжди відповідає психічному стану, бо формується ще й іншими, часто потужнішими за внутрішній стан, побічними факторами, насамперед соціальними. Образно кажучи, тварини, на відміну від людини, лукавити не вміють!).

В монографії згадується про біхевіоризм, як напрям сучасної американської психології, за яким поведінка тварини (і людини також!) є комплексом секреторних і м'язових реакцій організму на зовнішні стимули за системою «стимул–реакція». Охарактеризовані й інші підходи до тематичної проблеми монографії, зокрема, гештальтпсихологія, прихильники якої акцентують на важливості не окремих відчуттів живого організму, а цілих образів, що формуються у психіці людини чи тварини. Не залишилися поза увагою автора теоретичні та методичні підходи, пропонувані сучасними природничо-науковими напрямками з галузей зоопсихології, порівняльної психології, психофізіології, етології, фізіології вищої нервової діяльності.

Монографія професора Миколи Ільєнка – своєрідна енциклопедія методів дослідження проблем і тем природничо-наукової спрямованості. Тут йдеться і про всім відомі методи спостереження, експерименту, порівняння, статистики із застосуванням сучасних способів фіксації їх результатів. Однак основна увага приділяється методам спеціальним: методу співставлення етограм з детальною реєстрацією елементів поведінки тварин, методу ізоляції як вивчення поведінки тварин в умовах відриву від природного середовища, методу муляжів як заміни дійсних об'єктів їх копіями-муляжами, метод руйнування окремих ділянок центральної нервової системи і метод живлення електродів в окремі ділянки мозку, методи телекомунікації, телеметрії, використання датчиків для вивчення поведінки тварин у природних умовах, метод тримання, метод проб і помилок, введення хімічних речовин для створення штучних умов існування тварини.

Автор висвітлює виникнення, предмет, завдання, значення, зміст і основні етапи становлення етології – науки про поведінку тварин. Він стверджує, що класична етологія розпочиналася як «дослідження інстинктів» і «біологія поведінки», де центральне місце належало концепції інстинкту, та з часом етологи приходять до переконання, що багатьом видам тварин, як і людині, характерні емоції, альтруїзм, егоїзм, імпринтинг, інсайт, турбота про потомство, агресивність, охорона належної їм території, страх, паніка, міміка, будівельна діяльність, ієрархія, соціалізація. В монографії продемонстровано, як на основі вивчення основних характеристик і особливостей тварин можна перейти до вивчення окремих поведінкових паттернів у порівнянні з поведінкою людини. Проголошується незаперечна істина: як неможливо відокремити структуру від функції, так само неможливо й уявити психіку без поведінки. Ілюстрація такої істини: міміка і психічний стан живої істоти (людини чи тварини) в момент активного і збуджуючого зовнішнього впливу.

Поведінка тварини – явище складне, яке визначається геномом тварини. Всі форми такої поведінки відіграють важливу роль у механізмах природного відбору: обирається така форма поведінки, яка сприяє виживанню особини, а відтак і популяції, до якої вона належить. Для цього насамперед необхідна стабільність внутрішнього середовища (гомеостаз) як одна із найважливіших умов життєдіяльності організму через здійснення фундаментальних біохімічних і фізіологічних процесів. У цьому контексті наголошується на важливості взаємодії тварин у біоценозі, бо така взаємодія виступає провідним елементом їх поведінки у контексті життєзабезпечення: тут йдеться про порятунок втечею, маскування та використання природного камуфляжу, переміщення тубунами і зграями (своєрідний захисний колективізм!), захист потомства дорослими особинами, зокрема захист від нападників із застосуванням рогів, зубів, копит, а також згадуваний вище альтруїзм, як попередження про загрозу з ризиком самому постраждати від цієї загрози.

Автор нагадує, що всі види поведінкових актів тварин поділяються на дві групи: акти, пов'язані зі споживанням, і акти, спрямовані на репродукцію роду. Це найважливіші функції кожного живого організму. Пошуки продуктів споживання – найважливіше завдання і складова проблема для всякої живої істоти, в тому числі і для високоорганізованих тварин. Саме в цьому процесі ссавці виявляють високий рівень організації своєї діяльності із забезпечення їжею: вовки, наприклад, полюють зграями, нападають на окрему незахищену особину, споживають впольований продукт не хаотично, а згідно відповідної, прийнятої у їх зграї ієрархії. Крім цього, тварини належним чином враховують умови споживання: при нестачі їжі чи навіть при її помітному і відчутному зменшенні вони мігрують, шукають нові ареали полювання (аналогія: кочова діяльність первісних людей). Причому тварини перед міграцією накопичують у своєму організмі запас поживних речовин. Здійснення процесу міграції засвідчує високий поведінковий рівень тварин: об'єднання в групи певної структури та ієрархії, орієнтація в просторі, швидкість руху – все це має своє чітке обґрунтування, продиктоване обставинами міграції та залежне від можливостей групи.

У поведінковій діяльності тварин особливо цікавим явищем виступає поділ їжі між окремими особинами. Тут працює принцип тваринного альтруїзму (у кращому розумінні цього терміну!): поділитися або навіть уступити їжу особині, що критично її потребує, але позбавлена змоги до самозабезпечення. В цьому, безумовно, комплексно проявляються і емпатія, і альтруїзм, а також інстинкт. Для вирішення такої важливої як забезпечення їжею тварини формують запаси кормів. Крім цього, вони здатні на певні маніпуляції і при здобуванні їжі, і перед її

споживанням, здійснюючи відповідні операції з обробки здобутого продукту.

Маніпуляції при здобуванні, обробці та споживанні їжі стали важливою передумовою та зумовили необхідність використання різноманітних знарядь як засобів впливу на довкілля в процесі цілеспрямованої діяльності по забезпеченню власного життєіснування. З огляду на це, вивчення та інтерпретація маніпуляцій тварини – важливий момент у розумінні еволюції людини. Застосування тваринами примітивних знарядь праці як предметів впливу на довкілля з метою полегшення процесу здобування їжі – перспективна проблема для наукового аналізу у сфері природознавства, вважає автор монографії.

Цікавим явищем являється територіальна поведінка тварин: вони захищають певну територію (погрожуючим попередженням потенційних нападників чи конкурентів на ній) як місцезнаходження запасів їжі для себе і свого потомства. Особлива деталь: захищаючи свою територію, точніше запаси їжі на ній, тварини не ворогують і навіть не конкурують з тими видами живих істот, які споживають інші природні продукти.

Окремий розділ монографії присвячено поведінці, психічним явищам і процесу розмноження, де спостерігаються певні правила та закономірності. Зокрема, залицання, шлюбні ритуали і контакти між особинами різної статі розпочинаються лише з досягненнями ними статевої зрілості. Біологічне пристосування тварин визначається не тільки здатністю вижити навіть у складних умовах, а й внеском у збереження свого генофонду. Спеціальної уваги заслуговує будівельна діяльність живих істот, для якої окремі їх види об'єднуються в специфічні соціуми (боби, терміти, бджоли та інші).

Такий вид поведінкової діяльності як турбота про потомство присутній в усіх хребетних і навіть у деяких безхребетних. А що стосується годування потомства, то в цьому процесі беруть рівноцінну участь і самка, і самець. Вони однаково активні й на наступному етапі життєдіяльності потомства – на етапі його навчання, аби воно здобуло навички безпечного існування в цьому не зовсім безпечному світі. Тут тваринам допомагає інсайт як інтуїтивне сприйняття небезпеки і знаходження способів і форм захисту від неї.

В монографії йдеться і про особливості поведінки та психіки представників різних видів тварин, як у спілкуванні, розмноженні, захисті та забезпеченні життєдіяльності, так і у відношенні до довкілля, особливо до інших живих утворень. Наголошено, що тварини виявляють елементи гри, як дії без результату, та дослідження – пошуку кращого варіанту діяльності. У цих процесах тварини, що живуть групами, формують відносини підлеглості: наявність лідера групи, турбота сильних про слабких, ізоляція від стороннього впливу, забезпечення порядку у споживанні, у шлюбних стосунках – і все це із дотриманням суворих правил ієрархії. Однак упорядкована поведінка не означає відсутності чи навіть применшення ролі боротьби за виживання: така боротьба обумовлюється потребою вижити та регулюється еволюційно усталеними правилами поведінки тварин.

Автор монографії за необхідністю аналізує поведінку людини, як одного із приматів, підкреслюючи, що у тварин переважають інстинкти та комплекси безумовних рефлексів, а в людини – свідомість і мова, що уможливило її цілеспрямовану трудову діяльність. Суттєві відмінності існують і в дослідницькій діяльності: якщо людина досліджує заради пошуку форм і засобів вирішення певних завдань і проблем, то тварина здійснює дослідницький пошук у царині споживання та розмноження, де стимулами та напрямками такого пошуку виступають голод, спрага, статевий потяг. Якщо тварина вирішує три згадані проблеми, то це вже не є дослідженням нового, а вирішенням одвічних проблем життєзабезпечення.

Йдеться в монографії і про процеси спілкування між тваринами: від моменту народження, що передбачає спільну турботу про потомство, і впродовж всіх наступних етапів їх існування. Тут не просто важливу, а провідну роль відіграє «мова» тварин, що за своєю суттю являє усталену та закріплену в рефлексах сигнальну систему. «Мова» тварин – це сукупність конкретних сигналів (світло, звук, запах, поза, дія), які відображають стан тварини в конкретний момент і в конкретній поведінковій ситуації. Описана здатність тварин до символізації – сприймати відповідність між символами (світловими, звуковими, руховими) та предметами і явищами, яких ці символи позначають. Зокрема, тварини символічно сприймають і символічно реагують на різну кількість об'єктів спілкування (зустрічі, зіткнення, взаємодія): вони по-різному сприймають одиничний предмет чи об'єкт, малу чи обмежену їх кількість, або значну, майже неохопну чи навіть неохопну кількість предметів чи об'єктів. Характеризує автор монографії і здатність тварин до навчання «мови-посередника» (з використанням жести, значків-лексиграм): такому навчанню особливо легко піддаються примати, дельфіни, окремі птахи. Діяльність тварин здійснюється на рівні елементарної сенсорної психіки (у більшості тварин на рівні перцептивної як безпосереднього відображення реальності органами чуттів). Що стосується трудової діяльності тварин, то вона починається із здатності передніх кінцівок до маніпуляцій з предметами.

У підсумку, автор монографії характеризує основні аргументи, що застосовуються науковцями в демонстрації та доведенні відносної спорідненості людини і тварини: гомологія окремих органів і систем, близькість генотипу людини і тварини, наявність атаківмізмів і рудиментів в організмі людини та все інше, що говорить і свідчить про єдність усього живого на планеті Земля.

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАЛЬНО-ПОЛЬОВОЇ ПРАКТИКИ

Практична підготовка студентів спеціальностей «Біологія та здоров'я людини» та «Екологія» Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка проводиться в активному освітньому середовищі на базі природоохоронних установ регіону Національного природного парку «Кременецькі гори», Кременецького ботанічного саду та науково-дослідних лабораторій нашого освітнього закладу.

Науковці кафедри біології, екології та методик їх навчання, кандидати біологічних наук, доценти Неля Цицюра, Ольга Дух, Оксана Галаган та кандидат історичних наук, доцент Ольга Кратко разом зі студентами 21-Б, 31-Б, 21-Е та 31-Е груп підвели підсумки літньої навчально-польових практик 2023 року, де було оцінено результати самостійної роботи майбутніх учителів біології та екології.

Проведення навчально-польових практик з ботаніки, зоології, загальної та ландшафтно-екології дозволяє ознайомитись з біорізноманіттям регіону Північного Поділля, його сучасним станом та антропогенною трансформацією, а проведення екскурсій на базі місцевих природоохоронних територій сприяє посиленню регіонального контексту. Навчально-польова практика проводиться у природних екосистемах, де студенти вчаться працювати самостійно і в команді, поглиблюють знання, отримані у процесі аудиторного навчання, та збирають матеріали для гербаріїв, колекцій і наукових робіт.

ЕКОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Оксана ГАЛАГАН, кандидат біологічних наук, доцент

Видавничим центром Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти опубліковано матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Наукові, методичні та організаційні виклики для закладів освіти і громадськості щодо екологічної освіти та виховання у воєнний і післявоєнний періоди». Редакційну колегію збірника очолював відповідальний редактор, доктор біологічних наук, завідувач кафедри змісту і методик навчальних предметів Тернопільського ОКІППО, професор Володимир Черняк. У Збірнику матеріалів поміщено 65 науково-аналітичних статей фахівців природничо-наукового профілю із 22 науково-дослідницьких і науково-освітніх інституцій України та зарубіжжя. Відповідно до тематичних секційних напрямків роботи Конференції збірник її матеріалів містить п'ять розділів: «Формування нових напрямів екологічної освіти та виховання в контексті впливу воєнних дій та їхніх наслідків на довкілля та здоров'я людей», «Повоєнне суспільство та еколого-патріотичне виховання: новітні аспекти взаємодії та інтерпретації: прогнози на майбутнє», «Оцінка впливу воєнних дій та їхніх наслідків на людей та довкілля України», «Постаті та події в контексті екологічної освіти».

Перший розділ Збірника відкривається статтею нашого науковця, кандидата педагогічних наук Т.Є.Бондаренко «Сучасні технології в організації екологічної освіти в Україні», де розглянуто актуальну проблему екологічного виховання учнів загальноосвітньої школи, визначено сучасні технології формування їх проєкологічної поведінки, що запобігають моральній ескаляції школярів і сприяють формуванню екологічної культури молодого покоління. «Екологічна освіта в умовах воєнного стану» – тема статті доцента О.Ю.Васильківа (Івано-Франківський ОКІППО). Автор наголошує, що екологічна освіта виступає важливим елементом освітньої політики суспільства, особливо в умовах воєнного стану, коли загострюється проблема збереження природного довкілля та природних ресурсів. Наукові співробітники Тернопільського ОКІППО, доцент І.М.Вітенко, Л.А.Кучер і З.П.Миколів, висвітлюючи «Інноваційні аспекти реалізації екологічної дослідницької діяльності в умовах реформування української школи», обґрунтовують необхідність створення ефективних умов для гармонійного розвитку особистості в режимі воєнного стану. Їх колега, методист В.Я.Гайда аналізує процес «Формування ключових компетентностей учнів у середовищі сталого розвитку на засадах STEM-навчання». Співробітники Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді І.І.Герц, Т.А.Гуцало і М.П.Валігура у статті «Природотерапія як засіб психологічної релаксації учнівської молоді в умовах воєнного та післявоєнного стану» висвітлюють можливості використання релаксійно-екологічної стежки закладу позашкільної освіти для соціальної та психологічної релаксації дітей і дорослих. «STEM-освіта як інструмент реалізації екологічної освіти» – тема дослідження фахівців Інституту модернізації змісту освіти Ю.І.Залевського та С.Л.Горбенка. Науковці цієї ж установи В.В.Чорноморець і В.І.Василенко представляють інформацію про організацію та проведення щорічного екологічного заходу «STEM-тиждень-2023». Тернополяни Л.Б.Коненко та О.В.Іваночко характеризують особливості «Формування екологічної компетентності молодшого школяра в контексті впливу воєнних дій». Про «Національно-патріотичне виховання через вивчення біорізноманітності рідного краю» говорить педагог М.Ф.Лохвицька. Науковці Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського І.Б.Привроцька і Л.Я.Федонюк визначають «Роль екологічної освіти у підготовці ме-

дичних працівників в умовах військових дій», а методист Тернопільського ОКІППО Г.І.Смерека характеризує «Екологічну освіту і виховання як засіб формування життєвих компетентностей особистості». У дослідженні «Формування екологічної свідомості як умова становлення екологічного суспільства» аналіз проблематики продовжує доцент Тернопільського НПУ імені Володимира Гнатюка І.Ю.Чеболда. Ґрунтовне, побудоване на місцевому матеріалі Тернопілля та конкретно ілюстроване дослідження «Екологічне виховання молоді – один із пріоритетних напрямків роботи закладу в умовах воєнного стану» представили професор Тернопільського ОКІППО В.М.Черняк і педагог-організатор із Монастириська Б.Б.Кравчук. Професор Куявсько-Поморської Академії (Республіка Польща) О.І.Янкович висвітлює «Особливості екологічної освіти майбутніх учителів і вихователів в умовах воєнного стану».

«Повоєнне суспільство та еколого-патріотичне виховання – новітні аспекти взаємодії та інтерпретації: прогнози на майбутнє» – тематика другого розділу Збірника. «Екологічна етика як наука: поняття моралі в екології» стали проблематикою статті науковців Тернопільського ОКІППО Р.С.Брика та О.В.Городецької, в якій питання екологічної етики висвітлені в аспекті тісного взаємозв'язку людини і природи. Полтавський науковець, професор С.В.ґапон і його тернопільський колега, професор В.М.Черняк характеризують «Екологічне виховання студентської молоді на прикладі фіторізноманіття Ботанічного заказника «ґолицький» (Тернопільська область)». Тему модернізує педагог із Заліщицького району М.М.Данилюк: він аналізує «Екологічне виховання в епоху цифрових інновацій». «Деякі аспекти зміни принципів менеджменту природоохоронних територій у повоєнний час» висвітлюють науковець Інституту екології Карпат НАН України О.О.Кагало та співробітники Тернопільського ОКІППО О.М.Петровський і В.М.Черняк. Науковий співробітник Національного ботанічного саду імені М.М.Гришка НАН України А.В.Клименко пише про «Всеукраїнський парк пам'яті борців за свободу та незалежність України як один із прикладів екологічного парку на території великого міста». «Формування у здобувачів освіти патріотизму на уроках трудового навчання та технологій: інтегрування навчальних матеріалів з української літератури» – тема статті співробітників Тернопільського ОКІППО О.Я.Колодійчука та М.М.Кондиреві, а їх колега С.Б.Кухтяк розробляє проблему «Формування громадянської та національної самосвідомості особистості в освітньому середовищі через зміст навчання в початковій школі». У цьому ж тематичному секторі працює ще один представник Тернопільського ОКІППО Т.В.Меґера з темою дослідження «Екологічне виховання сучасної молоді як один із компонентів концепції національно-патріотичного виховання». «Тварини і війна. Еколого-просвітницька робота щодо збереження орнітофауни міст і приміських зон під час війни та повоєнного відновлення» – таку специфічну природоохоронну проблему підіймають магістр Жешувського університету І.В.Медведева та науковець Інституту екології Карпат О.О.Кагало. Фахівець Тернопільського ОКІППО О.В.Миць визначає «Вплив Першої світової війни на стан екології: історичний та статистичний аналіз матеріалів і масиву досліджень даного питання в контексті відновлення навколишнього середовища після війни». Про «Екологічні акції заради перемоги» як про актуальні заходи, що сприяють формуванню екологічної культури та національної свідомості, пишуть директор Тернопільського ОКІППО О.М.Петровський та директор Скала-Подільського дитячого парку В.Г.Стефана. «Міжгалузева інтеграція екологічної та мистецької освіти» – тема дослідження методиста Тернопільського

ОКІППО Н.Р.Саранчука. Увагу його колег Н.Б.Стрийвуса та Г.І.Герасимчука привернули «Особливості еколого-патріотичного виховання особистості в умовах сьогодення».

Проблематика третього розділу – «Оцінка впливу воєнних дій та їх наслідків на людей і довкілля України». «Оцінку впливу на довкілля в умовах воєнного стану» як процедуру оцінки можливих наслідків воєнних дій визначають науковці Європейського університету І.А.Діденко і А.Ю.Амбер. Дискусійну тему «Інвазійні види дерев: загроза чи перспективи для лісових екосистем?» запропонували наші фахівці, доценти О.Б.Бондар і Н.І.Цицюра. Науково-педагогічні працівники Рівненського державного гуманітарного університету С.О.Глінська та С.С.Штокало і працівник держпідприємства «Ліси України» С.О.Костючек аналізують «Раритетні види та угруповання а межах філії «Висоцьке лісове господарство» ДП «Ліси України». Професор Тернопільського НПУ імені Володимира Гнатюка В.В.Грубіно розкриває не просто актуальну, а болючу проблему «Екоцид. Що вже накоїли росіяни в Україні». «Емоційне здоров'я особистості педагога як показник стресостійкості в умовах сьогодення» – тема дослідження доцента Тернопільського ОКІППО О.Я.Жизномирської, а її колеги Т.Г.Іванюк і В.Є.Кавецький розповідають про «Діагностичне тестування для виявлення освітніх втрат і коригування діяльності вчителя» та про «Психолого-педагогічний супровід професійної діяльності педагога в умовах воєнного стану» відповідно. Педагог Більче-Золотецької загальноосвітньої школи О.П.Ковалишин визначає «Можливість використання будівельного сміття, що утворилося внаслідок руйнування будівель під час війни, для відновлення інфраструктури».

Сказали своє слово і представники воєнної науки: науковці Національного університету оборони імені Івана Черняховського Л.Т.Котляренко і М.Р.Виклюк висвітлюють питання «Екологічна безпека України в умовах воєнного стану». Науковий співробітник Кременецького ботанічного саду Л.Л.Онук пише про результати дослідження «Реінтродукції рідкісних видів рослин Кременецьких гір». Директор Кременецького медичного коледжу імені Арсена Річинського П.Є.Мазур і викладач Ю.О.Чечурін характеризують «Вплив воєнних дій та їх наслідків на людей і довкілля України». Цю проблему конкретизують науковці Уманського національного університету садівництва, професор В.П.Шлапак і доцент І.Є.Іващенко у статті «Вплив воєнних дій на лісове господарство України». «Перспективи збереження та відновлення лісів України після завершення воєнних дій» висвітлює завідувач відділу екосистемології Інституту екології Карпат НАН України І.М.Шлаківська. У цьому ж проблемно-тематичному полі знаходиться стаття методиста Тернопільського ОКІППО С.О.Ярмолинської «Вплив війни на психічне здоров'я та життя підлітків».

У четвертому розділі Збірника автори статей досліджують «Потенціал закладів освіти України у формуванні екологічних компетентностей здобувачів освіти в умовах Нової української школи». Закономірно, що розділ стартує статтею «Теоретико-методологічні засади формування вищої освіти Нової української школи» авторства доцента Тернопільського ОКІППО Н.Р.Бабова і студентки Тернопільського НПУ імені Володимира Гнатюка Д.С.Бабова. Методист згаданого ОКІППО Н.Р.Березюк обрав темою дослідження «Використання елементів агроінженерії в STEM: інтердисциплінарний підхід», а науковий співробітник Інституту модернізації змісту освіти І.П.Василяшко – «STEM-підходи у формуванні екологічних компетентностей здобувачів освіти в умовах Нової української школи». «Аналітичний підхід як основу інноваційної діяльності закладу освіти в умовах викликів сьогодення» харак-

теризують співробітники Тернопільського ОКІППО, доцент І.М.Вітенко та методисти Л.А.Кучер і З.П.Миколів. Їх колега, доцент О.Р.Олексюк (у співавторстві з І.М.Вітенко) висвітлюють процес «Використання онлайн-сервісів та мобільних застосунків для формування екологічної компетентності учнів». Вчитель біології із Бучацького району Л.М.Вітович розповідає про «Лікарські рослини Бучаччини і перспективи їх використання при вивченні біології». «Освіта в умовах сьогодення» – тема публікації, підготовленої професором В.М.Черняком (Тернопільський ОКІППО), магістром Т.Б.Вітович (Тернопільський НПУ імені Володимира Гнатюка) і педагогом Л.М.Вітович (Бучацький район). У статті «Екологізація освіти як стратегічний пріоритет у розвитку університету» освітанську тематику продовжує професор Білоцерківського національного аграрного університету Т.М.Димань.

Магістрантка нашої Академії І.І.Копитчак пише про «Використання компетентісно-орієнтованих завдань на уроках біології та екології з метою формування пізнавальних інтересів учнів 10–11 класів». Про «Особливості освітнього туризму у Кременецькому ботанічному саду» розповідає його науковий співробітник А.М.Лісничук. Методист Тернопільського ОКІППО О.Я.М'яковська досліджує процес «Формування екологічної компетентності здобувачів освіти через призму STEM-освіти». «Роль закладу позашкільної освіти у формуванні соціально-екологічних компетентностей здобувачів освіти» визначають науковці С.О.Хома (Тернопільський ОКІППО) і Т.А.Гупало (Тернопільський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді). Вчитель хімії із Чернівців І.М.Шепенюк у своїй статті здійснює своєрідне узагальнення процесу «Формування екологічної компетентності учасників освітнього процесу Нової української школи». Про «Національний природний парк «Північне Поділля» як базову екологоосвітню платформу Нової української школи» пишуть його наукові співробітники Н.Д.Шушкевич, Т.Я.Тишко, М.З.Єргуньова. Доцент Харківського національного університету міського господарства імені О.М.Бекетова А.В.Якунін вказує на «Екологічні компетентності у структурі курсу вищої математики». Наукові працівники Енергодарського центру туризму, краєзнавства і спорту (Запорізька область) Н.В.Ясінська та І.А.Самойлова запропонували статтю «Співпраця закладів позашкільної та загальної середньої освіти як чинник якісної освіти».

Заключний розділ Збірника «Постаті та події в контексті екологічної освіти» відкриває стаття фахівця Мезинського національного природного парку (Чернігівщина) А.С.Наливайка «Непересічна постать наукової, освітньої та природоохоронної спільноти Чернігівщини в особі науковця і педагога Юрія Олександровича Карпенка». Завідувачка кафедри біології, екології та методик їх навчання нашої Академії, доцент Н.І.Цицюра публікує науково-біографічний матеріал «Черняк Володимир Максимович. Ювілей. 3 нагоди 75-річчя. 3 вдячності за своє наукове становлення вельмишановному Володимиру Максимовичу Черняку присвячую». «Гайда Юрій Іванович: вчений, педагог, новатор. На вшанування Юрія Івановича Гайди, якому виповнилося 60!» – таку науково-біографічну ювілейну інформацію публікують завідувач кафедри змісту і методик навчальних предметів Тернопільського ОКІППО, професор В.М.Черняк і методист цієї кафедри Г.І.Смерека. Науковці кафедри біології, екології та методик їх навчання нашої Академії, доценти О.К.Галаган, О.І.Дух і О.В.Тригуба спільно із професором В.М.Черняком публікують ювілейний біографічний матеріал «Життєвий і творчий шлях Нелі Іванівни Цицюри. 3 нагоди 55-річчя шановній колезі, педагогу, ботаніку присвячуємо».

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – ЗАСОБАМИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА

Інна РАТИНСЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент

Науково-творчий доробок науково-педагогічних працівників мистецького профілю нашої академії поповнився монографією «Формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами українського народного музичного мистецтва», яку підготували доктор педагогічних наук, професор Олександр Дем'янчук і кандидат педагогічних наук, старший викладач Мар'яна Томашівська. Видання рекомендовано до друку Вченою радою Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, а рецензували доктор педагогічних наук, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка В.М.Лабунець, доктор педагогічних наук, професор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка А.М.Растригіна і доктор педагогічних наук, професор Рівненського державного гуманітарного університету Я.В.Сверлюк.

У монографії авторами з'ясовано роль і значення психолого-педагогічного складника у професійній підготовці майбутніх учителів музики з використанням українського народного музичного мистецтва; доведено особливу важливість музичної психології, методики викладання циклу музично-теоретичних дисциплін у розвитку професійної компетентності майбутніх учителів музики; окреслено місце і функціональне призначення виконавських дисциплін у використанні українського народного музичного мистецтва як засобу формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Книга адресована науковцям, аспірантам, докторантам, викладачам мистецьких та педагогічних навчальних закладів, де здійснюється підготовка фахівців, пов'язана з розвитком музичного мистецтва, а також усім аматорам, які цікавляться проблемами мистецької освіти.

У виданні наголошується, що сучасний учитель музики – це фахівець, який повинен володіти широким спектром мистецьких знань, музично-виконавськими вміннями, досконалими психолого-педагогічними знаннями, бути комунікативною, всебічно сформованою особистістю. Тому професія вчителя музики передбачає спрямування різних видів музичної діяльності на забезпечення процесів становлення музичної культури та розвитку інтелектуального потенціалу особистості, виховання інтересу до духовних цінностей людства. На основі комплексу художніх знань формується мистецька ерудиція, освіченість учителя музики, художній кругозір, що є важливою умовою його успішної педагогічної діяльності. Підкреслено, що проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів музики, їхньої готовності до музично-просвітницької діяльності, соціальної активності є частиною загальної проблеми розвитку духовності не лише особистості, але й суспільства в цілому.

З огляду на це особливого значення набуває необхідність удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогічних мистецьких кадрів, наповнення її новим національним змістом, посилення культурологічної спрямованості навчання молоді на основі збереження духовно-історичних цінностей українського народу, використання у фаховій музичній підготовці етнічного мистецького фонду. Сучасні теорії філософії і педагогіки музичної освіти пропонують багато концептуальних ідей і технологій, що відображають провідні тенденції розвитку музичної освіти та професійної підготовки вчителів мистецьких дисциплін. Сьогодні важливого значення набуває проблема художньо-естетичного виховання молоді, яке здійснюється насамперед у процесі спілкування з мистецтвом, особливо з мистецтвом музичним.

Монографія складається із трьох тематичних розділів. В розділі «Теоретичні

засади проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів музики» професійна компетенція вчителя музики виступає як проблема науково-педагогічної теорії та практики. Тут же визначаються структура та педагогічні умови формування професійної компетентності вчителя музики і здійснюється аналіз категорійно-понятійного апарату даного тематичного дослідження. «Розробка моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами українського народного музичного мистецтва» – тематика другого розділу монографії, де українське народне мистецтво розглядається як засіб формування такої компетентності, характеризується структурно-функціональна модель такого формування та технологія реалізації цієї моделі. В третьому розділі йдеться про «Експериментальне дослідження ефективності формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами українського народного мистецтва». Автори пишуть про програму й організацію експериментальної роботи, про визначення стану сформованості професійної компетентності учителів музики, а також про аналіз результатів формувального етапу експерименту.

Автори монографії характеризують українське народне музичне мистецтво як засіб формування професійної компетентності, що є потужним джерелом професійних знань, умінь, навичок та особистісних якостей майбутніх учителів музики, якщо реалізується на засадах системності й етнокультурності, у межах особистісно-діяльного й компетентісного підходів. Сучасна вітчизняна освіта, зокрема мистецька, приділяє особливу увагу підготовці дослідчених, конкурентоспроможних педагогів, здатних на високому професійному рівні виконувати своє фахове призначення, постійно підвищувати та вдосконалювати свій професійний, інтелектуальний, культурний рівень, професійно-педагогічну компетентність.

У цьому зв'язку особливої актуальності набуває проблема формування професійної компетентності майбутнього вчителя музики як комплексної характеристики його особистості, сформованої в процесі освіти, виховання та розвитку, яка вміщує різносторонні професійні знання, загальнопедагогічні уміння, навички, креативність, самостійність, кращі особистісні якості, необхідні для успішного виконання професійної діяльності відповідно до вимог суспільства та концептуальних засад національної освіти.

В монографії зазначається, що сучасна компетентісна парадигма освіти має за мету переорієнтацію оцінки результатів професійної освіти з поняття «навченість», «освіченість», «вихованість» на поняття «компетентність», «компетенції». В основі комплексної оцінки майбутнього фахівця можна виділити два рівні: професійна і особистісна компетентність. На рівні професійної компетентності оцінюється інструментальний рівень – конкретні знання і навички в професійній діяльності; нормативно-ціннісний рівень, включає стандарт поведінки в освітньому середовищі. На рівні особистісної компетентності оцінюється рівень проміжних умінь – універсальні комунікативні й мислительні навички особистого розвитку; базовий рівень включає особистісні характеристики, рівні мотивації й саморозвитку.

Враховуючи той факт, що збереження та популяризація національної культури, національних цінностей та ідеалів, їх відтворення і поширення з метою збагачення освітнього соціокультурного простору особистості молоді людини визнані пріоритетом української державної освітньої політики, учителі мистецьких дисциплін покликані реалізувати у своїй професійній діяльності відповідальні

завдання передачі національної культурної спадщини прийдешнім поколінням. А це, вважають автори монографії, вимагає виконання комплексу завдань: по-перше, окреслити сферу функціонування українського народного мистецтва в сучасних соціальнокультурних умовах і в повсякденному житті, по-друге, оцінити значення професійної компетентності майбутнього учителя в контексті сучасних концептуальних підходів, принципів і технологій у галузі мистецької освіти; по-третє, виробити сучасне педагогічне бачення проблеми національної освіти та етнічної соціалізації студентів в умовах навчального закладу мистецького профілю; по-четверте, теоретично обґрунтувати професійно важливі компетенції майбутнього учителя музики в межах досліджуваної нами проблеми; по-п'яте, виробити наукову методологію та стратегію відбору змісту, засобів та організаційних форм роботи з використання народного музичного мистецтва у формуванні професійної компетентності майбутнього педагога-музиканта. Тому саме сьогодні невід'ємною частиною освітнього процесу в загальноосвітній школі й закладах вищої освіти мистецького профілю стають багатовікові надбання народного музичного мистецтва, в якому чільне місце займає народна пісня, дума, які відображають визначні події в історії українського народу, героїчну боротьбу українців проти соціального і національного гноблення, оспівують любов до свого краю, розкривають глибину ліричної душі людини, виражають віковичну надію українців на краще майбутнє.

Автори монографії вказують на те, що сучасні технології використання народного пісенного фольклору в мистецькій освіті спрямовані у таких напрямках: засвоєння студентами змісту, форм і методів роботи з фольклорним матеріалом; формування засобами народного мистецтва соціальноціннісної позиції майбутнього учителя музики; забезпечення всебічної мистецької освіченості особистості майбутнього учителя, розвиток професійно значущих знань і умінь; художнього виховання студентів, яке формує у них здатність сприймати, відчувати, переживати, оцінювати і любити народне мистецтво, насолоджуватися ним і створювати на його основі художні цінності; розуміння духовної цінності українського народного мистецтва у формуванні гармонійної особистості майбутнього учителя музики, розвиток його позитивних емоцій, моральності, духовності, естетичної компетентності; вирішення комплексу завдань, пов'язаних не тільки з тим, щоб прилучити студентів до краси народного мистецтва, навчити їх правильно розуміти прекрасне в українському пісенному фольклорі, а й залучити їх до активної діяльності з відродження, збереження і поширення його в молодіжному середовищі.

Важливо, що автори охарактеризували педагогічні умови реалізації моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами народного мистецтва: зорієнтованість освітнього процесу закладів вищої освіти на формування професійної компетентності майбутнього учителя; цілеспрямоване формування учителем мотивації до вивчення українського народного мистецтва, інтегрований підхід до відбору та застосування методично доцільних організаційних форм і методів формування професійної компетентності студентів, які ґрунтуються на народознавчій основі; використання у процесі формування професійної компетентності студентів можливостей позаосвітньої виховної роботи; формування інноваційного освітнього середовища в освітньому закладі як чинника професійного становлення майбутнього учителя.

Окремим розділом монографії

висвітлена участь і результати діяльності авторів з проведення експериментальних досліджень ефективності авторської моделі формування професійної компетентності вчителів музики засобами українського народного музичного мистецтва, з розробки та реалізації програми експериментальної роботи, спрямованої на вивчення наявного стану сформованості професійної компетентності учителів музики. Діагностика і якісний аналіз початкових і кінцевих результатів такої експериментальної роботи дозволила визначити наявність причинно-наслідкових зв'язків між рівнем професійної компетентності майбутніх учителів музики та методикою організації їх професійного навчання.

Автори монографії вказують на важливий соціально-політичний аспект у розвитку національного мистецтва в попередній період, коли діяла тенденція, за якою найбільш затребуваними інструментами були фортепіано, баян чи акордеон, значно рідше – скрипка, але незаслужено забутими та непопулярними вважалися інструменти, що стояли біля витоків народності: бандура, цимбали, сопілка та багато інших. Головна причина такого стану в тому, що українська культура сотні років перебувала «під патронажем» російської, польської, австрійської та інших культур, і через те деякі дослідники вважали її вторинною, сільською, провінційною. Культурні процеси гальмувала відсутність власної державності; наше суспільство втратило здатність цінувати свою унікальну музичну культуру, яка існувала віками. Проголошення незалежності України сприяло відродженню національної свідомості українського народу, формуванню власної політики, спрямованої на забезпечення вільного розвитку національної культури та збереження культурної спадщини. Константується той факт, що ми поступово повертаємося до своїх витоків, хоча цей шлях є досить складним і певною мірою тривалим та вимагає відповідних зусиль як соціально-економічного, так і духовно-культурного характеру, притому в масштабах усього суспільства та в усіх його сферах. Тому надзвичайно важливу роль у цьому процесі мають відіграти педагогіка нової формації, які зуміють навчити підрастаюче покоління поважати, любити рідну землю, рідне слово, рідну пісню; відродити любов до народних інструментів, розкрити та продемонструвати всьому світу їх широкі виражальні можливості.

Важливий практичний аспект, що відіграв провідну роль у підготовці тематичних матеріалів монографії, – це проведення педагогічного експерименту, в якому брали участь 36 учителів музичного мистецтва закладів загальної середньої освіти, 19 науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, 594 учні закладів загальної середньої освіти та 296 студентів закладів вищої освіти як експериментальної бази дослідження. У процесі експериментальної роботи було досліджено ефективність моделі формування професійної компетентності учителів музики засобами українського народного музичного мистецтва, а в основу такої роботи покладено гіпотезу, за якою впровадження моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами українського народного музичного мистецтва сприятиме зростанню рівня професійної компетентності майбутніх учителів музики за особистісно-мотиваційним, когнітивним, діяльнісним і рефлексивним компонентами. За матеріалами проведених експериментів сформульовано висновок, що твори народного мистецтва вивчаються у дещо обмеженому вигляді, а це вимагає внесення відповідних коректив у зміст і напрямки роботи з майбутніми учителями музики, вдосконалення навчальних планів і програм у контексті розширеного вивчення та практичного використання засобів українського народного музичного мистецтва.

ВОЛИНСЬКІ ПОСТАТІ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРІ

Назар БАГНЮК, Юлія КОНОНЬЧУК

Науковці нашої академії, доктор історичних наук Ірина Скакальська, кандидати історичних наук Володимир Собчук, Олександр Соловей, Галина Сеньківська, кандидат філософських наук Олена Мороз, кандидати філологічних наук Олег Василюшин і Олена Пасічник мають вагомі наукові праці з питань регіональної історії та культури. Результати власних історично-аналітичних досліджень вони використовують у своїй науково-педагогічній діяльності, публікують у наукових часописах, оприлюднюють із трибун наукових форумів. Матеріали їх теоретичних напрацювань за регіональною тематикою та в контексті життєтворчості відомих персоналій нашої давньої та недавньої історії лягли в основу даної публікації, бо дають змогу побачити фрагменти історії Волинського краю в персоналіях. Продовжуємо нашу публіцистичну розповідь...

Вчений і поет США із Великих Бережень

Змушені визнати, що ґрунтовних досліджень світоглядних аспектів творчості Олександра Неприцького-Грановського (уродженця с.Великі Беожці, Кременеччина) до цього часу не здійснювалось, а в тих публікаціях, які побачили світ в останні десятиріччя, насамперед завдяки наполегливій пошуково-науковій діяльності кременчанина Гаврила Чернихівського, переважає фактологічний підхід. Це формує потребу в системному вивченні творчості письменника-емігранта через призму національної концепції людини та концепту українського національного менталітету.

Олександр Неприцький-Грановський (1887–1976) належить до значних постатей національної історії, і пам'ять про яких незрівнянно менша від того внеску, який вони здійснили до скарбниці духовної культури свого народу. З рідною землею духовно він не розлучався ніколи, а тілесно – після першої чверті століття свого довгого життєвого шляху (прожив майже 90 років). Вчений, письменник, громадсько-політичний діяч, він зробив максимально багато для того, щоб прославити рідну землю на чужині. Перший професор-українець у США (університет штату Міннесота), автор більше 300 наукових праць, член академічних інституцій багатьох країн Америки та Європи; залишив у спадок колекцію з 3 тисяч українських писанок, бібліотеку та архів, де нараховується понад 10 тисяч позицій матеріалів і документів; написав 7 книг поетичних творів і декілька книг прози.

Характерна особливість наукової, громадсько-політичної та художньої творчості Олександра Неприцького-Грановського: залишивши рідну землю на початку творчого шляху, він до кінця своїх днів зберіг вірність національному духу, виявляв елементи національного припиняття світу та специфіку національного художнього відтворення дійсності. І в усіх виявах своєї творчої діяльності – наукової, громадської та художньої – він залишався яскравим представником української культури та носієм українського національного менталітету. Особливо рельєфно це проявляється при світоглядно-ментальному аналізі його поетичної творчості. За об'єкт дослідження не беремо поетичний доробок О. Неприцького-Грановського, датований першими десятиріччями ХХ століття, коли він був безпосередньо пов'язаним із рідною землею, з Україною, а звертаємося до поезії середини минулого сторіччя, коли автор вже кілька десятиліть (від 1913 р.) знаходився в еміграції. Йдеться насамперед про його поетичні книги „Іскри віри” (1953), „Гімн сонцю” (1958), „Сни зруйнованого замку” (1964). Всі – опубліковані в США.

Герой його поетичних творів – українець в усіх його іпостасях – від закоханого хлопця і до невгамовного бунтівника – зображений у світлі національної антропоцентричної концепції людини з українським синтетичним (навіть синергетичним) поєднанням природно-істотних, соціально-індивідуальних і духовно-особистісних ознак і характеристик.

Основи національної концепції людини, як серцевини і канви художнього стилю митця, зріло проглядалися в його ранніх художніх творах, де головні герої своїм характером не лише демонструє визначальні ментальні риси українця (антеїстичну єдність з рідною землею, індивідуалізм, толерантність, волеюлюбність, теїстичну відданість духовним ідеалам), а й виступають символічною єдністю природної істоти та одухотвореної особи. Провести лінію розподілу чи, як кажуть, демаркувати концептуальні підходи до людини та її ментальні характеристики практично неможливо: у Неприцького-Грановського ці дефініції одна одну обумовлюють і одна з одної випливають. Так, антеїстична єдність із природою будить в людині природну істоту, а статус або стан істоти для людини як частини природи (елемент антеїзму!) є необхідним, але перебування в ньому має бути якомога коротшим, бо такий статус (стан) і не визначає суті людини (хоча без нього людини немає!), і не сприяє вирішенню людських проблем, які у вивершенні своєму є духовними. Відхід від „страждань плоті”, тобто вихід зі стану істоти до вищого статусу – індивіда, а потім й особи – є дуже складним. „Як передати ніжність почуття, яке лиш можна глибоко відчувати? Безмірний скарб іде в нове життя, і звуки в нім душі не всім почути ...” А „почути звуки душі”, тобто зробити перший крок від людини-істоти до належного людській спільноті індивіда українцю допомагає кордоцентричне сприйняття світу: „Як

серце зранене – заплачуть очі, тоді чомусь полегшає мені”. Цей же кордоцентризм дає душевні сили вистояти в час випробування, зберегти свою індивідуальність: „Літа сумні в життєвій каруселі – моя ж любов незмінна, як ці скелі”.

Невідривність індивіда від національної спільноти Олександром Неприцьким-Грановським демонструється як духовна константа, що обумовлюється тими ж кордоцентричними витоками з антеїстичним контекстом: „Не раз в цій благородній чужині, де воля вряда з добробутом живе, мій рідний край ввижається мені – й журба моя у грудях спокій рве”. Кордоцентризм як глибоко духовне сприйняття долі рідного краю – України, що залишилася по ту сторону океану під гнітом комуністичного режиму, – загострює ностальгію від відчуття антеїстичної туги за батьківською землею до почуття болісної тривоги, за страждання свого народу, зв'язок з яким залишився і духовним, і кривним, незважаючи на часо- та просторову відірваність: „Невільно жити нам в щедрих краях волі і добра і геть забути всі скорботи синів окрадених Дніпра”.

У світлі загальноприйнятої концепції людини, людина як природна істота виступає споживачем дарованих природою благ, а людина як соціальний індивід є вже виробником суспільних благ у процесі праці та комунікації. Олександр Неприцький-Грановський у діяльності людини-виробника (соціального індивіда) знаходить і світло, і тіні. Це тим більше показово, що поетичний твір „Життя творчої сили” він пише та публікує в середині минулого століття, коли негативний вплив виробничої діяльності людини ще не був таким відчутним. Поет зауважує: „Люди, як кроти, порили нори й заклали копальні, фабрики. Отруйні випари і попіль з них накоїв досить шкоди: копальні, мов гроби, і запорошені оселі – лиш купи перегару із руди із фабрик зсипали сюди”. Однак, автора не залишає впевненість у позитивному вирішенні акцентованої, але не названої ним, соціально-екологічної проблеми та доцільності промислово-виробничого втручання в природні процеси: „Але тут б'є модерне джерело життя нової сили! Бо як би не було – для поступу тут гори зрили!” Тут не треба шукати недалекоглядності поета в аспекті переоцінки науково-технічних можливостей людства щодо забезпечення екологічного благополуччя – тут швидше йдеться про потенційні творчі можливості людини-виробника як соціального індивіда в її еволюції до людини творця як одухотвореної особи, здатної до глибокого пізнання та високої творчості. Слово, як засіб спілкування індивіда, передбачає творчий процес, як засіб самовираження особи: „Чому безплідні сіються слова, тоді як творчих діл потрібно?”.

Якщо антеїстичні потуги людини-істоти як споживача піднімають її до рівня людини-індивіда як виробника, то теїстичні устремління (теїстичне світобачення) людини-соціального індивіда виводить її на рівень одухотвореної особи, до статусу людини-творця: поет наголошує на теїстичних витоках або навіть теїстичному змісті творчого процесу особи-митця: „Щоб постать з безформності створити в Божественній красі, теплом налитій, різьбяр умів з богами говорити ...”.

Антеїстично-теїстично-кордоцентричні підвалини духовного світу поетичного героя Неприцького-Грановського злиті воедино у сердечно-душевному сприйнятті шанування рідної землі та поклоніння Всевишньому Богу, формують, забезпечують і гарантують синергетичну єдність трьох іпостасей людської сутності: природної істоти, соціального індивіда, одухотвореної особи. Саме концепт такої єдності дає змогу зрозуміти та пояснити парадоксальні на перший погляд феномени життя і творчості самого поета і його героїв. Насамперед, феномен його „подвійної любові” – до батьківської землі – України та до другої батьківщини – Америки. Прочитаймо: „Питає мене, як можу я любити два краї так неподільно? Ділити душу в них, своє життя і бути вірним їм обом – чи вільно?” – і бачимо, як глибоко та болісно проникла в серце та розум поета ця проблема. Відповідь приходить завдяки проекції триєдиної людської сутності на антеїстично-теїстичний сектор національного ментального поля: „Я їх обох люблю! Америку люблю я, як дружину, з якою щастя, хліб, життя ділю. А Україну я, як вірний син, люблю її над все, як рідну мати. Я кожен крок життя і кожен чин з любов'ю хочу їм обом віддати!”.

Народжений на українській землі як людська істота, влечений в мережива американського соціуму як соціальний індивід, він виявляє високі, даровані Богом почуття Любові, Вірності та Жертвості до свого людського природного начала – матері-України та до своєї соціальної форми – американської спільноти. В цьому вже вбачаються елементи синергетичної єдності людини з її природним та соціально-культурним оточенням, коли людина, об'єднавши ці сфери, стає значно більшим феноменом, аніж звичайна сума її природного та соціально-культурного компонентів, бо така сума примножується її ментальними силами, означеними теїзмом, антеїзмом, кордоцентризмом, екзистенційністю: „Предвічний Боже, наша сила росте в житті любові і добра! Подай думкам відважні крила, дай слову міць, а грудям віру, непереможність духа в боротьбі, а почуттям дай стрим і міру, – достойно жить, молитися Тобі!”.

Синергія окремої людини множить позитивним синергетичним обміном з іншою людиною, обміном, в якому

збагачуються обидві сторони. Внутрішня духовна синергія дозволяє людині зберегти свій творчий потенціал і на схилі літ, бо, як зазначає поет, такий потенціал виявляється не в тілесній силі, а в душевній сердечності, не лише не втрачений на життєвих дорогах, а й гартований перепадами долі – людська душа чинить опір деструктивній, негативній енергетиці власним синергетичним позитивом.

Антеїзм, як першу рису українського менталітету, О. Неприцький-Грановський розкриває з візуальною простотою: „Це ти, моя Волинь прекрасна, твої мережані поля, старий твій сум і сила власна, – моя чаруюча земля!”. Такий антеїзм набуває соціального забарвлення, має національно виражений контекст: „Заховалося Сонце за хмари – завстидалося тим, що побачило в нас на Землі...”. А потім конкретизується національним змістом: „Своїх очей з тих зір не зводжу: в них сяє відблиск України – з степів, руїни сміється в зорях, мерехкоче, думки лоскоче подій тривожно-небезпечних часів прийдешніх”. Антеїзм як любов до рідної землі трансформується в антеїзм як глибоку тривогу за її долю, за долю тих, хто на ній зріс і своїм потом зрошує її благодатні поля.

Ностальгія, зроджена антеїзмом, підсилюється кордоцентричним світовідчуттям і пориванням до творчості як душевного порятунку від духовних страждань. Стан християнської душі показаний в сердечно простих і традиційно знайомих картинках релігійного життя народу, і в теїстичних міркуваннях поета: „Шукайте Бога на Землі, знайдіть Його поміж живими! Покличте Бога з Неба; Він більш потрібен нам у злі – між мертвими чи між святими Його найменше треба!”. А далі йде виключно особистісне, з особистою відповідальністю та усвідомленням значення душевних якостей соціального індивіда: „Шукайте Господа в собі! Свої серця добром налийте Його діла творити, тавро посяне в злобі і з брата ніжно й щиро змийте, щоб з ним у мирі жити”.

Так Неприцький-Грановський веде нас від антеїзму до теїзму, від теїзму в індивідуалізм, а там – до кордоцентризму і толерантності, а суб'єкт його поетичних мандрівок – індивід, рівнозначно влечений у природу і соціум, в однаковій мірі залежний від них, і в тій же мірі від них вільний, бо має змогу шукати і творити.

Індивідуалізм поета має світоглядно актуальний і важливий в усі часи контекст: повага до кожного індивіда не виключає критичного ставлення до нього, а навпаки, акцентує індивідуальну відповідальність за соціальну поведінку, за особистий внесок у скарбницю народного блага. Соціальний портрет індивіда поет малює не лише на основі його суспільної поведінки чи особистого внеску в національну скарбницю, а й в історичній ретроспективі – через його ставлення до слави минулих літ і до тих, хто ту славу творив.

Повага до індивіда – передумова і перший крок до демократизму: не може бути демократичним суспільство, яке не шанує окремого індивіда, бо без вільного і шанованого окремого представника народу не може бути вільним сам народ і не може мати змоги до волевиявлення, адже волевиявлення має тільки індивідуальну форму. Немає волі взагалі, а є воля, свобода окремого індивіда. Демократія, воля, свобода – це потрібний вузол, який зв'язує воедино вільних індивідів як громадян у єдину національну державну спільноту.

До визначальних ознак демократичного суспільства належать плюралізм і толерантність, що виключають силові, тим більше насильницькі, форми та методи вирішення соціальних і політичних проблем: „Історію народів пише меч – це він встановлює закони. Допоки правом буде меч в руках зухвалих і загарбницьких народів, не буде між людьми спокою й згоди”.

Історія України підтверджує безперспективність „шляху бланан”, натомість актуалізує потребу толерантності, але толерантності не зовнішньої, не з ворогом, не з деспотом, бо толерантність з ними веде до покорі, до примирення із залежністю, а толерантності внутрішньої – із собою самим, із власним народом..

Кордоцентризм більше ніж інші ментальні риси українця має антеїстичні корені – народжені високими пориваннями думки, мають родинний зміст і родовий характер та спрямовуються у позитивну перспективу: „Летіть у світ. Летіть під наші стріхи: нащадків наших предків скрізь знайдіть. Не дайте спати, серце розбудіть, щоб рід наш у майбутнє ставив віхи”. Кордоцентризм у вищому своєму прояві – це глибокий біль серця, в першу чергу, біль антеїстичного походження: „Не чути спротиву – немов затиш, і Україну згадують, ніби вже мертву. Так легковажно світ забув про тих, що волі віддали найбільші жертви”.

Людина, яка відчуває біль серця, в якій болить серце за людей і світ, знаходить у своїй душі та серці місце для світу, для інших людей – тоді і їй знаходиться гідне місце у світі та в серцях інших... Незважаючи на багаторічну відірваність від Батьківщини, Олександр Неприцький-Грановський всією життєдіяльністю підтвердив свою невідривну приналежність до національного духовного простору, принципову вірність принципам українського антропоцентризму, національній концепції людини, а в художньо-літературній творчості висвітлює класичні риси українського національного менталітету.

(Закінчення в наступному номері)

ОРГАННА ТРАДИЦІЯ В КРЕМЕНЦІ СТАРТУВАЛА!

Ліна ВЕРЕСЕНЬ

Наше старовинне місто збагатилося ще однією гарною мистецькою традицією: наприкінці літа у Кременці стартував Міжнародний фестиваль органної музики «PAX ET BONUM» (МИР І ДОБРО). До відкриття цього дивовижного музичного заходу долучилися представники Кременецької міської ради, Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, насамперед кафедри музичних дисциплін та методик їх навчання, новоствореного Центру розвитку органної та літургійної музики та парафії Костелу святого Станіслава у Кременці.

Організатори та учасники Фестивалю «PAX ET BONUM» поставили собі завдання розкрити красу органного мистецтва, доторкнувшись до найглибших струн людської душі.

Концерти, які відбулися протягом трьох тижнів, – це ті ліки, що допомагають здолати синдром страху, тривоги, апатії та песимізму від звуків сирен. Цей період став для кременецької публіки фестивалним відкриттям нових виконавців. Наші двері відкриті для всіх, кому дороге та близьке мистецтво радості й краси, ім'я якому – Музика.

Фестиваль проходив з 25 серпня по 15 вересня у приміщенні Костелу святого Станіслава і включав чотири концерти з участю українських та зарубіжних органістів.

Спочатку проведемо невеличке «знайомство» з органом – головним винуватцем дійства, королем музичних інструментів, вигляд та тембр якого говорить про його велич, вище призначення, духовність та глибоку історію. Він став одним із символів давньої музики та натхненням для композиторів усіх наступних епох.

Отже, орган – це духовий клавішний

інструмент. Між клавішами і трубами (джерелом звуку інструменту) знаходяться повітрянагнітаючий пристрій і повітропроводи. Все це розміщено в загальному корпусі. Місце, де сидить виконавець, та знаходяться клавіатури і важелі управління, називається кафедрою. По суті, вона нагадує сучасний пульт управління складною машиною. Органіст, який грає на ручних і нижніх клавіатурах, не має можливості перемикаєти важелі тембрових регістрів. Це робить помічник по задалегідь написаній в нотах регістрівці. Діапазон великого органу може досягати 9,5 октави.

Організаторами першої частини органного фестивалю під назвою «КОНЦЕРТ СОЛІДАРНОСТІ» виступив колектив кафедри музичних дисциплін та методик їх навчання Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка.

З вітальними словами до присутніх звернувся міський голова Кременця

Андрій Смаглюк, проректор зі стратегічного планування та наукової роботи, доктор педагогічних наук, професор Микола Курач і керівник Центру розвитку органної та літургійної музики, кандидат мистецтвознавства академії Світлана Гуральна.

До програми концерту увійшли інструментальні твори у виконанні французького органіста Жана Марі Лебруа: «Соната для органу та чембало, опус 1, частина 1, №15 Токата All≈ Offertorio» Доменіко Ціполі; «Чакона» Йогана Пахельбеля; «Сонат до мажор у перекладі для органу» Дмитра Бортнянського; «Колискова» Луї В'єрна; «Аве Марія» Ференца Ліста; ноель на різдвяну тему «Votre Bonté Grand Dieu (Твоя Доброта, Великий Боже)» Клода Бальбастра.

Гармонійним доповненням до органної музики стали виступи львівської солістки Маріанни Лаби з аріями Йоганна Себастьяна Баха «Моє вірне серце радіє», Георга Фрідріха Генделя «Amen, alleluja» і твором Сезара Франка «Panis Angelicus» (Ангельський хліб).

Завершив виступи твір Франческо Паоло Тості «Аве Марія».

Продовжив фестиваль сольний органний концерт львів'янки Світлани Позднишевої «ОРГАННА УЗІКА БАРОКО». Піаністка, органістка, клавесиністка, наша гостя навчалась у Львівському державному музич-

ному училищі та Львівській національній музичній академії. Саме тут виокремилася основна сфера її творчих зацікавлень – привернення слухачів уваги до маловідомих фортепіанного репертуару.

У ньому простежуються дві основні лінії. Перша – популяризація доробку забутих українських митців. З цією метою були підготовані й реалізовані моноконцерти та звукозаписи творів В. Безкоровайного, Я. Ярославенка, Б. Дрималика, І. Левичького, Б. Кудрика, А. Рудницького та інших.

Другу лінію представляють рідко виконувані на українських концертних сценах фортепіанні твори ХХ-ХХІ століть, тож інтерпретація тісно поєдналася з дослідницькою, пошуковою і просвітницькою роботою. Серед улюблених композиторів – Б. Барток, А. Хінастера, Д. Лігеті, а також сучасні українські композитори.

Її діяльність дуже різноманітна: виступає з сольними концертами, у фортепіанному дуєті «Світлотін» із Ольгою Стрілецькою, в камерних ансамблях, проводить концерти-лекції, створює інтерактивні відео-уроки про клавішні інструменти («Історії родини Фортепіановичів»), організовує міжмистецькі події.

Навчання гри на органі розпочала у класі Івана Духнича, вдосконалювала майстерність на майстер-класах в Утерах у Лоренцо Гільмі. Працює концертмейстером у Львівській національній музичній академії, а також солісткою-органісткою у Львівському органному залі.

Виступала з концертами у багатьох містах України, Чехії, Польщі та Німеччини, брала участь у різноманітних майстер-класах і фестивалях, таких як «Камерні Вечори в Академії», «Dzenzelivka Classical Week» та «ЛюдкевичФест», «Pizzicato e Cantabile».

До програми виступів нашої львівської гості увійшли органні твори «Магніфікат» Жана-Франсуа Дандріє, «Фантазія» Георга Філіпа Телемана, «Чому хвилюєшся, моє серце» Семуеля Шайдта, «Соната-капрічіо» Марка-Антоніо Ціані, «Арія і варіації мі-мінор» Йоганна Пахельбеля, хоральна партія «Ісусе, Ти еси Світло Небесне, що розганяє тіні ночі» та «Прелюдія і fuga до мінор» Йоганна Себастьяна Баха, «Пассакалія» Георга Фрідріха Генделя.

Надзвичайно приємно було послухати програму виступів Світлани Позднишевої і відчути себе частинкою її музичного натхнення.

«IN GLORIA DOMINI» – таку назву носив третій концерт Міжнародного фестива-

лю органної музики «PAX ET BONUM» (Мир і Добро), що проходив у костелі святого Станіслава в Кременці. До його програми увійшли 13 творів відомих композиторів у виконанні соліста-органіста Львівського органного залу, лауреата національних та міжнародних конкурсів Віталія Дворового та лауреатів музичних конкурсів, науковців-інструменталістів кафедри мистецьких дисциплін та методики їх на-

вчання Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, кандидата мистецтвознавства, піаністки-органістки Світлани Гуральної і кандидата педагогічних наук, сопілкарки Мар'яни Томашівської.

Відкрили виступи Світлана Гуральна і Мар'яна Томашівська з твором Леонарда Коена «Hallelujah». Ще три твори прозвучали у виконанні Світлани Гуральної: Ян Свелінк «Ballo del Granduca SwWV 319», Тарквініо Мерула «Toccata del Primo tuono, Доменіко Ціполі «Toccata d-moll».

Після цього наша органістка передала виконавську естафету львівському гостю. Віталій Дворовий презентував «Прелюдія Соль мінор», «Гавот і Буре з Увертюри у французько-

Ця музика робить наш світ спокійнішим, одухотвореним і світлішим. Вона зближує і додає енергії миру і добра.

Фінальна частина Міжнародного фестивалю органної музики «PAX ET BONUM» (Мир і Добро) під назвою «ESPRESSIONE» завершилась у костелі святого Станіслава в Кременці з участю органістів Віктора Ляка та Олени Мацелюх і солістів Галини та Миколи Швидків.

Віктор Ляк – доктор гуманітарних наук Польської академії наук у галузі історії мистецтвознавства, професор університету Яна Кохановського в Кельце, експерт міністра культури і народної спадщини, фахівець з її консервативного збереження, керівник Міжнародного органного фестивалю Йоганна Себастьяна Баха, віце-президент Варшавського музичного товариства.

Провідна українська органістка Олена Мацелюх є солісткою Львівської національної філармонії, Рівненської обласної філармонії, а також Будинку органної та камерної музики у Львові. Один із кращих інтерпретаторів органної творчості Й.С.Баха у Східній Європі. Науковець в області органного мистецтва. Артистичний директор VI і VII Міжнародних фестивалів органної музики «Діапазон». У Львівській філармонії вона є засновником і директором п'яти Міжнародних фестивалів літньої пори «Pizzicato e Cantabile», а також двох зимових Бахівських фестивалів «Bach Contemporary International», продюсер і співорганізатор двох Міжнародних фестивалів органної музики у Рівному та у Чернівцях.

Микола Швидків (баритон) – заслужений артист України, соліст-вокаліст Рівненської обласної філармонії. Галина Швидків (сопрано) – заслужений працівник культури України, співачка (сопрано), доцент Рівненського державного гуманітарного університету. Подружжя є науковцями кафедри мистецьких дисциплін та методики їх навчання Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка.

Програма концерту включала твори «Passacaglia» Георга Мюффата, «Utwory na rozutyw»; хоральна прелюдія «Слава тобі, Ісусе» та «Фугетта» Й.С.Баха у виконанні Віктора Ляка, а також «Сарабанда з варіаціями», арію Ксеркса із опери «Ксеркс» (соло – Микола Швидків) та «Алелуїя» з ораторії «Месія» Г.Ф.Генделя, «Аллегро із Сонати ре мажор» Жуана ді Соза Карвалью, «Фантазія N2 ре мінор» Г.Ф.Телемана і «Ти мій спокій» Ф. Шуберта (соло – Галина

му стилі», «Пастораль Фа мажор (2-4 ч.)» і «Сарабанда з Партіти №1» Йоганна Себастьяна Баха, «Адажіо з Концерту для гобою» Алессандро Марчелло, «Balla dela batalia» Бернардо Стораче, «Тиха молитва» українського композитора Михайла Шука, «Чакона фа мінор» Йоганна Пахельбеля і «Пассакалія соль мінор» Георга Фрідріха Генделя.

Швидків) – ці твори виконала наша гостя Олена Мацелюх.

Організатором і ведучою концертної програми виступила доцент кафедри мистецьких дисциплін та методики їх навчання Інна Ратинська. Надіємось, що наступні концерти стануть цікавим і гідним продовженням Фестивалю.

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФЕСТИВАЛЬ «VIRTUOSO-2023»

Наш старовинний Кременець приємно сколихнула ще одна яскрава мистецька подія: тут стартував Всеукраїнський фестиваль інструментального виконавства «VIRTUOSO», організаторами якого виступили Кременецька міська рада, відділ культури і туризму Кременецької міської ради, Кременецька гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка, кафедра мистецьких дисциплін та методик їх навчання і Центр органної та літургійної музики.

До складу Організаційного комітету Фестивалю увійшли представники місцевої влади і кафедри мистецьких дисциплін та методик їх навчання КОГПА ім. Тараса Шевченка: Світлана Гуральна – голова комітету, кандидат мистецтвознавства, доцент, голова Центру органної та літургійної музики; Ганна Бобровська – начальник відділу культури та туризму Кременецької міської ради; Інна Ратинська – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафе-

композиторів», до якого включили твори С.Людкевича «Швачка-марш», Військовий марш «Під мурами Єрихону», «Голосіння», «Меланхолійний вальс», Січовий марш «Ой ішли наші славні запорожці», Чабарашка №1 і №2 та «Богородиця на ясній горі» В.

Камінського.

Музичну естафету підхопив уже знайомий нам киянин Ігор Рябов – український піаніст і педагог, лауреат міжнародних конкурсів, кандидат мистецтвознавства, доцент Національної музичної академії України ім.П.І.Чайковського, який провів майстер-клас «Легкі сонати віденських класиків» і підготував концерт «Романтизм у творах Ф. Шопена та В. Косенка», де виконав «Мазурки» тв. 17 (сі бемоль мажор, мі мінор, ля бемоль мажор, ля мінор), «Вальси» тв. 64 (ре бемоль мажор, до діз мінор, ля бемоль мажор), «Етюди» тв. 10 №1 та №12, тв. 25 №5 та №12 Ф.Шопена, а також «Мазурки» тв.3 (фа діз мінор, ре бемоль мажор, до діз мінор) та «Гавот» і «Пасакалія» з циклу «11 етюдів у формі старовинних танців» В.Косенка.

Під час закриття Всеукраїнського

дри; Оксана Легкун – кандидат мистецтвознавства, доцент; Світлана Олійник та Юлія Мельник – асистенти кафедри.

Розпочав виступи тернополянин Олег Кирилюк – піаніст-віртуоз, аспірант (асистент-стажист) Віденської академії музичного мистецтва та виконавства ім.Ф.Гульди у класі проф. Філіпа Раскіна, лауреат міжнародних та всеукраїнських конкурсів. Він провів майстер-клас «Виконавська майстерність у творах Й. С. Баха та Л. Бетховена» виконав «Токату до мінор» Й.С.Баха і «Rondo a Capriccio» тв. 129Соль мажор» та «Сонату тв. 2 №3» Л.Бетховена у рамках власного концерту «Виконавська майстерність у творах Й. С.Баха та Л.Бетховена».

Продовжили програму львівський дует піаністів «PIANO DUO», науковці кафедри спеціального фортепіано Львівської національної музичної академії ім.М.Лисенка, лауреати найвищих премій всеукраїнських та міжнародних конкурсів, подружжя Наталія Зубко (дипломантка мистецької програми міністра культури Польщі «GaudePolonia») та Петро Довгань (заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства). Вони провели майстер-класи «Подолання типових труднощів при вивченні етюдів» (Н.Зубко)

фестивалю інструментального виконавства своє мистецтво дарували представники нашої академії. Юна піаністка

Олега Дацюка презентували «Ноктюрн №20 до діз мінор» Ф. Шопена в аранжуванні О.Дацюка. Ще одна майбутня вчителька музичного мистецтва Ірина Матвійчук (фортепіано) продовжила виступи твором Джона Шмідта «All of me».

На завершення заключної частини Фестивалю у супроводі камерного оркестру під диригуванням Володимира Козачка виступили представники педагогів-музикознавців нашої академії, молоді

Начальник відділу культури та туризму Ганна Бобровська вручила учасникам Фестивалю пам'ятні подяки від Кременецької міської ради.

Фестиваль пройшов за фінансової підтримки первинної профспілкової організації працівників КОГПА ім. Тараса Шевченка, відділу культури та туризму Кременецької міської ради, кафедри мистецьких дисциплін та методик їх навчання КОГПА ім. Тараса Шевченка, музичного са-

наставниці студентства, піаністки Юлія Мельник («Сльози ре мінор» М.Шентюрк) і Світлана Гуральна з «Естрадною п'єсою Соль мажор» М.Скорика.

лону «Шлягер» та Центру вільного часу «Панорама» у Концертному залі Гуго Коллонтая Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

НАШ ГІСТЬ – СЕРГІЙ МАГЕРА

До Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка із творчим візитом прибув доцент кафедри оперного співу НМАУ ім.П.І.Чайковського, соліст Національної опери України, народний артист України, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка Сергій Магера зі своїми учнями. У Концертному залі Гуго Коллонтая він дав майстер-клас для студентів спеціальності «Музичне мистецтво» з вокалу з участю третьокурсника Івана Петручика та підготував концерт студентів свого класу в інструментальному супроводі концертмейстера, лауреата міжнародних конкурсів Вікторії Мраморнової.

До програми концерту увійшли твори у виконанні другокурсника Антона Бойка (арія Ксеркса з опери «Ксеркс» Г.Ф.Генделя та «Зоре моя вечірняя» на слова Т.Шевченка в обробці М.Лисенка), третьокурсника Олександра Вострякова (арія Колена з опери «Богема» Дж. Пучіні та «Підкручу я чорні вуса» М.Верменича), другокурсника-магістранта Данила Брижатога (арія Малатести з опери «Дон Паскуале» та українська народна пісня «Казав мені батько» в обробці М.Лисенка), третьокурсника Олександра Чижія (арія Камоенса з опери «Дон Себастьян» Г.Доніцетті та «Присвята» Р.Штрауса), першокурсника магістратури Володимира Соколовського (арія Графа з опери «Весілля Фігаро» В.А.Моцарта й «Останні квіти» М.Жербіна) та магістранта-другокурсника Владислава Фоміних (арія Поліфема з опери «Ацис і Галатея» та пісня І.Кушплера на слова Т.Шевченка «Ой по горі роман цвіте»).

Завершальним акордом виступів стала пісенна перлина Т.Шевченка в обробці Є.Козака «Думи мої...» та українська народна пісня «Дивлюсь я на небо» у виконанні народного артиста України Сергія Магери та дві пісні у дивовижному виконанні всього колективу гостей:

українська народна жартівлива «Ой знати-знати» і «Два кольори» О.Білаша та Д.Павличка.

Підготували зустріч доцент кафедри мистецьких дисциплін та методик їх навчання, заслужений артист України Микола Швидків та завідувач кафедри мистецьких дисциплін та методик їх навчання, доцент, кандидат педагогічних наук Інна Ратинська.

Такі дружні мистецькі заходи дарують емоційне задоволення присутнім, сприяють артистичному росту студентства і зміцнюють творчі стосунки з колективами освітніх закладів.

Сторінку підготувала Валентина КАЩУК

та «Художність виконання п'єс» (П.Довгань), по закінченні яких запропонували концерт «Захоплююча спадщина українських

Юлія Гребініченко у супроводі скрипалів-віртуозів, викладача Фахового коледжу Кременецької ОГПА ім. Тараса Шевченка

ЗМАГАННЯ З БІЛЬЯРДУ НА ПІДТРИМКУ ЗСУ

Олександр БЕЗНОСЮК, професор

У більярдному клубі Центру вільного часу „Панорама” м. Кременця відбулися благодійні Всеукраїнські змагання на Кубок ректора Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка серед науково-педагогічних працівників з більярду „Вільна піраміда” на підтримку ЗСУ. Це вже вдев'яте розігруються Кубки ректора, починаючи з 2014 року, та вдруге - серед науково-педагогічних працівників ЗВО України.

У змаганнях брали участь 15 спортсменів з 7 закладів вищої освіти України.

У командному заліку звання Чемпіона України виборола команда господарів - Кременецька гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка у складі Михайла Боднарця, Сергія Корицького, Віталія Кондратюка, Андрія Ковальчук і Василя Довгала (ректор - Афанасій Ломакович), друге місце посіла команда Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка, у складі Ростислава Лящука та Сергія Малахова (ректор - Буяк Богдан Богданович) і третє

місце - команда Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Міхно Олексій, Демянюк Олексій; ректор Володимир Бургов).

В особистому заліку переміг Анатолій Байцим (Волинський інститут економіки і менеджменту), друге місце - у Михайла Боднарця (Кременецька гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка), третє місце розділили Сергій Малахов (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка) та Віталій Кондратюк (Кременецька гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка).

В турнірі „Білія” (забита кількість куль до першої помилки) чемпіоном став Ростислав Ляшук (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка) - 9 куль, друге місце посів Олексій Міхно (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) - 8 куль і третє місце - Анатолій Байцим (Волинський інститут економіки і менеджменту) - 6 куль.

ОСІННЄ СПОРТИВНЕ СВЯТО

Вікторія КАМІНСЬКА

Вереснєве спортивне свято з нагоди Дня здоров'я, фізичної культури та спорту у фаховому коледжі Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка традиційно стартувало під звуки спортивного маршу і внесення символічного Прапора здоров'я та благополуччя, що піднімається для тих, хто веде здоровий спосіб життя і хоче бути здоровим, сильним і спритним.

Право внести Прапор надали кращим спортсменам коледжу Костянтину Іщуку та Денису Рибчуку. З вітальними словами до учасників дійства звернулися директор Фахового коледжу, доцент Роман Дубровський, начальник відділу культури і туризму райдержадміністрації Ганна Бобровська та начальник відділу у справах сім'ї, молоді та спорту міської ради Андрій Станіславенко.

Як завжди, у колі дружної спортивної сім'ї було нагороджено кращих із кращих спортсменів, які відзначені гідними досягненнями та успіхами, є членами збірних команд України, впевнено крокують крутими стежками спортивної слави і поповнюють скарбницю визначних здобутків освітнього закладу: Костянтина Іщука, Руслана Шиманського, Дениса Рибчука з 41-Фк групи, їх молодших колег по спеціальності Максима Прокопюка з 31-Фк групи, другокурсників Дарини Ільчук і Владислава Дворецького та Івана Ремізовича (21-Ток). Нагороди вручив Андрій Станіславенко.

У проведенні свята брали участь фахівці коледжу Катерина Єрусалимець, Василь Коханець, Юрій Яворський, Андрій Саєнко, Олександр Гурковський і Василь Трифонюк. Учасниками традиційних змагань стали команди Фахового коледжу 11-Фк групи (капітан Михайло Коваль), 11-Дк групи (капітан Ірина Миколайчук), 11-Мк групи (капітан Валентин Присяжнюк), 11-Рк групи (капітан Вікторія Сидорук) і 11-Ток групи (капітан Олександр Слив'юк), які показували свої здібності у конкурсах «Пінгвіни з м'ячем», «Хто швидше», «Перенесення м'яча», «Веселий бадмінтон» і «Купини».

Протягом свята для його учасників дарували свої музичні виступи соліст Володимир Панін (21-Мк) і танцюристи студії танцю «Орієнталь» Кременецького РБК (керівник Іванна Запольська).

За підсумками суддівської колегії під головуванням Василя Трифонюка, найкращі показники виявились у команди 11-Фк групи. До трійки переможців увійшли колективи першокурсників 11-Ток (II місце) і 11-Мк (III місце) груп. Покращити свій фізичний стан мають юні любителі спорту з 11-Дк та 11-Рк груп, які посіли відповідно четверту і п'яту позицію.

Але в юності ще попереду нові успіхи і гідні перемоги, до яких треба вчитися по-справжньому прагнути, заради яких необхідно наполегливо працювати. Гарного настрою учасникам свята додала пісня «А ми бажаєм вам добра» і подарунки від студентської профспілки (голова Володимир Притула). Провели святкову програму креативні ведучі Наталія Бацків та Андрій Трохименко.

ЗМАГАННЯ ЗА КУБОК РЕКТОРА

Кубок ректора Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка з бочке проводиться з 2017 року. Його володарями стали доцент Іван Білосевич, професор Олександр Безносюк, викладачі Олександр Ястремський Олександр і Кедрич Галина.

На жаль, війна не дала можливості традиційно в вересні 2022 року провести змагання і медалі чекали переможців аж до травня 2023 року. В травні 2023 ми провели змагання за 2022 рік.

На початку вересня 2023 року на стадіоні КОГПА відбувся вже всьоме Кубок ректора Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шев-

ченка з бочке при підтримці профспілки студентів, факультету фізичного виховання, біології та психології (декан Олександр Бережанський, лаборант Василь Бендасюк). Учасниками змагань стали 30 викладачів та студентів. Оргкомітет завдячує великій активності студентів коледжу (заступник директора Павло Яловський).

Під час відкриття змагань декан Олександр Бережанський наголосив спортсменам, що бочке стала вибірковою дисципліною для студентів Академії, та загадав попередніх чемпіонів Олександра Ястремського та Івана Білосевича, які боронять нашу Україну на фронті. Учасники Кубку побажали всім нам перемоги і запевнили, що чекають наших героїв з перемогою.

Бронзові медалі завоювали доцент Іван Білосевич (під час короткої відпустки завітав на змагання) та викладач Василь Довгаль. У фіналі зустрілися фіналіст всіх шести попередніх Кубків ректора та переможець 2018 року, професор Олександр Безносюк та студент Фахового коледжу Іван Ремізович (до речі, повторення травневого фіналу). І знову достроково, з великою перевагою за 6 фреймів володарем Кубка ректора вдруге поспіль став студент Ремізович Іван. Срібло у професора Олександра Безносюка.

Наступний Кубок ректора Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка з бочке відбудеться традиційно у вересні 2024 року.

ПЕРЕМОЖНА ГРА ПО-СТУДЕНТСЬКИ

На стадіоні Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка відбулась матчева зустріч з бочке між студентами і викладачами при організаційній підтримці профспілки студентів, факультету фізичного виховання, біології та психології (декан Олександр Бережанський та лаборант Василь Бендасюк). Оргкомітет завдячує високій активності студентів коледжу та заступнику директора Павлу Яловському.

В попередніх зустрічах завжди верх брали викладачі. Проте у студентів з'явився лідер, студент 21-Ток групи Фахового коледжу Іван Ремізович, який напередодні став дворазовим володарем Кубка ректора. Команда студентів

у складі Івана Ремізовича, Єлізара Гуцала, Андрія Мамая, Артема Воронка, Олександра Фурсика, Владислава Кота, Миколи Куцмуса, Єлисавети Кричківської, Вікторії Циганкової перемогла команду викладачів (Олександр Безносюк, Василь Довгаль, Андрій Саєнко, Павло Яловський, Костянтин Харченко).

Матч складався з 13 фреймів. Якщо перші чотири дали нічийний рахунок 3 : 3, то далі студенти почали шалений «наступ» - і в дев'ятому фреймі отримали різучу перевагу - 12 : 3! І хоч викладачі намагалися врятувати свою наставницьку спортивну честь, однак в останніх чотирьох фреймах тільки скоротили рахунок до 12 : 9, чим змушені були гідно визнати свою поразку і приєднатися до вітань своїх суперників.

Студентський профспілковий комітет вручив переможцям символічні нагороди та солодкі смаколики.

“Замок” - газета КОГПА ім.Тараса Шевченка
Видається українською мовою.
Свідоцтво ТР №422-22Р, 05.12. 2006 р.
Індекс 96492
Засновник і видавець: трудовий колектив
КОГПА ім. Тараса Шевченка

Наш розрахунковий рахунок:
IBAN:UA 638201720314251001201039187
МФО 838012
УДК в Тернопільській області
ЗКПО 02125556

Головний редактор
Анатолій БАГНЮК
Літературний редактор,
відповідальний секретар
Ніна БАГНЮК

Художньо-технічний редактор,
дизайнер,
фотохудожник
Валентина КАЩУК

Видруковано
у друкарні “Від і до”
м.Чернівці,
вул. Заводська, 37в
Наклад 1000 прим.

Наша адреса: 47003,
вул.Ліцейна, 1,
м.Кременець,
Тернопільська обл.